

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Uttekslingselevens rolle og tilpasning i møte med vertslandet

En sosiologisk analyse av hvordan utvekslingselever tilpasser seg på utveksling og danner sine nye roller, samt de erfaringer som blir med hjem igjen til Norge.

Karina K. Wahlgren

Masteroppgave i sosiologi SOS-3900 Mai 2022

«Å studere i utlandet på utveksling har alle fordelene med å reise, men legger til en helt ny dimensjon som gjør at vi vokser som enkeltpersoner og som verdensborgere, får en internasjonal utdanning, og nye ferdigheter samt økt selvtillit. Det er en kickstart for å bli de menneskene vi virkelig er»

- Studer på High School i utlandet, STS – Education, udatert.

Sammendrag

Denne masteroppgaven undersøker hvordan en ny rolle oppstår, hvordan en tilpasser seg en ny hverdag, og hvilke erfaringer en sitter igjen med etter et utvekslingsår på videregående skole. Den verden vi lever i har blitt mer internasjonal, noe som har ført til at mobiliteten blant mennesker er enklere. De siste tiårene har det vært en økning i det å ta andre året på videregående i utlandet. Problemstillingen som besvares er: *«Hvordan foregikk tilpasningen til et nytt samfunn under et utvekslingsåret på videregående skole?»*

For å kunne besvare oppgavens problemstilling, er det brukt et kvalitativt forskningsdesign, hvor semistrukturerte intervju er innsamlingsmetoden. Undersøkelsen tar utgangspunkt i ni intervjuer med tidligere utvekslingselever. De deltagende personene kommer fra forskjellige deler av Norge, og var på utveksling i England, Irland, USA og New Zealand. Studiens teoretiske rammeverk består av teorien til Goffman om det daglige rollespillet, Berry sin akkulturasjonsteori med strategiene: integrering, separering, assimilering og marginalisering, og Bourdieu sin teori om kulturell og sosial kapital.

Analysen viser at utvekslingsåret allerede begynner hjemme i Norge, hvor utvekslingselever begynner å danne sin nye rolle, gjennom søknadsprosessen. Elevene ga uttrykk for å være bevisste på at rammene for deres roller ble gjort i søknaden, da de fremtidige vertsfamiliene fikk se søknaden/profilen deres. Ved å delta på camp/Welcome days i vertslandet fikk de en innføring i vertslandets kulturelle normer. Der startet tilpasningsprosessen til vertslandet, og prosessen med å inkorporere de kulturelle normene. Den videre tilpasningsprosessen begynte hos vertsfamilien, hvor utvekslingseleven skal inkluderes i hverdagen, samt gå på skole og danne nye sosiale relasjoner. Et viktig funn var at av de ni personene som var med i denne studien, var det fire som foretok et bytte i vertsfamilie. For å inkludere seg selv på skolen ble det brukt strategier som 'single approach' og det 'å ta det første initiativet'. Et av funnene viste at det var vanskelig å danne sosiale relasjoner til de lokale jevnaldrende, og at andre utvekslingselever ble deres 'hoved' sosiale nettverk i vertslandet. Det å være med på fritidsaktiviteter ble en strategi for å tilpasse seg, men også en strategi for å få nye sosiale relasjoner. Etter et utvekslingsår hadde elevene blitt mer selvsikre, inkluderende og åpne personer. I tillegg hadde de fått et større samfunnsperspektiv. I analysen kom det frem at når de kom hjem fra utveksling, inkorporerte de kulturelle normer fra vertslandet, og norske kulturelle normer, i en ny rolle som ble dannet.

Forord

Nå som jeg skriver dette går det opp for meg at mine fem år på sosiologistudiet ved UiT-Norges Arktiske Universitet er over. Det har vært fem helt fantastiske år fylt med mange verdifulle minner og nye vennskap. Jeg kan ikke legge skjul på at de to siste årene har vært preget av pandemien. Til tross for en litt tyngre studiehverdag, er masteroppgaven ferdig! I den anledning er det flere som fortjener et stort takk for hjelpen på veien.

Først vil jeg takke min veileder Jorid S. Anderssen for å ha bidratt til at oppgaven min har kommet i mål. Tusen takk for gode ord og råd, og for tiden du har brukt på å gå gjennom oppgaven og kapitler gang på gang, og gitt meg veiledende tilbakemeldinger. Jeg hadde rotet meg bort på veien hadde det ikke vært for deg.

Noen som virkelig fortjener en oppmerksomhet og en stor takk, er mine ni informanter. Uten dere hadde det ikke vært en oppgave å skrive. Tusen takk for at dere ville gi meg litt av tiden deres, og at dere var så åpne og ærlige om deres erfaringer som tidligere utvekslingslever på videregående skole. Dere er noen fantastiske personer!

Mine super flinke og dyktige medstudenter. Takk for noen herlige og intense år, det hadde ikke vært like artig uten dere. Embla Valum, du har vært gull verdt fra start til slutt. Tusen takk for at du har lyttet til min frustrasjon, og de uendelige koppene med kaffe vi har drukket mens vi har vekslet tanker og idéer. Til mine venner i både sør og nord, takk for at dere har vist meg forståelse, og alltid heiet på meg fra sidelinjen. Det betyr mye.

Til slutt, min kjære familie. Tusen takk mamma og pappa for at dere har orket å holde ut med meg og alle mine bøker i feriene. Uten deres kontinuerlig støtte og kjærlighet hadde jeg ikke kommet meg dit jeg er i dag. Dere to har heiet på meg fra dag en, og visst at jeg hadde det som trengtes for å gå løpet ut og følge drømmen. Tusen takk til min bror med familie i nord som alltid har hatt et fristed jeg kunne komme til når jeg trengte en pause og litt familie tid. Tusen takk til min bror med familie i sør for motivasjon og latterfylte telefonsamtaler. Min kjære kusine Caroline, tusen takk for korrekturlesing og et par sene kvelder for å løsne opp i skrivesperren.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema	1
1.2	Problemstilling og forskningsspørsmål	3
1.3	Tidligere forskning på feltet	3
1.4	Oppgavens oppbygging.....	6
2	Teoretisk rammeverk.....	7
2.1	Erving Goffman – Det daglige rollespillet	7
2.2	John W. Berry – Akkulturasjonsteorien	10
2.3	Pierre Bourdieu – Kulturell og sosial kapital	14
2.3.1	Kulturell kapital.....	14
2.3.2	Sosial kapital	16
3	Metode.....	17
3.1	Valg av metode.....	17
3.2	Utvalget	18
3.2.1	Presentasjon av informantene.....	20
3.3	Gjennomføring av forskningsintervju	21
3.4	Analyseprosessen	23
3.5	Etiske problemstillinger knyttet til forskningen.....	24
3.6	Forskningens reliabilitet.....	26
3.7	Forskningens validitet	27
4	Empiri.....	29
4.1	Det første møtet.....	29
4.1.1	Første møte med vertsfamilien.....	31
4.2	Å bli en del av noe.....	35
4.3	Hverdagen som utvekslingselev.....	40

4.4	Etter endt utvekslingsår	46
4.5	Oppsummering	51
5	En dannelsesreise	52
5.1	Hvorfor en dannelsesreise?	52
5.2	Midlertidig opphold som besøkende	53
5.3	Å skape sin rolle	55
5.4	Ulike tilpasningsstrategier	60
5.5	Hva gir et utvekslingsår deg?	67
5.6	Oppsummering	71
6	Avsluttende diskusjon	73
6.1	En bevisst besøkende?	73
6.2	En ny kulturell tilhørighet?	75
6.3	En ny rolle oppstår	77
6.4	Konkluderende avslutning	79
6.5	Avsluttende refleksjoner	81
6.6	Veien videre	82
	Referanseliste	83
	Figur/tabell referanseliste	87
	Vedlegg 1: NSD sin vurdering	88
	Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema	90
	Vedlegg 3: Intervjuguide	95

Figurliste

Figur 1: Akkulturasjons strategier	11
---	----

1 Innledning

Denne masteroppgaven omhandler utvekslings elever på videregående skole, hvordan de tilpasser seg vertskulturen og vertsfamilien, hvordan de lager sin nye rolle på utveksling, samt hvilke erfaringer de sitter igjen med etter endt utvekslingsår. Oppgaven er en kvalitativ studie hvor det er benyttet intervju som forskningsmetode. Det å være utvekslings elev på videregående skole ser ut til å være et spennende og læringsrikt år, noe flere har lyst å gjennomføre. Min nysgjerrighet vekkes når det er snakk om utveksling og tilpassing. Hvordan er det eleven lager sin nye rolle for å kunne passe inn i vertsfamilien, og hvordan er det en får seg nye venner? Denne oppgaven har gjort at jeg kan utforsket dette feltet dypere, og få en bredere forståelse av det å være utvekslings elev.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I en verden som blir stadig mer globalisert for hvert år som går, blir den verden vi kjenner til mindre i både avstand og tid. Det at verden blir oppfattet som mindre for oss mennesker, gjør at vi får en økt bevissthet når det gjelder hele den verden vi lever i (Isachsen, 2015, s. 20). Verden er mer internasjonal enn den noen gang har vært, og det gjør at mobiliteten blant mennesker har blitt enklere. Dette har hypotetisk sett ført til at det i løpet av de siste tiårene har blitt populært å ville dra på utveksling på videregående skole.

Innen 2025 er det forventet at det er rundt 8 millioner av oss som har studert i utlandet. Årene mellom 2004 og 2016 var det en tredobling av antall elever som dro på utveksling (i 2016 var det så mange som 82'000 internasjonale elever ved Amerikanske High Schools) (Sustarsic, 2020). Går vi til skoleåret 2018-2019 var det rundt 1600 elever fra videregående skoler i Norge som dro på utveksling. Utveksling blant norske elever nådde en topp skoleåret 2013-2014 da det var ca. 2400 elever som var på utveksling. I Norge viser dette til en nedgang blant elever som drar på utveksling på videregående skole, men ser vi på utvekslings elever generelt i verden, har utveksling hatt en økning (Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyrere utdanning [Diku], 2019).

De som drar på utveksling andre året på videregående skole er 16-17 år. Ungdommene er i den alderen da de begynner å eksperimentere for å finne ut hvem de er som person (Furlong, 2013, s. 122-125). Det å skulle flytte fra alt det som en kjenner, til det totalt ukjente vil eventuelt ha en påvirkning på hvordan en person tenker om seg selv, men også hvordan en person presenterer seg selv, fremtrer og håndterer forskjellige situasjoner og mulige konflikter

som kan oppstå. Mulige konflikter kan omhandle bytte av vertsfamilie, en mindre god relasjon til vertsfamilien, dobbelt plasseringen eller andre personer i vertslandet.

Gjennom min oppvekst og skolegang, har jeg både hørt og snakket med elever som har dratt på utveksling andre året på videregående skole. Fra disse samtaler ble det fortalt at de responderte ulikt på det å dra til et fremmed land og det å bo hos en fremmed familie. Det meste av litteraturen om dette emnet, har handlet om relasjonen mellom vertsfamilien og utvekslingsseleven, påvirkningen på elevens selvtillit, og langtidseffektene som kommer etter en har vært på utveksling i ung alder. Det er også studier av språkprogresjonen og personlighetsutviklingen som oppstår, samt det å skulle adaptere til en ny kultur, men også det å skulle adaptere tilbake til sin opprinnelige kultur etter endt utvekslingsår (Weidemann & Blüml, 2009; Bachner & Zeuschel, 2009; Spenader, 2011; Hutteman, Nestler, Wagner, Egloff & Back, 2015).

Det er ikke mye/nok forskning omhandlende utveksling og utvekslingsselever på videregående skole. Det er gjort en del forskning på det å dra på utveksling når en går på universitetet, men de er da en del år eldre når utvekslingen foregår. Deres opplevelser kan derfor ikke direkte sammenlignes med det å reise ut når du går på videregående skole, selv om noe kanskje kan brukes. Det meste av tidligere forskning på feltet er innenfor psykologi, mens på mitt fagfelt sosiologi, er det litt forskning, men ikke nok. Jeg har derfor valgt i min masteroppgave å studere hvordan utvekslingsselever skaper sin rolle på utveksling, og hvordan de tilpasser seg både samfunnet og vertsfamilien sin. Videre vil jeg også se litt på erfaringene av utveksling når en kommer hjem igjen til Norge. Ved å gjennomføre denne studien vil jeg derfor prøve å dekke noen kunnskapshull på området som omhandler utveksling på videregående skole.

Ikke bare er det et interessant felt, men det vil være nyttig og læringsrikt å analysere hvordan individer i dette utviklingsstadiet av livet, tilpasser seg en fremmed kultur og danner relasjoner innenfor denne kulturen. Videre vil det å undersøke hvordan de skaper en ny rolle de skal tre inn i på utveksling være spennende. Vil tilpasningsprosessen gå av seg selv? Hvordan er det å få seg venner? Dette er noen av temaene som vil bli tatt opp i denne oppgaven, og analysert med sosiologiske begreper og teorier fra Erving Goffman, Pierre Bourdieu og John W. Berry.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Dette studiet vil ta utgangspunkt i en hovedproblemstilling med følgende tre forskningsspørsmål som vil spisse temaet, og være til hjelp for å besvare hovedproblemstillingen. Studiet vil ta for seg tilpasningen til et nytt samfunn når en er på utveksling 2.vgs.

Hovedproblemstillinger lyder: «*Hvordan foregikk tilpasningen til et nytt samfunn under et utvekslingsåret på videregående skole?*»

Mine forskningsspørsmål går videre inn på det å komme til vertslandet, tilpasningsprosessen til vertsfamilien og vertskulturen, og hvilke erfaringer du sitter igjen med etter et utvekslingsår. Forskningsspørsmålene er følgende:

1. *Hvordan foregår det første møtet med utvekslingsåret?*
2. *Hvilke strategier benyttes for å tilpasse seg vertslandet?*
3. *Hvilke erfaringer sitter en igjen med etter et utvekslingsår?*

1.3 Tidligere forskning på feltet

Studier av elever som har vært på utveksling i videregående skole viser at språkutviklingen er en av de mest markante effektene en får av utveksling (Hübner, Trautwein & Nagengast, 2021). Videre viser det seg at det er elever som kommer fra familier med høy sosial og kulturell bakgrunn, som er de ungdommene med størst sannsynlighet til å dra på utveksling, og tar deretter andre året på videregående i utlandet (ibid.).

Noe som er med på å gjøre språkferdighetene bedre når en er på utveksling, er å tilbringe og bruke tiden sin sammen med mennesker fra det landet en er på utveksling i (Meier & Daniels, 2013). Å ha en god kontakt med vertsfamilien og andre fra vertslandet, har en positiv effekt på tilpasningen til den nye kulturen. Det som på den andre siden kan ha negativ effekt på tilpasningen til vertslandet, er det å ikke ha god kontakt med de innfødte og da spesielt vertsfamilien, venner fra skole og fra fritidsaktiviteter (Spenader, 2011). Relasjonen som oppstår mellom utvekslingsleven og vertsfamilien, gjør at det ofte er vertsfamilien som er den emosjonelle og sosiale støtten gjennom utvekslingsåret. Dette fører til at både utvekslingsleven og vertsfamilien får mindre fordommer, en økt kulturell bevissthet og de får forståelse for større globale spørsmål (Sustarsic, 2020). Det å bo med en vertsfamilie er den beste måten for å kunne fordype- og lære seg den nye kulturen, men også det å ta en aktiv del av samfunnet en bor i for den gitte tiden, vil være med på å lære deg vertskulturen (Doerr,

2013). I tillegg er det å få venner fra vertslandet og snakke med fremmede, en god måte å lære og forstå kulturen (ibid.).

Som nevnt ovenfor fører det å ha god kontakt med vertsfamilien sin til en bedre tilpasning til vertskulturen. Det er fra vertsfamilien en lærer mest om kulturen i landet. Utvekslingslever kan bytte vertsfamilie hvis vertsfamilien, utvekslingsseleven eller utvekslingsorganisasjonen ser dette som den beste løsningen for alle parter som er involvert (Grieve, 2015). Videre viser studien at av de 14 personer som skulle være på utveksling i 10 måneder, byttet 3 personer vertsfamilie innen 5 måneder. Fra de 12 som skulle være på utveksling i 5 måneder var det 2 personer som byttet vertsfamilie. Av disse 12 var det 3 til som uttrykte misnøye med relasjonen til sin vertsfamilie, men de byttet ikke vertsfamilie siden de allikevel snart skulle hjem. De som var på utveksling i 10 måneder var mer villig til å dyrke og utvikle relasjonen de hadde med vertsfamilien sin, eller innlede til en forandring i relasjonen de hadde (Grieve, 2015).

Tidligere utvekslingslever viser til at det er langvarige endringer etter utveksling, og det er spesielt positive endringer i deres kognitive ferdigheter, holdning og egen atferd (Bachner & Zeutschel, 2009). Det er ikke bare de endringene som står før her. Utvekslingslevne sier de har blitt mer selvstendige, tryggere på seg selv og hvem de er som person, samt fått en økt kulturforståelse. Utvekslingsåret har videre hatt en positiv virkning når det kommer til det å skulle studere videre på høyskole og universitet, men også når en skal ut på arbeidsmarkedet. På arbeidsmarkedet føler de seg mye mer attraktive når de kan vise til at de har vært på utveksling på videregående skole (Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning, 2019; Bachner & Zeutschel, 2009). Utvekslingslever har blitt tryggere på seg selv, noe som vil si at selvtilliten deres har økt gjennom utvekslingsåret. De har en selvtillit som er høyere enn de jevnaldrende som ikke var på utveksling i det samme tidsrommet. Den økte selvtilliten kan komme av inklusjon til vertslandet. Dets større inklusjon til vertslandet er, jo høyere er selvtilliten (Hutterman, Nestler, Wagner, Egloff & Back, 2015).

Det er flere studier som viser til at elever som velger å dra på utveksling, kan oppleve å få kultursjokk når de kom til vertslandet. Utvekslingslever kan også få et kultursjokk når utvekslingsåret er ferdig og de kommer hjem igjen (Gaw, 2000; Presbitero, 2016; Allison, Davis-Berman & Berman, 2012). Det å støte på kultursjokk, men også andre problemer på utveksling, resulterer i at tidligere utvekslingslevne lettere kan tilpasse seg nye steder og

kulturer på et senere tidspunkt. Videre kan de tenke mer på egenhånd og blir mindre materialistiske av seg, sammenlignet med de elevene som ikke dro på utveksling (Hansel & Grove, 1986). Utvekslingselevene blir også mer bevisst på sitt eget land og sin kultur (ibid.). Forskning viser dermed at utvekslingsselever tilegner seg ferdigheter som gjør dem bedre rusta til å håndtere voksenlivet, enn de som ikke var på utveksling (Hansel, 1988; Hansel & Grove, 1986).

I en studie fra 2001 som ble gjort for å se på effektene fra utveksling på eleven selv, deres familier og lokalsamfunn, kom det frem at det var en signifikant forandring i tidligere utvekslingsselevers selvoppfatning når det kom til deres oppfatning av andre kulturer, og deres interesse i samfunnet og globale hendelser. I tillegg oppfattet de tidligere utvekslingselevene at deres familier, venner og samfunn ble mer oppmerksom på globale hendelser etter deres utveksling (Boyd, Giebler, Hince, Liu, Metha, Rash, Rowald, Saldana & Yanta, 2001).

I psykologien skilles det mellom fem store personlighetstrekk, som er: planmessighet (i hvilken grad personer er ordentlige og ryddige), åpenhet (i hvilken grad personer er åpne for erfaringer og ideer, og graden av intellekt), omgjengelighet (i hvilken grad personer er empatiske, tillitsfulle og imøtekommende), ekstroversjon (i hvilken grad personer er sosiale og oppsøker sosiale sammenkomster) og nevrotisisme (i hvilken grad personer føler på negative følelser/emosjoner) (Kennair, 2020). Utveksling på videregående skole viser til en økning i omgjengelighet, åpenhet og planmessighet hvis en sammenligner med jevnaldrende, som ikke var på utveksling i løpet av videregående skole. Selv om utvekslingsselever får mye igjen av å være på utveksling, har den internasjonale mobiliteten også fremmet en økning i hva en kan miste i form av internasjonale og nasjonale relasjoner, men også hva en får når det kommer til de sosiale relasjonene som for eksempel venner (Greischel, Noack & Neyer, 2016). Studenter som scorer høyt på verdier av omgjengelighet og åpenhet, var mer sannsynlig til å dra på utveksling. Når det kom til nevrotisisme, ekstroversjon og planmessighet var det ingen signifikante resultater (Niehoff, Petersdotter og Freund, 2017). Generelt indikerer det at studier i utlandet kan bli karakterisert som en stor livshendelse, med evner til å skape personlighetsforandringer (ibid.). Ifølge Zimmermann og Neyer (2013) var personlighetstrekket ekstroversjon klassifisert som en positiv predikter for både kort og langt utvekslingsopphold. Videre kommer det fram at høyere verdier av planmessighet predikerer korte utvekslingsopphold, mens høyere verdier av åpenhet predikerer et lengre utvekslingsopphold (Zimmermann & Neyer, 2013).

1.4 Oppgavens oppbygging

Denne oppgaven består av 6 kapitler, som hver tar for seg studiets forløp. I kapittel 1 introduseres bakgrunnen for valg av tema, problemstilling og de tre tilhørende forskningsspørsmålene, og den tidligere forskningen på feltet.

I kapittel 2 presenteres det teoretiske rammeverket for oppgaven. I Erving Goffman sin teori om rollespill til daglig, får en innblikk i hvordan en danner roller og utspiller disse foran et publikum. John W. Berry og hans teori om akkulturasjon blir deretter presentert med fire forskjellige tilpasningsstrategier: integrering, separering, assimilering og marginalisering. Sist er en presentasjon av begrepene sosial og kulturell kapital av Pierre Bourdieu. De tar for seg ens sosiale nettverk, og hvordan ens kulturelle kapital alltid er i en kontinuerlig utvikling.

Kapittel 3 er hvor jeg redegjør for valg av forskningsmetode, utvalgsprosessen og en presentasjon av informantene. Deretter går jeg gjennom studiens forløp, før en gjennomgang av de etiske problemstillingene, og studiens reliabilitet og validitet.

Videre i kapittel 4 kommer empirien som er datamaterialet for studien. Her vil informantenes erfaringer, meninger og refleksjoner om diverse temaer komme frem. Kapittelet er delt inn i fire deler; det første møtet, å bli en del av noe, hverdagen som utvekslingslev og etter endt utvekslingsår.

I kapittel 5 vil analysen og diskusjonen av empirien finne sted. Her skal jeg trekke inn teori og tidligere forskning opp mot mitt eget datamaterialet, for å analysere og diskutere funnene. Kapittelet er delt opp i fire kategorier som tar for seg det å være en besøkende, hvordan en skaper sin rolle, hvilke tilpasningsstrategier som er bruk, og de erfaringene en har gjort seg på utveksling.

Kapittel 6 tar for seg en avsluttende diskusjon opp mot forskningsspørsmålene. Her vil jeg prøve å besvare forskningsspørsmålene mine, før jeg til slutt går over til avslutningen. Der vil jeg svare på den overordnede problemstillingen, og trekke inn vanskeligheter og refleksjoner ved prosessen. Jeg avslutter hele oppgaven med å foreslå videre forskning på feltet.

2 Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet vil det teoretiske rammeverket for oppgaven presenteres. Dette skal brukes til å diskutere og analysere datamaterialet fra intervjuene. Jeg vil finne ut hvordan utvekslingslever lager en ny rolle og utspiller den i vertslandet, og da var Erving Goffman den teoretikeren med den mest fruktbare teorien å bruke. I tillegg til å studere roller, ville jeg se om elevenes kulturelle og sosiale kapital kunne brukes på utveksling, eller om det ble nødvendig å innhente og lære ny kapital. Det var da naturlig å bruke Pierre Bourdieu og hans kapitalbegrep. Videre ville jeg ha med en teori som tok for seg tilpasningsstrategier til en ny kultur, og da var John W. Berry sin akkulturasjonsteori den jeg ville bruke, siden den hadde fire forskjellige tilpasningsstrategier. Dette er en essensiell teori for å kunne undersøke hvordan utvekslingslever tilpasser seg vertslandet, samfunnet og menneskene der.

For å begrense oppgaven til utveksling og den prosessen det innebærer, valgte jeg å avgrense denne oppgaven til tilpasning, rolle og kapital. Fordi dette teoretiske rammeverket hjelper meg å forklare den prosessen som foregår internt hos ungdommen, og den identitetskonstruksjonen som følger med utveksling som en isolert prosess.

2.1 Erving Goffman – Det daglige rollespillet

Erving Goffman var en canadisk sosiolog (1922-1982). I hans tid ble han utdannet ved det som ofte blir kalt lærerstedet for symbolsk interaksjonisme og pragmatismen, University of Chicago (Aakvaag, 2008, s. 71). Symbolsk interaksjonisme er en av to retninger innenfor mikrointeraksjonismen som springer ut av det som omtales for pragmatismen. Når pragmatismen kom, skulle en fremme det at mennesker er handlende individer som også kan løse problemer. Derav kommer det at en innenfor pragmatismen studerer språk, tenkning, symboler og kunnskap. Dette har menneskene utviklet som redskaper for å kunne mestre hverdagen og sine omgivelser (Aakvaag, 2008, s. 65).

I 1959 ga Goffman ut en bok med navnet 'The Presentation of Self in Everyday Life' hvor han lanserer en teori basert på begreper fra teaterscenen for å forklare og beskrive hvordan vi mennesker samhandler med hverandre (Goffman, 2014, s. 7). Dette er noe vi kjenner igjen som den dramaturgiske metaforen av Goffman, hvor han beskriver aktørers opptreder i samhandling/kontakt med andre.

Når et individ tar på seg en rolle og skal fremføre denne for andre, skal inntrykket individet gir fra seg speile den 'valgte' rollen. Personer som blir publikum, skal kunne tro på at den

rollen de ser blir fremført, innehar de egenskapene som denne rollen uttrykker. I denne oppgaven vil publikumet være vertsfamilien og andre en møter på utveksling. «I tråd med dette finnes det en folkelig oppfatning om at en person opptrer og fremfører sitt show «til beste for andre»» (Goffman, 2014, s. 24). På den ene siden når det kommer til en opptreden, kan en finne de individer som går fullt inn i den rollen som skal spilles. Individet kan fullt og helt være overbevist selv, at det inntrykket som blir gitt er virkeligheten. På den andre siden kan en finne at et individ ikke går fullt inn i sin rolle. Dette kan oppstå siden individet selv er den eneste som på best måte kan gjennomskue det spillet som blir utøvd. Hvis et individ ikke selv tror på spillet en utfører, og i tillegg ikke er interessert i den oppfatningen publikum kan ha fått, blir individet kalt for en kyniker (Goffman, 2014, s. 24). Fra disse to ytterpunktene går det an at det i en opptreden kan svinge mellom dem, at en fremstår både oppriktig og kynisk i forhold til publikumet. Selv om skuespilleren ikke fullt tror på den rollen som blir spilt, kan publikum bedømme skuespilleren og rollen på en bestemt måte. Skuespilleren kan også ville ha den bedømmelsen, selv om personen ikke tror på den rollen som uttrykkes (Goffman, 2014, s. 27).

Goffman har et begrep som heter personlig fasade. Den personlige fasaden reflekterer individets kjønn, utseende, antrekk, holdninger, kroppslige bevegelser, ansiktsuttrykk og lignende. Noen av disse personlige fasadene vil være stabile og ikke kunne skiftes mellom i løpet av opptredenen, men det er også noen av disse fasadene som kan skiftes som for eksempel ansiktsuttrykkene til individet som utspiller sin rolle (Goffman, 2014, s. 27-29). Når et individ går inn i en sosial rolle som allerede er fastlagt, vil personen fort se at det allerede finnes en fasade for denne rollen som også er fastlagt. Det finnes også de roller en kan tre inn i som ikke er fastlagt. Hvis en person trer inn i en rolle som er helt ny for han eller henne og som ikke allerede har en fastlagt vei fremover, må personen som skal spille rollen finne ut om det allerede finnes flere fasader som er fastlagt til denne rollen. Deretter må personen velge hvilken fasade han/hun vil spille. Da forskjellige fasader kan bli valgt for en rolle, kan det oppstå forvirringer når personen som skal utføre forskjellige oppgaver, må finne den riktige og mest passende fasaden til den rollen som skal utspilles (Goffman, 2014, s. 32).

«Når en person befinner seg i andres nærvær, er det karakteristisk at han lar sin aktivitet bli preget av tegn som på dramatisk måte retter søkelyset mot og bekrefter forhold som ellers kunne tre i bakgrunnen eller fordunkles» (Goffman, 2014, s. 34). Det er nødvendig at personen som opptrer, uttrykker egenskapene sine under samhandlingen. Hva som er viktig under interaksjonen er at uttrykkene må skje raskt, for at det skal kunne være troverdig. Hvis

personen ikke klarer å ta avgjørelser for uttrykket fort nok, vil det oppstå tvil blant publikum om at han/hun som spiller rollen ikke er sikker i sin sak (Goffman, 2014, s. 34). Den opptredende personen kan gi et inntrykk til publikum som på et vis er idealisert. For eksempel kan en utvekslingselev ta på seg en rolle som tilsier at han/hun kommer fra vertslandet. Da må utvekslingsseleven gi uttrykk for at han/hun faktisk innehar de manerer, og materielle godene som en normalt sett har i vertslandet. På den måten må personen som gjør opptreden skjule hvem han eller hun virkelig er, med tanke på sine egne holdninger og handlinger, og heller spille den rollen han eller hun har tatt på seg (Goffman, 2024, s. 38-42).

I avsnittene over her har jeg vært inne på når en person opptrer alene foran et publikum, men det går også an å opptre i det Goffman kaller for lag. Da er det flere enn en person som sammen opptrer, og samarbeider foran et publikum. Medlemmene av det samme laget kan hver for seg avsløre og ødelegge det skuespillet de holder på å fremføre, med en atferd som ikke passer inn i opptredenen. Av den grunn må alle medlemmene stole på at alle de andre på laget oppfører seg, og ikke gjør noe for å sabotere skuespillet (Goffman, 2014, s. 74). Et lag består derfor av mennesker som står sammen, og samarbeider for å kunne opprettholde den bestemte definisjonen av den situasjonen de spiller for et publikum (Goffman, 2014, s. 90). På utveksling består laget av eleven selv, og andre utvekslingselever på samme skole. En dobbeltplassing og utvekslingsseleven spiller også på samme lag, hjemme hos vertsfamilien.

Videre har Goffman har noe han omtaler som fasade-område (front stage). Dette er området hvor en bestemt opptreden finner sted og fremføres. I et fasade-område hvor personen gjennomfører en opptreden, kan det bli gitt en oppfatning av at personen som spiller, opprettholder normene som gjenkjennes innenfor dette området. De normene Goffman refererer til kan deles i to forskjellige grupper; høflighetsanliggender og sømmelighet. Høflighetsanliggender handler om hvordan skuespilleren behandler publikumet sitt, og måten personen kommuniserer med dem på. Sømmelighet går ut på skuespillerens atferd foran publikum når de kan både høre og se den opptredende, men skuespilleren trenger ikke være i en aktiv samtale med publikumet sitt (Goffman, 2014, s. 92-93). For å forklare sømmelighet innenfor et område deler Goffman det inn i moralske krav og instrumentelle krav. Moralske krav handler om at en ikke skal innblande seg i andres affærer, regler og normer for hvordan en handler innenfor forskjellige områder, og at en skal ha respekt for steder som blir omtalt som hellige. Instrumentelle krav går ut på å gjennomføre og opprettholde plikter i forskjellige settinger (Goffman, 2014, s. 93), som f.eks. på skolen eller i vertsfamilien. I tillegg til et fasade-område, har Goffman et området som han kaller for bak kulissene eller bakside-

område (back stage). Det er i dette området at en forbereder og øver til en opptreden. Her kan skuespillerne gå ut av rollen sin og slappe av, men også slippe opp den fasaden de spiller på scenen, og falle tilbake til en versjon av den sanne 'jeg'. Dette området som er skjult for publikum, og er som regel å finne bak en vegg som skiller scenen og baksiden, eller på den andre siden av området der fremførelsen blir gjort (Goffman, 2014, s. 96-97).

I boken 'Vårt rollespill til daglig' har Goffman et kapittel han kaller for 'selvmotsigende roller'. I dette kapittelet snakkes det om en rolle som blir kalt for kollegaer. Som Goffman forklarer er dette personer som i det samme tidsrommet spiller en samme slags rolle og rutine foran et samme type publikum, men de fremfører ikke skuespillet sammen som et lag gjør. Kollegaer knyttet til denne oppgaven vil være andre utvekslingslever en ble kjent med på utveksling, og ens dobbelt plassering. Derav kan en også si at de som blir betegnet som kollegaer, har en samme skjebne. De vil også forstå seg på hverandre. Kollegaer vil kunne se og forstå hverandres synspunkter og vanskeligheter. Den fasaden de setter på når de holder et skuespill, kan de endelig slippe og 'miste' foran hverandre, sånn som en gjør bak kulissene. Der trenger de ikke opprettholde rollen de spiller, men kan slappe av alene eller med andre kollegaer (Goffman, 2014, s. 134-135).

I et eksempel av en hendelse på Shetlandsøya forteller Goffman om en mann som skulle på besøk til naboen. På veien til naboen foretok mannen et skifte i hans uttrykk for å være mest imøtekommende. Dette skifte i uttrykket var det flere på utsiden som hadde observert, men verten ble ikke vitne til dette. Det er flere besøkende som vet at utenforstående kan se dette skiftet, og derfor velger å utføre skiftet i uttrykket i god tid før de nærmer seg verten (Goffman, 2014, s. 16-17). I likhet med en besøkende som foretar et skifte i uttrykket sitt, vil også verten velge hvilket uttrykk som skal vises. En vert kan for eksempel velge om hun eller han vil dekke bordet med sølvbestikket eller ikke, hvis en venter middagsgjester. Verten må også ta et valg i hvilket antrekk en skal kle på seg; enten penklær eller hverdagsklær til den besøkende kommer (Goffman, 2014, s. 33).

2.2 John W. Berry – Akkulturasjonsteorien

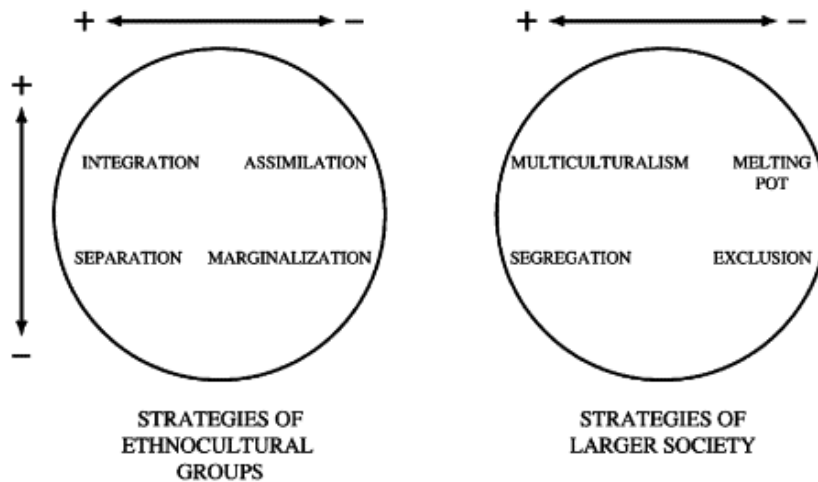
Berry har kalt sin teori for akkulturasjons strategier. Han brukte ordet strategier fordi det er forskjellige former av tilpasning en kan gjøre til kulturer. Den originale tanken bak teorien satte søkelyset på to vinklinger; den ene ved å vedlikeholde sin egen kulturelle identitet, og den andre på kontakten en ønsker å ha med andre kulturer i et større samfunn (Berry, 2019, s. 21; Berry, 2005, s. 704).

ISSUE 1:

MAINTENANCE OF HERITAGE CULTURE AND IDENTITY

ISSUE 2:

RELATIONSHIPS
SOUGHT
AMONG
GROUPS

Figur 1: Akkulturasjons strategier (Berry, 2005, s. 705).

Figur 1 illustrerer hvordan Berry ser akkulturasjon, og dens fire forskjellige strategier for tilpasning. Til venstre i figuren ser vi strategier for de ikke-dominerende etnisk kulturelle gruppene eller individene, minoriteten i samfunnet. På høyre side finner vi det dominerende større samfunnet, majoriteten i samfunnet. Går vi til den vestre siden som representerer minoriteten, i denne sammenheng; utvekslingslever, finner vi fire forskjellige måter minoriteten tilpasser seg majoriteten på; integrering, assimilering, separering og marginalisering (Berry, 2019, s. 21-22). Det er denne venstre siden jeg skal fokusere videre på, da de fire strategiene på høyre side korresponderer med et større samfunn og ikke nede på mikro nivå hos enkelt individet, hvor jeg har gjort min forskning. Det som er forskjellen på venstre og høyre side, er at på venstre side der integrering, assimilering, separering og marginalisering befinner seg, er strategier som springer ut av minoritetskulturene og enkeltindivider. På høyre side hvor en finner multiculturalism, melting pot, segregation og exclusion, er dette strategier som komme fra et større samfunn, majoriteten. For å sette de opp mot hverandre er integrering og multiculturalism det samme bare på forskjellige plan, det samme er det for assimilering og melting pot, separering og segregation, og marginalisering og exclusion (Berry, 2019, s. 23).

Assimilation/assimilering er strategien for tilpasning når individet ikke ønsker eller ikke får lov til å vedlikeholde sin kulturelle identitet, og heller søker kontakt med andre kulturer i samfunnet. Her foretrekker individet å miste sin egen kulturelle identitet, og vil heller bli en del av det dominerende samfunnet/kulturelle samfunnet. På den andre siden har vi

marginalization/marginalisering, som er strategien hvor en ikke har noen tilknytning til sin egen kultur, og heller ikke vil søke til andre grupper og kulturer i samfunnet. Her har individet liten interesse for å vedlikeholde sin egen kulturelle identitet, men også liten interesse for å involvere seg i det større samfunnet. Det Berry har kalt for *integration/integrasjon* henger sammen med det å ville opprettholde sin egen kultur, men også ønsker og søker daglig kontakt med andre grupper og kulturer i samfunnet. I dette tilfellet ønsker individet å vedlikeholde sin egen kulturelle identitet, samtidig som en ønsker å delta som en del i det større samfunnet. I den fjerde og siste strategien til Berry finner vi *separation/seperasjon*. Dette relaterer til at individer vil holde på sin egen kulturelle identitet, og samtidig ønske å holde avstand og ikke ha kontakt med noen andre kulturer i samfunnet. Ved strategien seperasjon ønsker ikke individet å involvere seg med andre kulturelle grupper i samfunnet, og fokuserer alt på sin egen kulturelle identitet (Berry, 2019, s. 22; Berry, 2005, s. 705).

Det finnes flere forskjellige definisjoner på begrepet akkulturasjon, og i denne studien vil det kun brukes John W. Berry sin definisjon for å analysere datamaterialet. Den mest klassiske definisjonen er utarbeidet av Redfiels, Linton og Herskovits. De forklarer at akkulturasjon omfatter fenomener som er et resultat av at forskjellige grupper mennesker med forskjellige kulturelle bakgrunner, kommer i kontinuerlig kontakt med hverandre (Berry, 1997, s. 7). Social Science Research Council legger vekt på at assimilasjon, når individer ikke ønsker/får lov å opprettholde sin egen kultur og blir en del av den dominerende kulturen, ikke er den eneste retningen av akkulturasjon. Akkulturasjon «[...] can also be reactive (triggering resistance to change in both groups), creative (stimulating new cultural forma, not found in either of the cultures in contact), and delayed (initiating changes that appear more fully years later)» (Berry, 1997, s. 7).

Vi mennesker er i kontakt med andre kulturer gjennom livet, og det har vi vært siden mennesker ble til. Det kulturelle skillet mellom forskjellige populasjoner har oppstått på bakgrunn av to faktorer: adaptasjon til økologisk kontekst og akkulturasjon på grunn av interkulturell kontakt. Det er disse to faktorene som har formet det menneskelige liv helt frem til vår tid, og det er disse faktorene som ligger til grunn for forståelsen av det mangfoldet som finnes i den menneskelige atferd (Berry, 2019, s. 1). Det å ha kontakt med andre kulturer er en stor eksogen (noe som oppstår og kommer utenfra) innflytelse på både atferden, men også det kulturelle hos mennesker. Kontakten med andre kulturer kommer fra kolonisering og utforskning av innfødte/urfolk, av slaveri og fra bevegelser av immigranter og flykninger.

Kulturelle trekk og atferden til menneskene innenfor kulturene blir forandret av de ytre faktorene. Dette fører til at de individuelle menneskene må tilpasse seg mer enn en kulturell kontekst (Berry, 2019, s. 9).

Som Berry beskriver akkulturasjon er det en prosess som består av både psykologiske og kulturelle forandringer. Disse forandringene oppstår på bakgrunn av kontakten mellom to eller flere kulturelle grupper, deres strukturer og gruppenes medlemmer. For å se på forandringene som skjer innenfor det kulturelle og det psykologiske aspektet, er det forandringene i menneskets sosiale strukturer, kulturelle normer og institusjoner som tilhører de kulturelle forandringene som oppstår (Berry, 2019, s. 10). Forandringene innenfor det psykologiske, betyr at det oppstår forandring i menneskenes atferd. Dette inkluderer klesvalgene, maten de spiser, språket de snakker, deres identiteter og verdier, men det oppstår også en forandring i deres tilpasning til disse flerkulturelle møtene (ibid.). Det er ikke et enkelt forhold mellom de psykologiske og kulturelle trekkene av akkulturasjon. Hvert enkeltmenneske eller hver gruppe vil ikke engasjere seg likt i tilpasningsprosessen, og de vil heller ikke ha de samme utfallene etter adaptasjonen (Berry, 2019, s. 11-12). Akkulturasjon er komplekst og består av flere fenomener, og har mange komponenter og relasjoner mellom dem. Fenomenet akkulturasjon forekommer når det oppstår kontakt mellom flere og forskjellige kulturelle grupper og deres individuelle medlemmer. Videre vil disse kulturelle relasjonene som har oppstått, føre til både psykologiske og kulturelle forandringer. Disse forandringene vil igjen føre til forskjellige retninger av adaptasjon, tilpasning (Berry, 2019, s. 13).

Redfield, Linton og Herskovits som kom med den mest kjente definisjonen på akkulturasjon, poengterte i 1936 at det er ikke kun assimilasjon som er en form for akkulturasjon. Det finnes flere former der ute som også inngår under definisjonen av akkulturasjon (Berry, 2019, s. 17). Berry videreførte dette noen tiår etter, og «[...] first distinguished between the strategies of assimilation and integration, and later between them and separation and marginalization as alternative ways in which acculturation (both of groups and of individuals) could take place» (Berry, 2019, s. 17). Mennesker har forskjellige syn når det kommer til hvordan de ønsker å leve. Det er ikke alle mennesker som ønsker og har lyst til å ha en kontakt med den 'fremmede' kulturen de møter, mens andre igjen har et ønske og virkelig vil ha kontakt og relasjon til den 'fremmede' kulturen. Det finnes også de som ønsker kontakt med den andre kulturen, men ikke vil forandre hvem de er med tanke på deres egen kultur (Berry, 2019, s. 17).

2.3 Pierre Bourdieu – Kulturell og sosial kapital

I følge Bourdieu består alt av det han kaller samfunnsliv om at grupper og individer kjemper om å få og skaffe mer kapital. Den kapitalen mennesker allerede har, vil de investere for å forsøke å samle opp og få mer kapital. «All sosial samhandling er ifølge Bourdieu egentlig et spill om å akkumulere mest mulig kapital» (Aakvaag, 2008, s. 152). Kapitalbegrepet utfyller og fullfører konseptet av felt og habitus, som også tilhører Bourdieu sin teori (Joas & Knöbl, 2009, s. 385).

Kapitalbegrepet var for Bourdieu en måte å forklare hvilke goder aktøren i forskjellige felt strevde med, altså hva de prøvde å oppnå ved å bruke forskjellige handlingsstrategier. Han avslår den forestillingen som er typisk for primitiv utilitarisme om at det sosiale livet skal kun forstås som en 'kamp' om økonomiske goder. Han kritiserer også marxismen for at de kun fokuserer på 'kampen' over økonomiske goder, samtidig som de overser andre former for konflikt. Bourdieu ville få frem hvordan sosiale kamper handlet om mer enn kun økonomisk nytte og økonomisk kapital. Måten han går frem på er nesten på samme måte som konfliktteorien gjør, det innebærer ikke et fullstendig brudd med utilitaristiske eller marxistiske forestillinger. For å kunne fastslå hva som er på spill i sosiale kamper, bruker Bourdieu begrepet kapital. Begrepet kapital kommer opprinnelig fra borgerlig og marxistisk økonomi, men Bourdieu utvider betydningen av begrepet og skiller det i ulike former for kapital (Joas & Knöbl, 2009, s. 385).

Bourdieu mente at det var like mange former av kapital som det er av sosiale felt, men han hadde to hovedformer for kapital; økonomisk og kulturell kapital (Bourdieu, 2021, s. 160-161). Den økonomiske kapitalen tar for seg alle ressurser i form av det økonomiske som kan gi en fortjeneste og gevinst samt investeres i. Dette kan være eiendommer, penger, fabrikker, aksjer, redskaper osv. Det å ha økonomisk kapital kan også føre til økonomisk makt. For eksempel hvis en person hadde hatt mye penger, kunne denne personen ansatt andre mennesker til å jobbe og utføre arbeid for han/henne (Aakvaag, 2008, s. 152). Den økonomiske kapitalen spiller en viktig rolle da den vil være betingelsen for akkumulering av alle de andre formene av kapital. Økonomisk kapital har derav en privilegert status sammenlignet med de andre formene for kapital (Bourdieu, 2021, s. 161).

2.3.1 Kulturell kapital

I følge Bourdieu finnes kulturell kapital i tre forskjellige former; 1) en inkorporert tilstand (an incorporated state), 2) en objektivisert tilstand (an objectified state) og 3) en institusjonalisert

tilstand (an institutionalized state) (Bourdieu, 2021). Kulturell kapital kan erverves i varierende grad avhengig av perioden, samfunnet og samfunnsklassen en tilhører (Bourdieu, 2011/1986, s. 84). Kulturell kapital i en inkorporert tilstand er noe som er varig og permanent. Det kan for eksempel være kunnskapen om språk, at en kan og forstår et eller flere språk, og kunnskapen om kulturer (Bourdieu, 2021, s. 133). Denne formen for kulturell kapital er knyttet til kroppen og forutsetter derfor legemliggjørelse. Når individet dør, dør også denne formen for kapital som individet besitter (Bourdieu, 2021, s. 168). Akkumulering av kulturell kapital i denne tilstanden, innebærer et arbeid som koster tid. Denne tiden må personlig investeres av individet selv. Den inkorporerte kapitalen blir en del av en persons habitus og kan ikke bli overført direkte til andre individer. (Bourdieu, 2011/1986, s. 83). Kulturell kapital i den objektiviserte tilstand, har en rekke egenskaper som kun kan bli definert i forholdet til den kulturelle kapital i sin inkorporerte tilstand (Bourdieu, 2011/1986, s. 85). Den objektiviserte kulturelle kapitalen kan forekomme i form av goder som bøker, malerier og bilder, instrumenter, datamaskiner, ordbøker osv. Disse objektiviserte materielle godene kan overføres til andre individer i sin materialitet (Bourdieu, 2021, s. 161; Bourdieu, 2011/1986, s. 85). I en institusjonalisert tilstand, kommer den kulturelle kapitalen frem i akademiske titler og arbeidstitler (Bourdieu, 2021, s. 161-162). Ved å gi en institusjonell anerkjennelse ved den kulturelle kapitalen til et individ, blir det mulig å sammenligne kvalifikasjonsinnehavere. Det blir også mulig å bytte dem «[...] by sutstituting one for another in succession» (Bourdieu, 2011/1986, s. 86).

Kulturell kapital er en form for kulturell kompetanse en besitter. Denne kompetansen «bidrar til å understøtte og legitimere sosial ulikhet. Når han bruker begrepet kapital om kulturelle særtrekk, er det for å understreke at dette fungerer som ressurser som kan gi avkastning, ved at de brukes til å oppnå andre samfunnsmessige goder» (Schiefløe, 2017, s. 164). Den kulturelle kapitalen en tilegner seg gjennom oppveksten sin og sosialiseringen, gir et fortrinn når en skal ut i utdanning og videre i jobb etter skoleårene. Denne formen for kapital finner vi i språk, normative ferdigheter, kunnskap, ambisjoner osv. (Schiefløe, 2017, s. 280). Hvis en besitter høy/mye kulturell kapital kan det gi makt i form av resultater fra utdanningen, at en kan få tilgang til posisjoner og arbeid som er attraktivt på arbeidsmarkedet, det kan også gi tilgang til sosiale miljøer som blir sett på som eksklusive (vennskap og ekteskap) (Aakvaag, 2008, s. 152).

2.3.2 Sosial kapital

Som tidligere nevnt, delte Bourdieu kapital inn i to hovedformer. Han sa at kapital kunne bli delt inn i to og en halv, hvis han tok med sosial kapital. Videre forklarer han at sosial kapital også kunne vært inkludert under kulturell kapital (Bourdieu, 2021, s. 160). Sosial kapital er summen av de potensielle resursene som er knyttet til et varig nettverk av relasjoner, som videre har gjensidig anerkjennelse og bekjentskap. Disse gir hvert individ av nettverket en støtte fra den kollektive kapitalen, en 'skriftlig attest' som gir dem rett til anerkjennelse i de forskjellige betydningene i verden (Bourdieu, 2011/1986, s. 86). Den sosiale kapitalen er viktig da forbindelser, bekjentskap og vennskap utgjør en viktig del av kapitalen (Schiefloer, 2017, s. 280). Via disse relasjonene kan en få tilgang til og innhente materielle goder, omsorg, informasjon, kunnskap og tjenester. Derfor vil det være viktig med sosiale nettverk og deltakelse i disse. Det er også viktig med disse nettverkene for livskvaliteten til mennesker. Å være deltagende i sosiale nettverk vil bidra til at en oppnår tilfredsstillelse av ens sosiale behov som tilhørighet, trygghet samt anerkjennelse (Schiefloer, 2017, s. 376).

Sosial kapital viser til for eksempel tilhørighet i en gruppe, ens familiebakgrunn, ens utdanning ved et bestemt universitet, kollegaer, medstudenter, naboer og familie. Denne formen av kapital kan føre til makt, da de oppnådde nettverkene en får av sosiale relasjoner, er også relasjoner en kan bruke for å oppnå og realisere visse mål en har (Joas & Knöbl, 2009, s. 387; Aakvaag, 2008, s. 153). Dette kan skje ved at for eksempel en elev får høre at en venn eller en bekjent, at de skal på utveksling. Videre kan eleven snakke med sine foreldre om dette, hvor foreldrene igjen tar kontakt med familien til vennen/den bekjente for å høre mer om utveksling, før de gir tillatelse til å dra på utveksling. Reproduksjonen av sosial kapital forutsetter en endeløs innsats for omgjengeligheten. En kontinuerlig rekke av utvekslinger der anerkjennelse blir bekreftet på nytt hele tiden. Dette arbeidet som både består av å bruke tid og energi, samt indirekte eller direkte økonomisk kapital, er ikke lønnsomt med mindre man investerer det i en spesifikk kompetanse (Bourdieu, 2011/1986, s. 87).

3 Metode

I dette kapittelet vil det redegjøres for oppgavens metodiske valg og de refleksjonene jeg har foretatt meg underveis i studien. I starten av kapittelet vil det bli en gjennomgang av valget for den metodiske tilnærmingen for studien som innebærer utvalg, en presentasjon av informantene av studien, gjennomføringen av forskningsintervju og prøveintervju, og datainnsamlingen. Til slutt presenteres de etiske problemstillingene knyttet til studien og analyseprosessen, samt studiens reliabilitet og validitet.

For å kunne besvare mine forskningsspørsmål og den overordnede problemstillingen, har jeg valgt intervju med tidligere utvekslings elever som metode. Høsten 2021 gjennomførte jeg totalt ni intervju hvor informantene delte sine refleksjoner og erfaringer ved det å være utvekslings elev på videregående skole. I intervjuene forteller de om hverdagen i vertslandet deres, relasjonen de hadde med vertsfamilien sin, skolehverdagen i et engelskspråklig land, hva et utvekslingsår hadde gitt dem, og flere aspekter ved det å være utvekslings elev. Siden jeg både behandler og har fått tilgang på informantenes personopplysninger har jeg måtte meldt inn prosjektet til Norsk senter for forskningsdata (NSD), hvor de skulle foreta en helhetsvurdering av prosjektet og godkjenne det før forskningsprosessen kunne begynne. Godkjennelsen og begrunnelsen fra NSD kan en finne i Vedlegg 1. I tillegg er det sendt ut et informasjonsskriv om prosjektet for at informantene skal få innsikt i hva det går ut på, og hva som er deres rettigheter knyttet til dette prosjektet. De har derfor underskrevet på et samtykkeskjema før intervjuene fant sted.

3.1 Valg av metode

Jeg har valgt å gjennomføre et studie innenfor kvalitativ metode for å kunne besvare min problemstilling: *«Hvordan foregikk tilpasningen til et nytt samfunn under et utvekslingsår på videregående skole?»*, og mine forskningsspørsmål: 1) *«Hvordan foregår det første møte med utvekslingsåret?»*, 2) *«Hvilke strategier benyttes for å tilpasse seg vertslandet?»* og 3) *«Hvilke erfaringer sitter en igjen med etter et utvekslingsår?»*

Jeg valgte å bruke den kvalitative forskningsmetoden til min forskning, da jeg følte det var den best egnede metoden til å få tak i dataene jeg trengte for å besvare min problemstilling. Hvis en forskning beskrives som kvalitativ, vil det si at interessefeltet ligger på «hvordan noe gjøres, sies, oppleves, framstår eller utvikles» (Brinkmann & Tanggaard, 2018, s. 11). Det finnes flere forskjellige metoder innenfor kvalitative metoder, men mitt valg endte på intervju.

Ved å velge intervju som forskningsmetode får jeg innblikk i informantenes opplevelser (Tanggaard & Brinkmann, 2018, s. 17). Informantene får muligheten til å fortelle sin historie fra sitt ståsted da utvekslingsåret fant sted. Det å bruke intervju som forskningsmetode fører til at informanten og intervjuer deltar i et felles 'møte' der de samarbeider om å lage flere versjoner av en og samme fortelling der begge parter erfarer, følelser, handlinger og tanker deles (Aase & Fossåskaret, 2015, s. 110).

Det finnes flere forskjellige måter å gjennomføre et intervju på; det løst strukturerte intervjuet, semistrukturert intervju og stramt strukturert intervju. Ved et løst strukturert intervju er det få fastlagte intervju spørsmål og mye rom for å lage nye spørsmål underveis. I et stramt strukturert intervju er det mange fastlagte intervju spørsmål som skal gjennomgås, uten rom for å lage nye spørsmål under intervjuet (Tanggaard & Brinkmann, 2018, s. 24-25).

Forskningsintervjuene som ble utført i denne forskningen er semistrukturerte. Valget for å gjennomføre semistrukturerte intervju var for at jeg som forsker skulle ha delvis kontroll under intervjuene som ble gjennomført ved å ha en intervjuguide, men også ha mulighet til å komme med nye oppfølgingsspørsmål og temaer under intervjuene. Semistrukturerte intervju bygger på at forskeren allerede på forhånd har utarbeidet en intervjuguide med temaer og spørsmål som skal gjennomgås under intervjuet (Tanggaard & Brinkmann, 2018, s. 27), men at det også skal være rom for informantene å snakke utover intervju spørsmålene. Videre kan forskeren inkludere og spørre informantene intervju spørsmål som ikke var planlagt og skrevet i intervjuguiden på forhånd. Ved semistrukturerte intervju kan forskeren også velge å ikke følge rekkefølgen på intervjuguidens spørsmål og temaer (Thagaard, 2018, s. 91).

Grunnen for valget av kvalitative forskningsintervjuer var at jeg da fikk muligheten til å komme tettere innpå informantenes opplevelser, refleksjoner og historier knyttet til mine temaer på intervjuguiden. Informantenes utsagn ville videre være med på å prøve å besvare min problemstilling og forsknings spørsmål (Tanggaard & Brinkmann, 2018, s. 20).

3.2 Utvalget

Forskninger som er kvalitative kan gjenkjennes ved at det som oftest er begrensninger når det kommer til antall enheter eller individer, som er inkludert i studien som skal gjennomføres. Hvis utvalget som en har innhentet til forskningen er lite, er det essensielt at forskeren vil anvende en prosess for utvelgelsen som er egnet for å besvare problemstillingen til forskningsprosjektet. En måte å innhente et utvalg til forskningen på er via det som heter strategisk utvelgning. Det er en utvelgelsesmetode der forskeren vil velge informanter

systematisk etter egenskaper som egner seg til forskningen, og for å besvare problemstillingen (Thagaard, 2018, s. 54).

I denne kvalitative studien har jeg foretatt et strategisk utvalg. I et forsøk på å innhente informanter ble det sendt en e-post til forskjellige utvekslingsorganisasjoner som Education First (EF), STS Education/STS Student Travel Schools (STS) og Explorius. Da det ikke kom noen respons på henvendelsene som ble sendt, valgte jeg derfor å innhente informantene til studien gjennom et søk i sosiale medier. Denne fremgangsmåten for å innhente informanter ble godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD) før innhentingens start. I flere år har jeg personlig fulgt flere utvekslingsorganisasjoner på den sosiale medier plattformen Instagram. Her deler organisasjonene bilder, og 'tagger' utvekslings eleven som selv har lagt ut bildet på sin Instagramprofil i løpet av utvekslingsåret sitt.

Før innhenting av informanter hadde jeg satt noen utvalgskriterium som at utvekslings elevene måtte ha vært i et engelskspråklig land, for å ikke få for store variasjoner i de kulturelle trekkene. Omfanget av denne studien har ikke kapasitet til å foreta en studiet med alle verdens land som utvekslingssted. I tillegg til utvekslingsland hadde jeg utvalgskriterium der informantene måtte være over 18 år, og være ferdig med utvekslingsåret sitt. Videre ville jeg ha en rimelig kjønnsfordeling. Disse utvalgskriteriene ble satt for å best kunne besvare problemstillingen til forskningen, og for å få litt variasjon fra forskjellige engelskspråklige land, og forskjellige erfaringer fra både kvinner og menn.

Ved innhenting av informanter bladde jeg meg til bunn av bildene til utvekslingsorganisasjonene, trykte på et bilde og så hvilket land personen hadde vært på utveksling i. Derfra tok jeg i første omgang kontakt med tretten eventuelle informanter på direkte melding på Instagram. Der fortalte jeg hvem jeg var, hva jeg studerte og skulle forske på, og spurte om de var interessert i å være med i prosjektet. Ved interesse ble min studentmailadresse sendt som en direkte beskjed til den eventuelle deltager. Samtidig ble det gitt informasjon om hvordan videre samarbeid ville foregå. Det var elleve personer som svarte på henvendelsen. Det ble kun planlagt gjennomføring av intervju med ti personer av dem, da en person aldri tok kontakt på e-post. Når det var opprettet kontakt med personene gjennom e-post, ble informasjonsskriv og samtykkeskjema til prosjektet sendt på e-post. I informasjonsskrivet kunne deltagerne lese mer om prosjektet, og vurdere om de ville signere samtykkeskjema med et fritt samtykke og bli med i prosjektet, eller ikke. Hvis de enda var

interessert i prosjektet etter å ha lest og fått mer informasjon om selve prosjektet og formålet, signerte de samtykkeskjemaet og sendte det tilbake til meg på e-post.

Datamaterialet for denne studien består av til sammen ni intervju. Opprinnelig var det ti informanter som ble rekruttert til prosjektet, men det ble et frafall. For å prøve ut intervjuguiden før datainnsamlingen, ble det foretatt et prøveintervju. Prøveintervjuet ble gjennomført med en bekjent som tidligere har vært utvekslingselev. Personen delte sine erfaringer og refleksjoner fra sitt utvekslingsår. For å ivareta personvernet og den informasjonen som ble delt under prøveintervjuet, valgte jeg å ikke inkludere dette i denne studien. Fra prøveintervjuet observerte jeg hvor det var behov for justeringer i intervjuguiden, og i min egen fremtredelse som intervjuer. Derav kunne jeg på best mulig måte forandre og rette på min holdning som intervjuer, så jeg under forskningsintervjuene kunne skape en trygg og innbydende atmosfære for informantene. Under prøveintervjuet fikk jeg også testet ut diktafonen, Teams sine funksjoner og hvordan lyden best ble tatt opp via diktafonen (Dalen, 2004, s. 34).

3.2.1 Presentasjon av informantene

I alt har jeg ni informanter, der fem av dem er kvinner og fire av dem er menn. For å ivareta personvernet til informantene har de fått fiktive navn. Jeg hadde samme innledende spørsmål til alle informantene der jeg spurte om kjønn, alder og hvor de hadde vært på utveksling, og alle fortalte hvilket land de var på utveksling i. Noen av informantene har nevnt byene eller nabobyene rundt der de var på utveksling. I slike tilfeller har jeg enten skrevet en annen by, eller unnlatt å ta med det som kan gjøre at byen blir gjenkjent. Intervjuene ble gjort høsten 2021.

NAVN	ALDER	UTVEKSLING – HVOR OG NÅR
Martine	19 år	Martine var på utveksling i England for 3 år siden.
Anders	19 år	Anders var på utveksling i England for 3 år siden.
Karen	18 år	Karen var på utveksling i USA for 1 år siden.
Mathias	20 år	Mathias var på utveksling i USA for 3 år siden.

Ida	18 år	Ida kom tilbake fra utveksling i England for 2-3 måneder siden.
Fredrik	18 år	Fredrik kom tilbake fra utveksling i Irland for 2-3 måneder siden.
Pia	23 år	Pia var på utveksling i England for 5 år siden.
Ylva	20 år	Ylva var på utveksling i New Zealand for 3 år siden.
Emil	20 år	Emil var på utveksling i USA for 3 år siden.

3.3 Gjennomføring av forskningsintervju

Formålet ved å bruke intervju som forskningsmetode var muligheten til å få rikelige kunnskaper om andre personers perspektiver og erfaringer, på de temaene intervjuet skal foreta seg. Forskeren får da mulighet til å få innblikk i informantens tanker og erfaringer om diverse hendelser (Thagaard, 2018, s. 89). Når det skal foretas en forskning med intervju som metode, er det viktig at både intervjuguiden og forskeren blir testet før datainnsamlingen starter. Dette gjøres via prøveintervju (Dalen, 2004, s. 34). I midten av august 2021 gjennomførte jeg mitt prøveintervju med en tidligere utvekslingselev. Ved å utføre et prøveintervju fikk jeg testet den intervjuguiden som var sendt inn og godkjent hos NSD. Jeg fikk videre sett om svarene fra intervjuet kunne brukes til å mulig besvare den overordnede problemstillingen.

Intervju skal i henhold til UiT-Norges arktiske universitet og NSD sine retningslinjer og regler bli tatt opp via en diktafonapp som kan nedlastes til telefonen, og videre kobles opp til nettskjema.no. Det ble gjort flere forsøk på å få diktafonappen og nettskjema.no til å samarbeide, noe som ikke lot seg gjøre. Universitetsbiblioteket på UiT har diktafoner til utlån, men i den perioden jeg skulle gjennomføre mine intervju, var alle diktafonene utlånt. I tillegg fikk vi beskjed om at det kun er mulig å ta opp i 45 minutter om gangen på dikatafonappen. Dette ville resultere i at jeg måtte ha stoppet informanten midt i intervjuet for å overføre det første opptaket, og starte ett nytt opptak. På bakgrunn av tekniske problemer med diktafonappen og nettskjema.no, kunnskapen om at det kun var mulig å ta opp i 45 minutter før den stoppet, og at alle diktafonene på Universitetsbiblioteket var utlånt, gikk jeg til

innkjøp av en diktafon. Diktafonen som ble kjøpt kunne kobles opp til PC, eller en kunne koble på øretelefoner og lytte til opptaket direkte fra diktafonen. Det var det siste som ble brukt under transkribering, da det var den enkleste, tryggeste og beste måten å kunne transkribere korrekt. Ved å ikke overføre opptakene til PC var det ingen andre som kunne få innsikt i de opptakene som ble gjort, da diktafonen alltid fulgte meg og ble låst inne når den ikke var i bruk. Av de ni intervjuene som ble gjort, varte det korteste i 46 minutter, mens det lengste varte i 86,5 minutter. I gjennomsnitt varte intervjuene i litt over en time.

Gjennomførelsen av intervjuene foregikk fra 20. august 2021 til 3. oktober 2021.

Transkriberingen av intervju ble gjort etter hvert intervju så langt det lot seg gjøre, for at informasjonen fra intervjuene skulle sitte friskt i minnet hos meg, og for at jeg ikke skulle blande forskjellige intervjubesvarelser og reaksjoner.

Når tiden for gjennomførelsen av intervjuene kom, bestemte jeg meg for å ta intervjuene over Teams. De temaene det skulle snakkes om, var ikke for sensitive til at Teams ikke kunne brukes (UiT, Udatert). Bakgrunnen for valget om å bruke Teams som plattform og sted for intervjuene var på grunn av COVID-19 situasjonen i Norge. Dermed måtte ikke jeg reise på kryss av Norge for å holde intervjuene, og jeg utsatte ikke informantene for smittekilder. Når jeg valgte å bruke Teams som verktøy for å gjennomføre intervjuene, var jeg litt bekymret for at informantene ikke ville dele deres ærlige erfaringer. Dette var en bekymring som gikk bort da jeg følte det ikke var problematisk å gjennomføre mine intervju på Teams. Intervjuguiden inneholdt ikke det som blir sett på som sensitive spørsmål som kan være ubehagelige å besvare. Det eneste som kunne bli oppfattet som litt ubehagelig å svare på var trivsel på utveksling, men der oppfattet jeg informantene som oppriktige og ærlige i intervjuet. Det var kanskje betryggende for informantene å vite at jeg som var intervjuer har tidligere vært utvekslingselev selv, så det å dele erfaringene med meg var som å snakke med en som har vært i samme situasjon selv.

For å få en myk start på intervjuet presenterte jeg meg kort, fortalte om diktafonen og opptaket, og deres rettigheter med tanke på frivillig samtykket og muligheten for å trekke seg. Deretter hadde jeg et par sentrale spørsmål om hvilket kjønn de var, alder og når de var på utveksling. Dette kan bli sett i intervjuguiden i Vedlegg 3. Da mitt valg for intervjumetode er semistrukturert ga det meg muligheten til å formulere og stille andre spørsmål basert på temaet informantene snakket om, som ikke var skrevet ned i intervjuguiden. Intervjuet foregikk kronologisk gjennom temaene i intervjuguiden med tilleggsspørsmål til temaer som informantene selv tok opp. Hovedgrunnen for å gå kronologisk gjennom var for at

informanten lettere kunne huske og reflektere tilbake til sitt utvekslingsår, da hver og en kategori tar for seg et punkt i utvekslingsåret og ikke går frem og tilbake på hendelser. I starten av intervjuene var det derfor spørsmål om hvordan det var å endelig komme til vertslandet og deres første inntrykk av landet og vertsfamilien, før vi gikk videre til spørsmål om relasjonene informantene hadde til sine vertsfamilier og hvordan tilpasningsprosesser der foregikk. Deretter snakket vi litt om skolehverdagen og fritidsaktiviteter, før vi avsluttet med å reflektere litt rundt det å komme hjem igjen til Norge, hvilke erfaringer de satt igjen med og hvordan de som personer hadde forandret seg gjennom et år på utveksling. Når intervjuene var gjennomført, startet analyseprosessen med å transkribere alle de ni intervjuene som ble gjennomført.

3.4 Analyseprosessen

I analyseprosessen brukte jeg utskrifter av de transkriberte intervjuene, noe som endte på til sammen 182 sider. For å få bedre innsikt i datamaterialet brukte jeg markeringstusjer i forskjellige farger for å prøve å skape en oversikt over funnene fra intervjuet. Jeg brukte også en kulepenn for å skrive ned temaene det ble snakket om under hvert spørsmål fra intervjuet. Det finnes forskjellige dataprogram som kan gjøre analyseprosessen enklere og mer ryddig, som for eksempel Nvivo. Da jeg skulle i gang med analyseprosessen hadde ikke vi studenter på UiT tilgang til Nvivo, noe som det tidligere har vært. Derfor tok jeg valget med å gjøre alt fysisk på utskriftene, og deretter gjennomgå hvert enkelt intervju og skrive ned de forskjellige temaene som kom frem, for å videre kunne kategorisere funnene inn i fire hovedkategorier. Disse er presentert i kapittel 4: Empiri.

Det å analysere betyr at noe skal deles opp, mens det i virkeligheten er vekslings mellom å skulle dele noe og bygge det opp igjen. Målet ved å analysere noe er å få et overblikk over det materialet en arbeider med, og kunne se nye sammenhenger i arbeidet som ikke var klart fra starten av (Tanggaard & Brinkmann, 2018, s. 37). En viktig del av selve analyseprosessen, er det å skulle kode datamaterialet fra forskningsintervjuene (Dalen, 2004, s. 69). I denne studien er det foretatt en tematisk analyse, ved å finne fellestrekk og fellesnevner fra de transkriberte intervjuene. I en tematisk analyse ser en etter temaer/fellestrekk i datamaterialet og deretter kategoriserer dataene etter temaene en finner. Derav blir temaene en finner, kategorier som inneholder fellestrekk fra de forskjellige intervjuene (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2020, s. 279).

Som Johannessen, Rafoss & Rasmussen (2020, s. 282) er inne på, er det å gjennomføre en tematisk analyse å følge fire steg: 1) forberedelse, 2) koding, 3) kategorisering og 4) rapportering. Disse fire stegene er en forenklet fremgangsmåte i forhold til Virginia Braun og Victoria Clarke (2006) sin fremgangsmåte ved å bruke tematisk analyse. Selv om det er kalt steg 1.-4., består analyseprosessen av å gå frem og tilbake mellom stegene (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2020, s. 283). Steg 1; som er forberedelse, går ut på å få oversikt over det datamaterialet en sitter med (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2020, s. 283). Når de ni intervjuene var gjennomført og transkribert, startet prosessen med å lese gjennom alle de transkriberte intervjuene flere ganger. Ved å lese gjennom intervjuene flere ganger, kunne jeg etter hvert begynne å se temaer som sto ut. Jeg noterte disse ned i margin på det transkriberte intervjuet, ved siden av der temaet kom fram. Dette fører til steg 2, som omhandler koding. Det er i dette steget noteringene i margin kommer frem. Her skal en sette ord og fremheve viktige aspekter ved datamaterialet (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2020, s. 284). Når den nøye gjennomlesningen var gjennomgjort, og jeg begynte å notere i margin, kom det frem koder som for eksempel «Camp/welcome days», «Tilpasning», «Relasjoner», «Skolehverdag», «Fritidsaktiviteter», «Kulturelle trekk» og «Personlig utvikling». Disse kodene samt mange fler var med på å danne grunnlaget for kategoriseringen som fant sted, noe som er steg 3 i tematisk analyse. Ved å kategorisere blir dataen sortert inn i større overordnet kategorier (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2020, s. 294). Når jeg hadde gått gjennom alle intervjuene nok en gang og sett på kodene som var nedskrevet i margin, tok jeg frem markeringstusjene igjen, for å se hvilke koder som hadde likhetstrekk og kunne passet inn i en overordnet kategori. Etter kategoriseringsprosessen kom disse temaene frem: det første møte, å bli en del av noe, hverdagen som utvekslingslev og etter endt utvekslingsår. Det fjerde og siste steget i den tematiske analyseprosessen er rapportering. Det er ved rapporteringen at innholdet i temaene skal komme frem i studien (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2020, s. 301). Mine funn i denne studien blir presentert i kapittel 4 og 5. I kapittel 4 er det empiriske materialet presentert i de temaene som kom frem gjennom kategoriseringsprosessen. I kapittel 5 blir de empiriske funnene analysert opp mot det teoretiske rammeverket for oppgaven og tidligere forskning på feltet.

3.5 Etske problemstillinger knyttet til forskningen

Et prosjekt som involverer enkelt individer krever at forskeren må søke om lov til forskningen sin gjennom NSD – Norsk senter for forskningsdata, der hele prosjektet vil bli gjennomgått

for å se om en får lov til å gjennomføre studien (Dalen, 2004, s. 111). Det er først når NSD gir sin godkjenning at en forsker kan starte med datainnsamlingen til sitt prosjekt.

Forskningsetikken som i dag finnes består av etiske retningslinjer for at informantene som deltar i forskningen skal beskyttes, og for at forskere ikke skal kunne skade og krenke informantene på noen som helst måte. Dette står i samsvar med loven som forteller at et hvert menneske skal kunne ha rett til vern og respekt til sin egen integritet (Grunnloven, 1814, § 102). Forskere bærer et ansvar for informantene og forskningsobjektene sine. De skal ikke under noen omstendigheter utsettes for hverken belastning eller skade både før, under og etter den forskningen som skal gjennomføres (Aase & Fossåskaret, 2015, s. 197). Dette står også i punkt 28. hos Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, s. 25). For dette prosjektet vil det ikke kunne være uønsket belastning, da temaet for studien ikke tar for seg sensitive temaer der informantene kan føle på et stigma eller en risiko for deres helse eller miljø.

I forhold til denne studien forholdt jeg meg til de etiske prinsippene som innebærer informantenes personopplysninger, frivillig informert samtykke, konfidensialitet og mulige konsekvenser informantene kan oppleve av å delta i forskningsprosjektet (Thagaard, 2018, s. 21-27). NESH skriver i punkt 15. om samtykke til å delta i forskningsprosjektet. Der står det skrevet at enhver forsker skal innhente et samtykke fra informanter før forskningen kan begynne. Dette samtykke «skal være frivillig, informert og utvetydelig, og det bør være dokumenterbart» (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, s. 17). Til denne studien ble det sendt ut et informasjonsskriv der prosjektet ble presentert og hvor samtykkeskjemaet var på slutten (se Vedlegg 2). Der kunne informantene krysse av og signere med navn og dato, etter at de har lest og forstått hva prosjekter går ut på, og hva som er deres rettigheter som deltagende. Med et fritt samtykke betyr det uten påvirkning utenfra, og at de selv bestemmer om de vil signere og være med i forskningsprosjektet (Dalen, 2004, s. 112).

I punkt 20. om anonymitet står det at forskeren må ivareta anonymiteten hvis det i forkant av prosjektet er avtalt med informanten (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, s. 21). For å sikre informantenes anonymitet ga jeg dem nye fiktive navn når transkriberingen startet. Det fiktive navnet som ble gitt ligner ikke deres oppriktige navn. Jeg har bevisst ikke samlet inn data om hvor i Norge de er i fra, eller

transkribert i dialekter hvis det har vært, for å bevare deres anonymitet. I tillegg har jeg unngått å nevne navn som har blitt nevnt under intervjuet, både på personer og steder rundt der de var på utveksling.

NESH har utarbeidet punkt 21. som omhandler konfidensialitet. Dette innebærer at forskeren skal behandle den informasjonen som er innsamlet fortrolig og konfidensielt, og at det ikke skal videreformidles på forskjellige måter utover det som ble avtalt ved et frivillig, opplyst samtykke (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, s. 21-22). De personlige opplysningene som har kommet inn under forskningsprosessen som navn, stemme, e-mailadresse osv. skal slettes innen prosjektets slutt. Opptakene av intervjuene ble slettet når det var ferdig transkribert. Informantenes navn er anonymisert med fiktive navn, og deres e-mailadresser er ikke lagret eller oppbevart noen steder. De e-postene som ble utvekslet i forbindelse med å avtale intervjuet, ble slettet når intervjuet var gjennomført. Min mail er sikret med toveis godkjenning via appen 'Authenticator', så ingen andre enn meg kan komme inn på mailen.

En ting som ble oppdaget under intervjuene var at noen av informantene nevnte navn på personer fra utvekslingslandet. Disse personene har ikke blitt informert om forskningen og gitt deres samtykke, noe som skaper konflikt i punkt 26. om indirekte og direkte berørte (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2021, s. 24). Av den grunn har jeg valgt å hverken transkribere navnene, eller på en eller annen måte ta det med i analysen av prosjektet. På den måten ivaretar jeg deres personvern i denne studien.

3.6 Forskningens reliabilitet

En studies reliabilitet henger sammen med om forskningen som har blitt utført, er gjort på en måte som både er tillitsvekkende og pålitelig (Thagaard, 2018, s. 187-188). Repliserbarhet i forhold til dette prosjektet kan forstås ved at undersøkelsen skulle blitt gjort på nytt med en annen forsker med de samme informantene. De dataene som ble innhentet fra intervjuene, henger sammen med den relasjonen jeg som forsker fikk med mine informanter både før og under intervjuene, og hvilke tilleggsspørsmål som ble stilt. For en annen forsker å skulle gjennomføre samme studie, viser til andre relasjoner til informantene enn det jeg hadde. Ved å tenke gjennom konteksten av intervjuene, relasjonen mellom meg som forsker og informantene, og den dataen som ble produsert i løpet av intervjuene, kan jeg vise til studiens reliabilitet (Thagaard, 2018, s. 188). Før intervjuprosessen fant sted, hadde jeg lest tidligere forskning på feltet, i tillegg kan jeg vise til det å være en utvekslingselev. Den andre forskeren

kan kanskje ikke vise til det å være utvekslingselev, noe som kan føre til at den personen ikke klarer å oppnå samme type relasjon jeg fikk med informantene.

De fremgangsmåtene som har blitt gjort for å innhente data bør bli gjort på en konkret måte for å forsterke reliabiliteten til prosjektet (Thagaard, 2018, s. 188). Gjennom metodekapittelet har jeg prøvd å gjøre mitt forskningsprosjekt transparent ved å vise til studiens forløp med tanke på hvordan jeg innhentet informanter, hvordan utførelsen av intervjuene foregikk, analyseprosessen og de etiske rammene for prosjektet. Ved å vise til dette har jeg prøvd å oppnå en tillit hos leseren, der jeg har forklart og presentert hvordan studien har blitt gjort fra start til slutt. For å enda prøve å øke reliabiliteten av studiet, gjennomgikk jeg et prøveintervju der jeg testet ut intervjuguiden og meg selv i intervjusammenheng. I tillegg fikk jeg testet ut den tekniske siden ved å utføre intervjuene på Teams og bruken av diktafon.

Selv om jeg har prøvd å gjøre prosjektet så transparent som mulig for leseren, vil det samarbeidet jeg har hatt med min veileder ytterligere øke studiens reliabilitet (Thagaard, 2018, s. 188). Min veileder har sammen med meg gått gjennom utførelsen av forskningsprosjektet, og hatt et kritisk blikk på det som har blitt gjort og de valgene som har blitt tatt underveis.

3.7 Forskningens validitet

Validiteten til en studie er koblet opp mot de resultatene som har kommet frem gjennom forskningen, men også hvordan forskeren tolker den dataen som har kommet frem gjennom undersøkelsen (Thagaard, 2018, s. 189). Silverman (2014) som er referert i Thagaard (2018) poengterer at en måte å styrke validiteten til forskningsprosjektet på, er å beskrive det teoretiske rammeverket hvor dataens tolkninger kommer fra. På den måten vil teorien til studiet bli transparent, og grunnlaget for å trekke de konklusjonene som er gjort på bakgrunn av det teoretiske rammeverket (Thagaard, 2018, s. 189). I henhold til denne studien vil det være å forstå tidligere utvekslingselevs refleksjoner over hvordan en tilpasser seg en ny kultur og en ny familie, men også hvordan ens rolle blir dannet i tilpasningsprosessen. For å få en bedre forståelse på feltet leste jeg meg opp på tidligere forskning. Dette gjorde at jeg hadde forskning å sette opp mot mine funn.

Mine egne holdninger og erfaringer til temaet kunne fort ha overskygget tolkningene og funnene i analysen, men det er noe jeg konstant har jobbet med gjennom hele prosessen. Ved å ha en veileder som har vært med gjennom hele prosessen, har jeg hatt en person som har

vært kritisk til analysen, og har kunne påpekt hvis mine egne tolkninger har vært for subjektive, når jeg som forsker skal holde meg så objektiv som mulig (Thagaard, 2018, s. 189; Dalen, 2004, s. 105). For på best mulig vis kunne sitte igjen med god forståelse av det som kom frem i intervjuene, er det viktig at jeg som forsker er kritisk til analyseprosessen og hvordan jeg tolker funnene. Der har hjelpen fra veileder vært essensielt for å på best mulig måte tolke dataen fra intervjuene. Ved å ha kjennskap til det miljøet jeg studerte, gjør at jeg har en forståelse for feltet. Som Dalen (2004, s. 18) er inne på, kan mitt kjennskap til det fenomenet som studeres være en førforståelse av temaet. Dette kan føre til at den forståelsen som utspringer, har et utgangspunkt fra egne erfaringer og kunnskap på feltet. Videre kan dette også føre til at forskeren overser det som informantene forteller (Thagaard, 2018, s. 190). På bakgrunn av at jeg har kjennskap til det å være en utvekslingselev, har det vært viktig for meg å alltid reflektere over tolkningene jeg har gjort.

I en studie hvor intervju blir brukt som forskningsmetode, er det informantenes fortellinger og refleksjoner som utgjør materialet. Dette skal videre danne og forme både analysen og tolkningen. Det er derfor essensielt at de intervju spørsmålene som blir spurt under intervjuet er gode, og vil gi informantene mulighet til å svare utfyllende (Dalen, 2004, s. 107-108). Hensikten med å gjennomføre et prøveintervju er for testet ut intervjuguiden, de tekniske verktøyene og en selv i intervjurollen. Dette er med på å styrke validiteten til studiet, da jeg fikk gjennomgå prosessen ved intervjuet og hørt på kvaliteten av opptaket med diktafonen.

4 Empiri

I dette kapittelet vil jeg presentere de empiriske funnene fra studien om hvordan tilpasningen til et nytt samfunn under et utvekslingsår foregår for elever på videregående skole. Jeg har som nevnt tidligere kategorisert funnene mine i fire deler, som tar for seg et utvekslingsår fra start til slutt. Dette var for å skape en ryddig oppbygging av informantene sine opplevelser og erfaringer. De kategoriene som til slutt ble dannet er: «Det første møtet», «Å bli en del av noe», «Hverdagen som utvekslingselev» og «Etter endt utvekslingsår». For hver og en av disse kategoriene tar mine informanter og jeg for oss forskjellige aspekter ved utveksling som det å komme til ett nytt land, møte vertsfamilien og gå på skole i et nytt land. Vi tok også for oss hvordan det er å komme tilbake til 'det vanlige livet' igjen etter ett år borte fra alt og alle du kjenner. Jeg syntes det er viktig at vi får en større forståelse for det å være på utveksling alene i et fremmed land når man er rundt 16-18 år.

Mine informanter har fått fiktive navn for anonymiseringen sin del, og i dette kapittelet vil dere møte historiene, refleksjonene og erfaringene til Martine, Anders, Karen, Mathias, Ida, Fredrik, Pia, Ylva og Emil. Disse ni personene har en ting til felles; de er tidligere utvekslingselever. Direktesitat som jeg bruker videre i dette kapittelet vil bli satt i *kursiv*.

4.1 Det første møtet

Et av de sentrale spørsmålene i denne studien er hvordan det var å komme til vertslandet der de skulle bo i ett år hos en familie. For å kunne dra på utveksling, må du gjennom en søknadsprosess hos organisasjonen du velger å dra med. Fra og med første dagen en begynner på denne prosessen, kan en viss forhåpning oppstå om hvordan året skal bli. Ved spørsmålet om hvordan det var å endelig komme frem til vertslandet der de skulle bo, var de alle enige om at de var veldig spente på året som lå foran dem. Emil forklarer at det også kom litt som et sjokk å endelig være fremme, siden dette ikke var noe man kunne forberede seg på hjemme i Norge. I likhet med Emil var det flere som gruet seg og var nervøse, som syntes det var skummelt å komme frem til vertslandet. Et par av informantene reflekterte litt rundt fenomenet hjemlengsel, og at de trodde det var noe som ville komme med en gang. De poengterte at den hjemlengselen og angsten som de var litt redde for, ikke kom i starten, men at hjemlengselen kom senere inn i utvekslingsåret.

Noe som nesten alle informantene snakket om når de tenkte tilbake på det å komme til vertslandet, var at de var på enten en 'camp' eller 'welcome days' i vertslandet som ble

arrangert av utvekslingsorganisasjonen de dro med. Ifølge mine informanter varte campen i ca. 2 uker, mens welcome days var i kun 3-4 dager før de dro hjem til vertsfamilien. På både campen og welcome days møter de andre utvekslingsselever fra hele verden, som også skal være på utveksling i samme land som deg selv. Jeg spurte mine informanter om hva de gjorde på camp/welcome days:

«[...] vi bodde på et universitet der vi skulle bli kjent med andre utvekslingsselever. Vi hadde også slags skoletimer med undervisning i for eksempel høflighet siden det er en veldig stor ting i England. Det var og kurs i forskjellige ting bare for å gjøre oss litt mer klar, men samtidig bli kjent med andre utvekslingsselever som du kommer til å møte igjen. Så det var veldig greit å få det som en liten start» (Anders).

«[...] de første ti dagene mine i USA så var jeg med andre utvekslingsselever. Vi gikk på sånn skole noen timer om dagen, de hadde Coach camp der vi bodde med room mates. Vi hadde mye gøy, sånn leker og bli kjent og lære deg å snakke engelsk og sånn. Og det trur jeg var veldig bra, for når jeg kom til vertsfamilien min etterpå så føltes det naturlig å snakke engelsk» (Karen).

«[...] vi fikk introduksjon til New Zealand sin kultur. De har jo Māori kulturen som er urfolkets kultur som står veldig sterkt i samfunnet der og da fikk vi lære mye om det og gjort mange morsomme aktiviteter for å bli kjent med hverandre. Formålet med soft landing camp er jo bare å få en myk start på oppholdet på en måte og senke nervøsiteten før man drar til vertsfamilien» (Ylva).

Fra det informantene mine forteller kan camp og welcome days forståes som en myk introduksjon til landet du skal bo i, hvor de lærer om forskjellige aspekter ved kulturen og landet, men også blir kjent med de andre utvekslingsselevne som skal være i samme land som deg. De fleste av informantene var på camp før de dro til vertsfamilien. Ida var en av de informantene som ikke fikk tilbud om camp/welcome days fra organisasjonen, og forklarte at:

«[...] vanligvis har de camp eller welcome days når du kommer, men på grunn av korona så fikk ikke vi det, så vi kom på fredag og på mandag startet skolen. Det var veldig greit, for da fikk vi en start rett inn i hverdagen» (Ida).

Selv om de fleste av informantene sa at de var glade for å ha campen før de dro hjem til vertsfamilien, hadde Pia en litt spesiell opplevelse. I hennes tilfelle var ikke hun på en 2 ukers

camp, men kom når det kun var noen dager igjen av campen, noe som hun da forklarte som 'velkomstmøte'. Hun forteller at det å komme så sent når alle andre hadde blitt kjent og opplevd forskjellige ting på camp, førte til at hun og de som kom så sent ble litt neglisjert. De første dagene på campen for henne ble veldig utfordrende, og allerede den første kvelden ville hun hjem igjen til Norge. Når jeg da spurte hva de gjorde på campen når hun først kom dit, sa hun at de ble veldig godt kjent i byen campen ble holdt i, da organisasjonen hadde flere opplegg til det. Videre forteller hun:

«[...] det var litt sånn 'hvor er opplegget der vi skal bli kjent med de vi skal være sammen med', det var ikke så godt opplegg til det da. Vi reiste en dag til London og litt opplegg rundt det. Det var mest sånn nå skal vi lage en dans og nå skal dere skrive et brev til dere selv som dere skal få når dere er ferdige med utvekslingen. [...] Vi fikk litt sånn indoktrinering av kulturen og sånn, men jeg vil ikke skryte av det. Det var ikke noe sånn nå skal vi hjelpe dere å tilpasse dere» (Pia).

Pia fortalte at hun ble kjent med ei annen jente fra Norge, men hun skulle bo på andre siden av England enn det hun skulle. Videre sier hun at hun savnet det å bli kjent med de hun skulle bo i samme område med.

4.1.1 Første møte med vertsfamilien

Etter campen og welcome days for de som fikk dra på det, så går veien videre til vertsfamilien og hva som skal bli det nye hjemmet det neste året. For de aller fleste dro de hjem til vertsfamilien, men Martine skulle på en liten ferie med vertsfamilien først før de dro hjem, så hennes første møte med vertsfamilien var ikke i deres hjem, men på togstasjonen der de skulle være på ferie. Når hun forklarte det første møte sier hun: *«[...] det var veldig hyggelig, men samtidig var det litt sånn man har på en måte gått og ventet på det her så lenge også ja så vet man ikke helt hva man skal si og det er liksom mange inntrykk da» (Martine).* Det å dra på utveksling er et ønske man har hatt en god stund før man drar, noe som de fleste av informantene er inne på.

Anders møtte sin vertsmor allerede på welcome days siden vertsmoren hans jobbet innenfor utvekslingsorganisasjonen, og beskriver møtet: *«[...] hu var jo en veldig veldig blid person og vi hadde snakket veldig mye før så det var jo på en måte å møte noen du kjenner [...] jeg var veldig åpen da, det var på en måte tankegangen å være åpen for alt og det at jeg ikke skulle sammenligne noe» (Anders).* Både Anders og Martine hadde blitt godt kjent med sin

vertsfamilie via mail, meldinger osv. før de møttes, så det første møtet var ikke så pinlig som de kanskje hadde trudd det kom til å bli.

Alle informantene hadde vært i kontakt med vertsfamilien sin før de dro hjemmefra. De visste derfor litt om vertsfamilien på forhånd. Allikevel er det å møte det som skal være din 'familie' det neste året i virkeligheten, noe annet enn å snakke med dem over nett. På spørsmålet om hvordan det første møte med vertsfamilien var fortalte Karen at de snakket nesten hver eneste dag når hun var på sommerferie, sommeren før hun skulle reise på utveksling. De sendte bilder til hverandre og ble godt kjent. Når hun forteller om når hun skulle møte vertsfamilien på flyplassen sier hun: *«[...] vi hadde snakket mye sammen, også jeg hoppet liksom hoppet bare opp i armene til vertsmor [...] man følte på en måte at man kjente hverandre fra før bortsett fra den aller minste, han skjønnte ikke helt hva som skjedde»* (Karen).

På den andre siden har du Emil. Han forteller derimot at det første møtet med vertsfamilien var 'kleint', men at det gikk bra. Han reflektere over at det kanskje er enklere for de utvekslingselevne som har face timet en del med sin vertsfamilie, før de kommer til dem. Han selv hadde kun utvekslet to til tre mailer med sin vertsfamilie. Han forteller videre at: *«[...] i starten var det små kleint selvfølgelig, men samtidig var det på en måte forventet og det var forstått og det var så mye som skjedde også i starten»* (Emil). Videre påpekte både Emil og Mathias at det var ganske betryggende og en liten reality check når de kom hjem til vertsfamilien, og skulle begynne å pakke ut av kofferten og bli vist rundt i huset.

Martine, Anders, Ida, Fredrik, Pia og Ylva hadde alle en eller flere andre utvekslingslever som de også skulle bo med i vertsfamilien, noe som blir kalt dobbelt plassering. De uttrykker at det er relativt normalt at det er to eller flere utvekslingslever som blir plassert sammen i en vertsfamilie, og utvekslingselevne som blir plassert sammen er ikke fra samme land. Når Fredrik møtte sin familie, ble han overrasket for vertsforeldrene var ganske gamle. Han sier selv at de var kjempe hyggelige og at de ble kjent med hverandre. Fredrik fortalte at han flyttet inn samtidig med to andre, og dagen etter kom det en til. Så de var fire ungdommer i samme hjem. Han ble positivt overrasket og imponert over at han fikk et eget walk in closet og egen do.

På spørsmålet om det første møtet med vertsfamilien svarte Ylva:

«Jeg tror kanskje det er det punktet man er mest nervøs for ettersom man skal møte de, også hadde jeg en annen vertssøster fra Chile så hun hadde kommet en uke før meg til vertsfamilien. Hun også møtte meg på flyplassen så det var veldig deilig og på en måte ha en til som var i samme situasjon som meg» (Ylva).

Av mine ni informanter var det to av dem som ikke hadde en fullt så positiv og kanskje forventet erfaring med å møte sin vertsfamilie. Ida fortalte at det var veldig skummelt. Hun møtte sin dobbelt plassering før de tok taxi hjem til vertsfamilien sin. De *«banket på døra også åpna hu også var hun sånn 'ååh, det er dere'. Også slapp hu oss inn og det første hun gjorde var å si alle reglene»* (Ida). Videre sa hun at vertsfamilien brukte lang tid på å forklare alt de ikke fikk lov å gjøre. Noe av det første Ida gjorde var å gå å legge seg. Hun hadde veldig hjemlengsel og ville bare hjem, og dette var noe hun følte på i de fire første ukene.

Pia var også en av dem som mente hun var uheldig. Hun forteller at hun allerede visste hvem som var hennes dobbelt plassering. De ble kjent med hverandre på welcome days. Hun forteller at det var en stor skuffelse og møte vertsmoren sin. Både Pia og hennes dobbelt plassering hadde ikke hørt noe fra vertsmoren før utvekslingsåret startet, det eneste de visste var at det var ei singel dame i femtiårene. De tok taxi hjem til huset og vertsmoren viste dem rundt i huset, fortalte hvilken buss de skulle ta til skolen, men ikke noe mer enn det. Videre fortalte hun: *«[...] jeg hadde selvfølgelig gledet meg kjempe mye [...] og var veldig klar for at England skulle bli veldig bra. Også bare bli kasta ut i det helt alene uten noe veiledning eller hjelp var kjempe tøft»* (Pia). Sånn som både Ida og Pia forklarer var det ikke en trivelig velkomst hos vertsfamilien.

Når det gjaldt kontakten med vertsfamiliene på forhånd, fortalte de alle sammen at de hadde vært i kontakt med vertsfamilien via e-post, meldinger, face time o.l. I tillegg til å snakke via internett, var det noen som poengterte at gjennom søknadsprosessen til organisasjonen de dro med, fylte de ut mye om seg selv, og skrev et generelt brev til en fremtidig vertsfamilie. De var alle klar over at vertsfamilien hadde tilgang til søknaden med tanke på alt de hadde fylt ut om seg selv, og at de hadde sett brevet som var sendt med søknaden til vertslandet. Emil snakket om dette at du måtte bli valgt av en vertsfamilie, og at det standardbrevet du hadde skrevet ble sendt til mulige vertsfamilier av en områdekoordinator. Videre fortalte han:

«[...] Det var viktig for meg at det brevet jeg skrev kunne bli mottatt bra da av en rekke forskjellige folk, så det var på en måte ikke direkte skrevet til noen, men det var

viktig for meg å få fram mine grunnverdier, men også på en måte at jeg nesten solgte meg litt inn at jeg var ryddig og strukturert, at det var på en måte å legge mye vekt på det og nesten solgte seg selv litt inn i større grad enn hvis jeg bare skulle introdusert meg selv til noen på gata i Norge» (Emil).

I likhet med Emil, pekte også Mathias og Fredrik på søknaden og det at vertsfamilien allerede visste ganske mye før de møttes:

«[...] man skriver jo ganske mye om seg selv i den søknadsprosessen før alt det her, så de visste jo allerede mye om meg, men det var jo det å ja få på en måte informasjonen om meg, om kanskje litt viktigere ting om regler og sånn i deres hus og hvordan det funker der [...] jeg var kanskje litt mer personlig til de da fordi jeg skulle jo bo der i ett år» (Mathias).

«[...] dem visste litt om meg for jeg har jo sånn profil som jeg sender inn der man skal skrive om seg selv og sånn der først. Så dem visste jo litt. Men det var jo, ja si noe om hva man gjør og ja hva man liker og gjøre og sånn der. Også fortalte dem litt om hva de gjør og sånn der. Hvordan hverdagen er der liksom» (Fredrik).

Emil, Mathias og Fredrik viser til søknaden de sendte inn, men Emil tar oss med inn i hva han tenkte og at han nesten 'solgte' seg selv inn hos familier med søknaden sin.

Martine og Ylva snakker om det å være ekstra hyggelig og åpen når de skulle presentere seg selv til vertsfamilien, siden dette var den familien du skulle bo hos det neste året. Martine prøvde å være seg selv, men litt ekstra hyggelig. Hun prøvde å ikke si noe som kunne oppfattes som negativt, og prøvde å fremstille seg som blid, glad og nysgjerrig på hvordan vertsfamilien gjorde ting. Martine nevnte også at hun var litt mer åpen og prøvde å snakke mer enn det hun gjorde før hun reiste på utveksling. Ylva fortalte at hun sendte mail til sin vertsfamilie med en gang hun fikk vite hvem de var. I den mailen skrev hun hva hun het, at hun gledet seg og fortalte litt om Norge og hvor hun var fra. Hun sier at hun ville presentert seg annerledes for vertsfamilien nå enn hvordan hun gjorde det da. Ylva var nervøs da hun skulle møte sin vertsfamilie, men hun prøvde å være så åpen og hyggelig som mulig, og hun hørte på hva de hadde å fortelle og passet på å stille spørsmål tilbake.

Både Martine, Ylva og Emil er litt like med å 'pynte litt på sannheten' ved å være ekstra blide og hyggelige under deres presentasjon til vertsfamilien. Martine trakk frem det å ikke si noe

negativt om seg selv i starten, mens Ylva påpekte at hun ville presentert seg på en annen måte nå enn hva hun gjorde.

4.2 Å bli en del av noe

Noe av det mest sentrale ved et utvekslingsår på videregående skole, er at man flytter inn i en familie som bor i det landet du velger å dra på utveksling. Dette er en lokal familie som kjenner stedet, landet og kulturen relativt godt. En utvekslingselev kommer som en fremmed inn i landet, men også en fremmed inn i familien som du har fått tildelt på bakgrunn av søknadsprosessen. Som utvekslingselev må en da tilpasse seg vertsfamilien og deres levemåter, se og lære av dem. Ved spørsmålet om hvordan det var å tilpasse seg vertsfamilien var det et par informanter som nevnte at maten, og da spesielt middager var noe de måtte tilpasse seg etter. Hos noen spiste vertsfamilien middag veldig sent i forhold til hva de var vant til, hos andre var det uvante matvarer som ble kjøpt og brukt. Informantene pekte på at de hjemme i Norge er vant til sunne råvarer og lager mat fra bunn, mens i vertsfamilien så var det mye fetere mat og ikke så mye mat laget fra bunnen av. Det var også et par informanter som snakket om det å bo på rom med en dobbeltplassing og at dette var noe de måtte tilpasse seg:

«Jeg delte rom med ei i fra Frankrike, og det slet jeg litt med. Jeg hadde mye mer behov for å kunne være alene kontra det hun hadde, så hun satt på rommet hele tiden og da kunne ikke jeg sitte på rommet alene. Jeg fikk ikke de mulighetene på en måte, da var jeg nødt til å sitte nede i stua eller på kjøkkenet [...] de tok ikke hensyn, mens jeg følte at jeg måtte ta hensyn hele tiden fordi at hun skulle få være alene mot at jeg ikke fikk være alene i det hele tatt» (Pia).

Selv om organisasjonene setter utvekslingslever i dobbeltplassing for «[...] at du skal ha en du på en måte kan gå gjennom det samme ting med, så du har mere støtte da og de kan prate om ting» (Anders), så kan det også bli et problem for noen, som i Pia sitt tilfelle. Andre informanter fortalte om at vertsfamilien var vant til å ha utvekslingslever og var gode til å hjelpe dem med å tilpasse seg den nye hverdagen. Ylva syntes noe av det vanskeligste ved utveksling var å bo hos en familie som ikke er din egen familie. Hun følte aldri at hun ble ordentlig komfortabel med vertsfamilien sånn som man er med sin egen familie hjemme i Norge. Videre forteller hun: «[...] men det er kanskje naturlig. Men sånn at man måtte det var kanskje det jeg savnet på utveksling, litt sånn det hadde vært deilig og bare ha folk rundt seg som man bare kunne gjøre hva som helst rundt liksom» (Ylva). Ylva var en av mine

informanter som byttet vertsfamilie i løpet av utvekslingsåret, og i begge vertsfamiliene så følte hun at hun ikke kunne være seg selv fullt ut.

Også andre byttet vertsfamilie i løpet av utvekslingsåret. I likhet med Ylva byttet også Ida, Pia og Emil vertsfamilie i løpet av året. Karen fortalte at hun ville byttet vertsfamilie hvis det ikke var for at hun ble sendt hjem til Norge på grunn av koronapandemien. Det var ulike grunner til at de byttet vertsfamilie, og ingen av dem hadde samme forklaring. Ida fortalte at det var vanskelig å tilpasse seg siden vertsmoren var lite hjemme i huset, hun var alltid ute og snakket veldig høyt, noe som Ida ikke var vant til. Selv om vertsmoren var lite hjemme, kom de ikke godt overens, og hun «[...] bodde hos henne i fem uker også flyttet jeg til en annen familie. Jeg flyttet faktisk et par ganger i løpet av utvekslingsåret for det var en del problemer» (Ida). Ida forteller at hun prøvde å gi veldig mye av seg selv, og prøvde hardt for å bli kjent med vertsmoren, men at vertsmoren ikke ville gi noe av seg selv tilbake.

Siden Pia mente at hun hadde en uheldig opplevelse med sin første vertsfamilie, prøvde hun å si ifra og be om hjelp fra sin organisasjon i vertslandet. Hennes områdekontakter skjønnte ikke hva hun klaget over. Videre fortalte hun om vertsmoren:

«[...] Hun tok ikke vare på oss sånn som vi følte at vi trengte og vi prøvde å foreslå at vi skulle se på TV sammen om kveldene, og da satt hun bare å sov i sofaen på siden av oss. Vi foreslo at vi kunne lage middag, nei da hadde hun planlagt hva vi skulle ha til middag. Jeg var så fortvilet. Jeg ringte til kontoret i Norge, og nei det var ikke noe de kunne gjøre, det var områdekontaktene og til slutt så fikk jeg faren min til å ringe til kontoret i Norge [...] så jeg bodde der i et halvt år også fikk jeg byttet familie» (Pia).

Pia forteller at det å dra hjem til jul gjorde at hun klare å dra tilbake å fullføre året på utveksling.

Det som gjorde at Ylva byttet vertsfamilie var at hun hadde fått en 'midlertidig' vertsfamilie fra begynnelsen, siden hennes vertsfamilie var på en lengre ferie. Ylva og hennes dobbelt plassering hadde fått så god kontakt med den midlertidige familien, og tatt det opp med dem og på skolen om å bytte vertsfamilie. De ble egentlig enige om å prøve med den egentlige vertsfamilien når de kom hjem fra ferie, men de endte opp med å bli boende hos den midlertidige vertsfamilien. Emil byttet vertsfamilie ganske langt inn i året, en stund etter jul. Grunnen til at han byttet var at en person i vertsfamilien hans tok litt for mye plass og var stresset hele tiden, og tok det ut over han. Emil sov som regel hos kompiser hver helg. Ut på

nyåret hadde Emil åpnet seg opp for foreldrene til han ene kompisen, og de ville gjerne at han søkte om å få dem som vertsfamilie de resterende månedene av utvekslingsåret sitt.

Noe som er essensielt for alle parter i vertsfamilien, er å bygge og danne relasjoner for at hverdagen skal bli så bra som mulig. De av informantene som byttet vertsfamilie fortalte om begge vertsfamiliene sine. I den videre beskrivelsen av utvekslingslevers forhold til vertsfamilien, vil jeg ta utgangspunkt i den siste vertsfamilien de hadde. Grunnen til dette er at de alle forteller at det er den siste vertsfamilien de ble best kjent med, og knyttet sterkest bånd til. Alle mine informanter mente at de hadde gode relasjoner til sine vertsfamilier. Noen hadde kanskje bedre relasjon til vertsmor eller vertsfar fordi den ene vertsforelderen jobbet mye, men samlet hadde de gode relasjoner seg imellom. Gode relasjoner til vertssøsken og dobbeltplassing hadde de også, og de som hadde dobbeltplassing var glade for ha en til i samme situasjon og snakke med. Karen hadde imidlertid en litt dårlig erfaring med relasjonene til sin vertsfamilie:

«I begynnelsen hvert fall hadde vi veldig bra forhold [...] i begynnelsen så ble vi veldig close veldig fort, sånn unormalt close trur jeg, men sånn etter hvert så begynner man å merke litt sånn forskjeller og sånn [...] etterhvert sånn på nyåret så husker jeg at vertsmor begynte å bli sur på meg [...] ja det er ups and downs på en måte, og jeg har hatt det veldig bra og nå plutselig kunne hun bruke en hel dag og være sur på meg, og var sånn skikkelig sur på meg uten at jeg egentlig visste hva jeg hadde gjort, uten at jeg fikk noe svar på hva jeg hadde gjort» (Karen).

Karen forteller videre at hun ble sendt hjem på grunn av koronapandemien som startet, men at den siste uken hun hadde hos vertsfamilien var relativt vanskelig. Vertsmoren hennes ble sur for absolutt alt hun gjorde og ikke gjorde. I intervjuet forteller hun at andre utvekslingslever var sjalu på hvor nær hun sto sin vertsfamilie. Hun forklarer at det er opp- og nedturer gjennom hele utvekslingsåret, men hun hadde ikke sett for seg den totale helomvendingen til vertsmoren sin som kom etter jul.

Martine sier dette om å danne relasjoner til sin vertsfamilie:

«Det tok litt tid, men altså dem hadde gjort det her før så jeg føler dem var litt sånn dreven på hva man skulle gjøre og sånt. Dem tok oss alltid med ut på turer sånn til London eller konserter og fornøylesparker og sånt, så da hadde vi liksom alltid ting å

gjøre med dem, og det trur jeg hjalp ganske mye. Vi dro på forskjellige ting sammen også kunne vi snakke om det etterpå» (Martine).

Martine sin vertsfamilie var vant til å ha utvekslings elever, noe som hun følte var bra med tanke på hva de gjorde for å bli kjent. Anders fortalte at han syntes det var veldig enkelt å bygge relasjoner og skape tillitt. Den tillitten han opparbeidet gjorde at han fikk 'friere tøyler' som han sa, til å kunne gjøre og utforske mer ting. Når han reflekterte over hvordan de ble så godt knyttet sammen, fortalte han at de brukte mye tid sammen som familie. De lagde mat sammen og satt oppe på kveldene og så på filmer, og for Anders var det fra disse dagligdagse handlingene han fikk 'familieverdien', og følte seg som en del av familien.

Ida er inne på det samme som Anders om at hun var med å lage middager, hjalp til i huset og generelt bare brukte mye tid med vertsfamilien for å bli kjent. Emil forteller at hans endelige vertsfamilie, ble kompisen sin familie. Der hadde han blitt kjent med familien litt etter litt når han var innom før skolen og i helgene. Det var litt small talk med 'hvordan går det med deg?' osv. Emil forteller at det var en sunn overgang fra å være foreldrene til kompisen og til å bli hans vertsførelde.

Alle fortalte at det var mye nytt og nye inntrykk hele tiden i starten, og vertsfamilien er der for å hjelpe de gjennom dette, både med skole, personlige ting du føler på eller om det bare er å forklare veien til matbutikken. Informantene hadde ulike erfaringer om hvordan vertsfamilien hjalp dem med å tilpasse seg det nye samfunnet. I familien til Martine pleide de å snakke rundt middagsbordet om hvordan dagen hadde vært. Der kunne hun spørre vertsfamilien om forskjeller hun hadde opplevd som for eksempel det å si Miss og Mr. til lærerne. Vertsførelde hennes utdypet og fortalte hvorfor ting var som de var, når hun lurte på ting og bemerket forskjeller.

Karen erfarte også litt av det samme som Martine med de små forskjellene i hverdagen:

«Man opplever jo alltid sånne små culture shock liksom, og da prøvde de jo når de så at jeg så ut som et spørsmålstegn å forklare meg at 'åja, det er sånn her vi pleier å gjøre det'. Men jeg trur ikke det var noe de hadde tenkt på, men for at jeg skulle forstå hva som skjedde rundt meg på en måte» (Karen).

Fredrik fortalte at hans vertsførelde lærte dem om hva som kunne bli oppfattet som frekt, og andre små ting han ikke visste om. Vertsførelde hans var inkluderende når det kom til mat

og middager, og var flinke til å spørre dem om hva de likte og ville ha til middag, og lagde dette til dem. Vertsforeldrene til Anders brukte mye tid i begynnelsen på å ta han med til byen på buss, for å gjøre han kjent med byen, bussene og bussens kjøreruter. Videre fortalte han at *«[...] de tilrettela veldig fort da og på en måte snakket veldig mye om mulighetene rundt slik at det var veldig lett for meg å komme tilbake å spørre»* (Anders). Anders fortalte at han ble veldig selvstendig, og med den tillitten han hadde dannet med vertsfamilien kunne han oppleve ting i byen, og utenbys gjennom utvekslingsåret med venner. For Ylva tok vertsfamilien henne med til forskjellige turistattraksjoner for å se ulike ting. Hun forteller at de var en typisk New Zealandsk familie, og at bare det å være med dem gjorde at hun automatisk tok etter dem.

Fra søknadsprosessen med både søknad og det generelle brevet, og den nettbaserte kontakten utvekslingsselevene har hatt med sin vertsfamilie, kan vertsfamilien ha opparbeidet seg forventninger. Forventninger til hvem utvekslingsselevene er, og hvordan de er som personer. Mathias uttrykte at han hadde snakket så mye med sin vertsfamilie at de allerede kjente han, så han følte ikke på noen underliggende forventninger til han når han flyttet inn. Martine derimot sier at:

«Jeg følte ikke på noe særlig press til å være noen spesielle, men det var mer det å være mer utadvendt enn det jeg vanligvis er. Jeg følte jeg måtte snakke mye mer enn jeg pleide hjemme for å få folk til å like meg eller for å virke interessant» (Martine).

For henne var det ikke noen forventninger som hun følte på. Ylva mente at det var noen underliggende forventninger, men at det var vanskelig å sette ord på:

«Det er litt vanskelig å sette ord på hva de forventningene er, men sånn definitivt ligger det forventninger der. I hvert fall i min vertsfamilie så forventer de jo at man tilpasser seg dem og liksom liker det samme som de og liker å ha de samme meningene som de, selv om man egentlig ikke har det helt inne i seg» (Ylva.).

Hun sier at hun tilpasset seg deres måte å leve på, selv om hun kanskje ikke hadde de samme meningene som vertsfamilien om ulike temaer. Fredrik på den andre siden følte ikke på noe press fra vertsfamilien til å måtte oppføre seg på en bestemt måte, men han *«[...] valgte selv hvordan 'rolle' jeg hadde»* (Fredrik). Videre følte han at vertsfamilien hadde mindre forventninger til skolen og skolearbeidet hans, enn hva hans foreldrene ville hatt. Fredrik hadde selv forventninger til hvordan han presterte på skolen, og han snakket med vertsfamilien

sin om disse forventningene. Dette resulterte i at vertsfamilien hans motiverte han til å nå de målene han hadde satt til seg selv.

Martine på den andre siden prøvde å presse seg selv til å snakke mer, fordi hun trudde at vertsfamilien ønsket dette av henne. Hun følte ikke at hun klarte å leve opp til det hele tiden. Utover dette fortalte hun at «[...] det kanskje bare var jeg som skapte de forventningene på meg selv ut fra hva jeg trudde andre tenkte» (Martine). De underliggende forventningene hun følte på var ikke skapt av andre, men av henne selv.

4.3 Hverdagen som utvekslingselev

Utveksling på videregående skole foregår normalt sett andre året på videregående. For å kunne dra på utveksling andre året, og komme tilbake igjen og starte rett i tredje klasse på videregående, må utvekslingselever få året godkjent av den norske skolen. Skolene i Norge har forskjellige krav for hva som gjør at utvekslingselever får utvekslingsåret godkjent. Dette kommer også helt an på hvilken linje eleven går på under videregående skole. Derfor blir skolen på utveksling ganske viktig, og en må gjøre en innsats i fagene en har. På spørsmålet om deres første skoledag på utveksling, svarte nesten alle at de var nervøse og syntes det var skummelt. De forklarte at de ble tatt imot av personale og vist rundt på skolen. De som hadde eget skap på skolen, ble også vist hvor dette var og hvordan man åpnet skapet. Et par av informantene nevnte at personalet på skolen hadde funnet en gruppe med elever som skulle vise utvekslingselevene rundt på skolen:

«[...] studentkoordinatoren kom også hadde hun liksom med seg en gjeng jenter da og sa at dere kan jo vise dem rundt, så ble vi med dem og de viste oss rundt på skolen sånn 'her er kantina, og her er de og de fagene'. Også fikk vi snappen deres så vi kunne snakke med dem videre da, og det var de samme som jeg endte opp å bli venn med» (Martine).

Det er ikke alle som var like heldige som Martine, som ble venn med noen på skolen helt i starten:

«[...] jeg fikk jo ikke så kjempe god kontakt med noen første skoledag på en måte [...] eller det var noen som var veldig hyggelige, men det var på en måte ikke de jeg merket på at 'oi, vi klikket veldig bra og burde bli beste venner' på en måte, det var liksom folk som ja, folk var hyggelige og det var kjempe hyggelig at noen på en måte tok oss imot, men det var litt vanskelig å få seg New Zealandske venner i starten» (Ylva).

Ylva var ærlig og sa rett frem at det var vanskelig å få lokale venner på utveksling. For alle var skolen er en viktig del av utvekslingsåret. De fleste snakket om at det var vanskelig å bli ordentlig gode venner med lokale elever, og de fleste holdt seg til de andre utvekslingselevene på skolen. Selv om de fleste syntes det var vanskelig å få venner, fikk alle lokale venner på skolen i løpet av utvekslingsåret sitt. Når Karen var inne på temaet om venner, sa hun at det var litt vanskelig, men at hun fikk noen venner helt i starten som hun ble kjent med, og at ei av disse var naboen hennes. Hun hadde også noen hun satt med i fritimene og klassetimene, *«[...] men jeg syntet det var litt vanskelig. Jeg følte ikke at alle skjønte at liksom jeg kjenner jo ingen. Jeg husker jeg ønsket at de hadde inkludert meg litt mer»* (Karen). Selv om Karen sa det var vanskelig, fikk hun venner som hun kunne være med på skolen.

Mathias på den andre siden var den eneste av informantene som sa rett ut at han ikke prøvde så hardt å få seg venner. Han mente det var litt opp til en selv som person, om man ville gå inn for å få seg venner eller ikke. Personlig gikk ikke han inn for å få seg nye venner når han dro på utveksling. Han sa at han *«[...] skjønte jo at det var lurt å være kompiser med de du gikk i klasse med og sånt, så jeg snakket jo rundt folk og ble kjent med dem og spurte spørsmål og svarte [...] man er jo alltid nervøs og slikt»* (Mathias). Videre reflekterte han rundt det at det er vanskelig å snakke med nye folk, og få dem til å like deg godt nok til å akseptere deg som en venn. Mathias fortalte også at så lenge en er snill og grei så er det ikke så vanskelig å få venner, og at til tross for at han ikke gikk inn for å få venner, gikk det veldig greit.

Ida fortalte at hun tok det første initiativet. Allerede tidlig i oppholdet da hun sto og ventet på at en time skulle starte, sto det en gruppe og snakket om fantasy bøker, noe hun også liker. Hun spurte dem om det de snakket om, og ble inkludert i samtalen før timen startet. Samme dagen som dette skjedde spurte hun om hun kunne sitte og spise lunsj med dem, og derfra begynte de å spise lunsj sammen hver dag. Ida sin dobbelt plassering hadde også fått nye venner på skolen, og til slutt så ble de en stor gjeng på skolen. En som tok det han så fint kalte en 'single approach' er Emil:

«Jeg tok en litt sånn alene eller litt sånn single approach på det [...] det startet egentlig ganske tidlig å ikke spise lunsj med de andre utvekslingselevene og spise litt sånn lunsj alene, og i friminuttene gå litt rundt alene egentlig bare for å komme meg litt ut av komfortsituasjonen, og da nesten måtte jeg ta kontakt med andre og det var

kanskje lettere for andre å ta kontakt med meg også siden jeg gikk rundt alene»
(Emil).

Emil sa at mens de andre utvekslingselevne på skolen strevde i flere uker og måneder for å komme inn i et miljø med de lokale elevene på skolen, gikk det ikke mange uker før han var godt integrert i en stor kompisgjeng på skolen. Han mente at den 'single approach' som han tok burde flere prøve å gjøre, selv om det kan være litt vanskelig å gå utenfor komfortsonen sin.

De aller fleste sa at de ikke følte at de trengt å forandre seg selv så veldig for å passe inn i miljøet på skolen. Det var et par som sa de hadde forandret seg litt med tanke på hvordan de gikk kledd, men at de hadde ikke forandret seg personlig. Martine fortalte at hun prøvde å snakke litt mer og engasjere seg mer, enn hva hun gjør hjemme i Norge, men at hun ikke forandret seg så mye på andre områder. Mathias følte at han ikke trengte å forandre seg så veldig, men *«på samme måte så er det jo på en måte se og lære hvordan ting blir gjort, så prøve å følge det litt da kanskje»* (Mathias). Han observerte hvordan de amerikanske elevene var (hva de gikk med, holdninger osv.) og tok litt etter dem for å passe mer inn, men han mente at han ikke trengte å forandre mye ved seg selv. Han fikk høre på skolen at han kledde seg europeisk, noe han syntes var artig da han ikke er spesielt opptatt av klær. For Ylva skjedde forandringene veldig naturlig. Det var ikke sånn at hun gikk inn for å forandre seg selv, det bare skjedde når hun tilpasset seg kulturen og samfunnet. Hun peker på at spesielt språket og hva hun gikk i av klær ble forandret. Ei som følte at hun kunne være mye mer seg selv på utveksling var Ida:

«Jeg var mye mer komfortabel med å være meg selv i England enn jeg var i Norge, så det føltes bare ut som en helt ny begynnelse. Så da kunne jeg liksom være meg selv sånn som jeg var uten at noen hadde noen forventninger for hvordan jeg skal oppføre meg og hvem jeg er» (Ida).

Hun kunne være seg selv fullt ut på en måte hun aldri kunne hjemme i Norge, da alle hjemme i Norge på en måte 'kjenner' henne og har forventninger til hvordan hun skal være. I hennes vennegjeng i England var det mange forskjellige personligheter, så det var aldri noen problem for henne å være seg selv i den gruppen. For Pia var det litt annerledes. Hun følte ikke at hun trengte å forandre seg for å passe inn i gjengen med utvekslings elever. Hun forklarte at hun til slutt bare bestemte seg for at hun ikke kom til å bli venn med de andre lokale elevene i

klassen *«så da blir det bare sånn. Da trenger jeg ikke prate med de, jeg trenger ikke gjøre noen endringer på en måte. Jeg er bare her for å gjøre det jeg skal gjøre»* (Pia). Hun la forsøket på å bli venn med de lokale på hyllen og gjorde det hun skulle; lære på skolen.

Det kom frem at flere hadde en dress code eller skoleuniform på skolen de gikk på. De mente at det ikke var noe problem å skulle følge en dress code. Dress coden de snakket om var forskjellig fra skole til skole. Noen måtte bare passe på at de ikke hadde noen gensere det sto noe upasselig på, og at jentene ikke kunne gå med topp med spagettistropper, skjørt eller kjole som var kortere enn knærne, eller dit hendene rakk når de sto rett med armene ned. Andre igjen hadde dress code der guttene måtte gå med en finbukse, fine sko, skjorte og slips på skolen. Anders var en av dem som måtte gå med skjorte, slips, finbukse og fine sko. Han fortalte:

«[...] Vi som utvekslings elever likte å tøyde de grensene ganske greit med å ha på flamingoskjorte og slips som hadde mønster på bare for å på en måte være litt bajas, men samtidig syntes lærerne at det var veldig gøy ettersom at det var ingen andre som hadde tenkt på det unntatt oss. [...] det bydde jo litt på at man kunne vise mye av sin kreativitet samtidig som at alle gikk i det samme» (Anders).

Ylva var en av informantene som gikk med uniform på skolen. Hun sa at alle gikk i skoleuniform, men at de kunne gå barbeint siden det er veldig normalt der hun var i New Zealand. Når man går siste året på skolen hun gikk på, year 13, så trengte ikke elevene å gå i uniform. Ylva hadde skoleuniform i et halvt år, så fikk hun bruke vanlige klær det siste halvåret. Hun sier det var ganske deilig *«[...] for da hadde jeg på en måte skjønt litt hva slags klær man brukte, så hvis det hadde vært sånn fra starten av trur jeg at jeg hadde skilt meg gnaske ut»* (Ylva). Hun avsluttet med å fortelle at det hadde vært ganske befriende å kunne ta på seg uniformen hver dag, for da trengte hun ikke tenke over hva hun hadde på seg på skolen.

Når det kom til språket, undervisningen og det å skulle lære alt faglig på engelsk, så følte alle at det gikk greit. Det eneste de pekte på var at det var litt vanskelig i starten med å lære seg fagterminologi, men at det gikk seg til etter hvert. Hvis det var noe de ikke skjønnte, så spurte de lærerne om hjelp, brukte ordbok og oversetter på nett for å få en forståelse. Alle fortalte at lærerne tok litt ekstra hensyn til dem og var flinke med å hjelpe til hvis de trengte ekstra hjelp. Flere av dem sa at det var mye gruppearbeid i timene, og at de ble inkludert i timene på den

måten. Flere poengterte også at lærerne ofte brukte dem når de skulle demonstrere noe foran alle i klassen. Det var også noen som nevnte at lærerne var interessert i hvordan man gjorde ting i Norge. Da ble de spurt om de kunne fortelle og demonstrere hvordan, foran resten av klassen. På den måten fikk de andre elevene i klassen også lære om en annen kultur, og hvordan det ble gjort i Norge osv.

Alle informantene fortalte at det ikke var noe særlig klassemiljø der de var. For hvert fag de hadde var det nye lærere, nye elever og et annet klasserom. Det var nesten aldri de samme elevene i timene de deltok i. Likevel fortalte de at medelevene tok dem imot og at de i starten var nysgjerrig og spurte masse spørsmål, men at det etter hvert sluttet. De var nye i klassen og utvekslings elever, noe som var spennende i en liten stund. Fredrik fortalte at det var mange utvekslings elever der. Mange av dem var fra Italia, og de holdt seg til hverandre og snakket italiensk hele tiden. Han hørte dem så vidt snakke engelsk gjennom hele året. Utover dette sa han at han: «[...] hadde jo noen jeg var med, en annen utvekslings elev og en til som jeg var ganske mye med. Men det var liksom alle hadde sine egne grupper som gjorde sine egne ting» (Fredrik).

På Fredrik sin skole var det mange grupperinger og man holdt seg til de man gikk sammen med. Han hadde også sine han holdt seg til, og det var ikke like mye inkludering fra de andre elevene i de klassene han var i. Emil hadde timer med elever som var yngre enn han, og han var ikke så opptatt av å bli kjent med dem:

«Man ble ikke sånn veldig integrert egentlig. Det var ikke sånn selvfølgelig de første ukene, det var litt kult da, du er utvekslings elev, hvordan er det i Norge opplegg, men den sjarmen gikk veldig fort over. Jeg gikk i klasse med de som var ett, to eller tre år yngre enn meg, så det var ikke de jeg la inn mest aksjer med da. Jeg hadde kompis uten om som gikk siste året som jeg hang med» (Emil).

Han forteller at det var ikke så viktig å bli godt kjent med de i klassen, for han hadde venner i avgangsklassene som han var med ellers utenom skoletimene. Så for han var klasses timene for å lære og ikke bli kompis med klassekameratene.

Fra informantene har jeg forstått at skolen og skolearbeid tok mye av tiden deres, og at det var det de brukte mest tid på. Som nevnt tidligere så må utvekslings elever bestå året i utlandet for å kunne starte rett i tredje videregående. Alle har forskjellige krav fra sin norske skole, men

nivået på fagene kan være høyere enn i Norge, noe som var tilfellet for noen av mine informanter.

Omtrent alle mine informantene fortalte at de enten prøvde ut eller deltok i fritidsaktiviteter, ofte i regi av skolen. Pia var den eneste som ikke prøvde eller ble med på noe lag, men det var ikke fordi at hun ikke ville. Når det var opptak og påmelding bodde hun hos vertsfamilie nummer én, *«[...] og da var det på en måte ikke tilgjengelig. Vi dro hjem etter skolen også satt vi der å stura også var vi ikke med på noe. Det angrer jeg jo litt på den dag i dag at jeg ikke bare heiv meg i det og ble med [...] det ble egentlig litt utilgjengelig med bosituasjonen og alt»* (Pia). Hun hadde lyst til å være med på noe, men på grunn av situasjonen hos vertsfamilien hun da bodde hos, hadde hun ikke overskudd til å prøve ut forskjellige idretter eller hobbyer. Alle de andre var med på diverse idretter eller hobbyer. De prøvde ut fritidsaktiviteter som: rugby, egentrening på treningssenter, amerikansk fotball, soccer, surfing, basketball, løping ved friidrett, oppstart av en bokklubb på skolen, crossfit, lacrosse og Life Group. Det var et variert spekter av aktiviteter jeg fikk innblikk i, og alle hadde hver sin erfaring med sporten eller aktiviteten de var med på.

For flere bidro fritidsaktivitetene de var med på til at de fikk venner. Karen fortalte at *«[...] jeg er veldig fornøyt med det og det er velig sånn lettelse følelse og det var veldig fint de dagene jeg for eksempel følte det var vanskelig å få venner eller det var noe annet som var vanskelig så var det deilig å kjenne på litt sånn lettelse på en måte»* (Karen). For henne ble idretten et fristed hvor hun fikk seg venner og et sted hun likte å bruke tiden sin. De hadde trening 3-4 ganger i uken, så mye tid gikk til trening.

Martine og Emil var begge med på lag med yngre personer. Martine og et par av hennes venner ble med på et rugby lag, men hun var bare med i et par uker. Emil var i starten med på amerikansk fotball. Han visste at det var noe han hadde lyst til å teste ut, og tenkte at det var en fin sosial arena å starte året med da amerikansk fotball gikk på starten av året. *«Problemet var jo at jeg var elendig for jeg hadde jo aldri spilt før, så jeg ble satt på [...] varsity junior og der var på en måte de som var tre år yngre enn meg»* (Emil). Det var en fin erfaring på starten av utvekslingsåret hans, men han sa at både spillet og folkene der ikke var noe for han.

Fredrik syntes han også passet godt inn på løpelaget og nevnte at laget respekterte han selv om han var yngre enn de andre. Han likte godt miljøet og sa det var enkelt å komme inn i det.

En som hadde en litt annen erfaring var Mathias, som i likhet med Emil spilte amerikansk fotball:

«Jeg følte ikke jeg passet inn egentlig med en gang, det tok litt tid. For det er noe annet enn på en måte skolen og klassen, så er det laget det var liksom en stor vennegruppe. Og da var det kanskje hakket vanskeligere å komme inn der i begynnelsen da. Men det gikk jo veldig greit etter hvert, og jeg fikk utrolig mange kompiser fra laget. Jeg ble fort inkludert når de skjønnte på en måte at det var dette her jeg ville og gikk all in for det laget da» (Mathias).

Han hadde alt spilt amerikansk fotball i en del år hjemme i Norge, og gledet seg til å fortsette med idretten sin i landet den kommer fra. Alle informantene hadde det bra med idretten de valgte å spille, og selv om det kanskje ikke gikk helt, så var det gøy å prøv det ut.

4.4 Etter endt utvekslingsår

Når man har vært på utveksling i et helt år i et annet land, er det nesten å tenke seg at man blir litt påvirket av landet man bor i. Da jeg spurte informantene om hvilke kulturelle trekk de ble litt påvirket av, svarte nesten alle at de ble påvirket av vertsfamilien, vennene de fikk og reklamer rundt om i byen der de bodde. De sa at klesstilen deres forandret seg litt, og noen begynte å kle seg mer formelt på grunn av kleskoden på skolen, men andre igjen begynte å ha litt mer 'laid back' klesstil i forhold til hva de var vant til fra Norge. De aller fleste var også enige om at musikksmaken deres hadde forandret seg. De ble introdusert til nye sjangere, men begynte også å høre på sjangre som de kanskje ikke likte like mye før de dro, men som de nå liker ganske godt. Man får *«[...] jo bare masse nye perspektiver på ting så det føler jeg er kjempe verdifullt når man kommer tilbake til Norge» (Ylva)*. Hun mente at hun ser på verden med et litt annet syn enn hva en hadde før utveksling.

Samtlige av informantene kunne fortelle at de hadde vokst som person, blitt mer åpen og inkluderende, og når de møtte nye personer hadde de blitt flinkere på å ta initiativ og spørre litt spørsmål istedenfor å bare si 'hei'. Grunnen de ga var at de selv hadde vært en 'outsider' og følt litt på det å være helt ny, ikke kjenne noen og følelsen av å ikke bli like godt inkludert av sine medelever. De hadde blitt flinkere på å gå bort til noen hvis de så noen sitte alene e.l., for de selv hadde vært der, og vet hvor lite som skal til for å få en til å føle seg litt mer inkludert i et fellesskap. Karen utdypet med at *«det er jo det med at jeg inkluderer folk og i den nye klassen var det en jente som slet litt på en måte å bli med og henge seg med oss andre*

jenter da, og da syntes jeg det er viktig på en måte, for jeg ser ofte det nå folk ikke på en måte føler seg inkludert» (Karen).

Karen fortalte at før utveksling så holdt hun seg bare til sin vennegjeng, men etter utveksling så ble hun mer åpen og selvsikkert. Det at hun nå går til dem som ikke er like inkludert, er en positiv endring som mange av informantene reflekterte og fortalte om. De fleste snakket også om at de hadde blitt mer selvsikre på seg selv, og her sa Ida:

«Jeg er blitt mye mer selvsikker enn hva jeg var når jeg dro. Jeg er blitt mye mer sikker på meg selv og tør å stå opp for meg selv og ha mine egne meninger og bare være meg selv, og ikke måtte på en måte endre meg selv for å passe inn med de andre» (Ida).

Ida snakker om at hun i tiden før utveksling, ikke helt var seg selv med andre. Etter utveksling så har hun lært at det er helt greit å ha egne meninger og snakke om det hun mener, og ikke lenger komprimerer seg selv, for å passe inn der hun kommer fra i Norge. Ida var ikke den eneste som snakket om det å være helt seg selv. Martine fikk litt større selvtillit og fant ut at hun kan gjøre nye ting alene, og at det som regel går bra. Hun følte også at når hun var på utveksling så var det ingen som brydde seg om hva hun gjorde, men at den følelsen gikk litt bort igjen når hun kom hjem igjen til Norge. Hun er nå student og fortalte at den følelsen av å kunne gjøre det hun ville uten at noen skal bry seg, har kommet tilbake. Martine reflekterte over at det kanskje var byen hun kommer fra, og at alle der vet hvem hun er og har forventinger til hvordan hun skal være, som gjorde at den følelsen hun hadde på utveksling gikk bort. På utveksling var det ingen som hadde noen forventninger, og da kunne hun selv bestemme hvem hun var og bare være seg selv fullt ut.

Som jeg har vært inne på tidligere er det både oppturer og nedturer gjennom et utvekslingsår, likevel fortalte Martine at på sosiale medier og til vennene hennes hjemme i Norge viste hun utvekslingsåret som veldig fint og at det var gøy. *«[...] Det var liksom det alle gjorde og da kunne ikke jeg si at denne uka har vært vanskelig på en måte og være den ene som ikke hadde et supert år» (Martine).* Noe hun nå har innsett er at ingen på utveksling har det helt perfekt. Hun ble kjent med flere som var på utveksling og hadde perioder som var vanskelige. Hun presiserer at hun fortalte foreldrene sine om ting var litt vanskelig, så det var ikke det at hun holdt det skjult for alle rundt seg. *«[...] Jeg kunne og snakke med venner på skolen om jeg hadde det litt vanskelig med vertsfamilien, men ikke om alt jeg tenkte på som var vanskelig»*

(Martine). Fredrik var også åpen med sin nærmeste familie. Han fortalte og beskrev sine følelser; både positive og negative, «[...] når noen andre spør meg sier jeg egentlig bare at det var greit» (Fredrik). En som var åpen om alt hvis det var noe vanskelig var Mathias. Sånn som han fortalte så hadde ikke han så mange problemer på utveksling, men hvis det oppsto noe så gikk han og snakket med de han følte kunne hjelpe han med problemet.

Ei som var veldig ærlig med alle om hvordan hun hadde det på utveksling var Pia:

«Til venner og familie hjemme i Norge viste jeg absolutt alle sider av oppholdet i England. Jeg husker spesielt godt et bilde jeg la ut på Instagram med teksten 'To stay or not to stay'. Da fikk jeg et par krasse kommentarer med 'Du vet ikke hvor heldig du er som har mulighet til å være på utveksling, du er egoistisk om du avbryter og reiser hjem'. Denne kommentaren stakk selvfølgelig der og da, men jeg tror ikke alle skjønner hvor tøft utveksling kan være» (Pia).

Pia som ikke fikk en god start med vertsfamilien som hun fikk, hadde det kanskje tyngre enn de fleste, og når hun ga tegn til dette var det noen hjemme i Norge som ikke var like begeistret for sannheten.

Martine snakker også om en usikkerhet hun opplevde når hun trakk seg tilbake, og var alene: «[...] Usikker fordi jeg tenkte på hva andre trodde om meg og om jeg hadde sagt og gjort de rette tingene» (Martine). Hun forteller også at når hun trakk seg tilbake kunne hun slappe av litt, for der var det ingen som så på hva hun gjorde. Samtidig som at det ikke var noe press på å skulle virke interessant for alle andre rundt henne. Flere av informantene forteller at det var når de trakk seg tilbake at de snakket med foreldrene og vennene hjemme i Norge.

Martine var inne på i forrige avsnitt at hun tenkte på hva andre tenkte om henne på utveksling, men at det ikke var sånn at hun konstant tenkte på det, før hver gang hun skulle si eller gjøre noe. Hvis hun ble usikker på om det faktisk var den måten hun fremstilte seg på, «så prøvde jeg å gjøre noe aktivt for å bli fremstilt slik jeg ville som for eksempel å ta initiativ til å henge meg folk, hjelpe til med middager hjemme for å virke interessert eller starte samtaler og spørre folk om hva de holdt på med» (Martine). En annen som også tenkte over måten de fremstilte seg selv på var Fredrik. Han prøvde å 'være seg selv' så mye som mulig, men tenkte veldig mye på hvordan han ble oppfattet og var redd for å si eller gjøre noe feil. Han fortalte også at han forandret stilen sin for å passe inn så mye som mulig, men at etter hvert

som tiden gikk ble han «*mer og mer seg selv igjen*» (Fredrik). Når Mathias snakket om dette temaet, forklarte han:

«Absolutt, jeg prøvde alltid å være respekterende, hyggelig og snill med alle jeg møtte. Jeg var også stolt over å være norsk og de fleste syntes det var interessant å lære om Norge når jeg fortalte at jeg var norsk utvekslingselev. Jeg prøvde å kle meg ganske normalt som de fleste gjorde rundt meg, jeg hadde ikke lyst å skille meg ut, hadde heller lyst å passe inn» (Mathias).

Martine, Fredrik og Mathias tenkte alle over hvordan andre fra vertslandet så dem. Fredrik og Mathias snakker om å bruke klær som ikke skilte seg ut, for de ville passe inn i den nye kulturen og samfunnet. Både Fredrik og Martine snakker om å være redd for å gjøre eller si noe feil på utveksling.

Under intervjuene sa samtlige at det var rart og komme tilbake til Norge og byen sin. Alt var det samme, ingenting hadde forandret seg, og det var de samme som gjengene som var sammen. Informantene reflekterte rundt det at de hadde levd et helt liv på ett år i et annet land, og at de hadde blitt mer modne og voksne. Det å komme tilbake til akkurat det samme som de dro fra var litt tungt, iallfall i begynnelsen.

Karen og Pia fortalte at de hadde mistet kontakten med noen av vennene sine, men at det var sånt som kunne skje. De ble kjent med andre personer tredje året på videregående så det gjorde ikke så mye. I tillegg skulle de ut å studere om et år, og da ville de være spredt og borte fra vennene igjen. Det var et par som nevnte det med at alle vennene hjemme i Norge hadde opplevd forskjellige ting mens de selv var på utveksling, men at de ikke kunne relatere til de hendelsene. Noen syntes det var litt vanskelig, men det kunne ikke måle seg med det de opplevde på utveksling. Når det kom til det å starte på skolen igjen etter ett år med alle fag på engelsk, så var det ingen som strevde når de kom tilbake til norsk skole. De syntes det var litt deilig og ha fagene på norsk igjen. Det ble nevnt at det å skulle ha for eksempel kjemi på norsk var litt vrient, for alt de kunne var på engelsk. Den norske terminologien var litt problematisk i begynnelsen, og noe de måtte lære og tilvenne seg.

Alle utvekslings elever har forskjellige opplevelser med det å passe inn og leve i en ny kultur i et annet land. De aller fleste syntes de passet godt inn i vertskulturen deres, og de følte ikke at de måtte gi slipp på den norske kulturen. De fleste mente at de lagde plass til den nye kulturen, og hadde på en måte en miks av den norske kulturen og vertskulturen. En som

forklarte at man er en 'outcast' og litt spesiell uansett hvor du er på utveksling, var Anders. Han sa at det ble en god miks av begge kulturene. Han «[...] ble glad i den engelske matkulturen etter hvert og hvordan byen var og hvordan folk oppførte seg, slang på språk, og hobbyer ble på en måte mer interessant og noe man gjorde mer og mer» (Anders). Videre var han inne på at han og de andre utvekslingselevne var flinke på å vise hverandres kulturer, så de lærte ikke bare den britiske kulturen og kjenne. De lærte om kulturer rundt om i verden.

Ei som mente at hun tilpasset seg mye til vertskulturen var Martine. Hun prøvde å gjøre alt som de gjorde, snakke på samme måte, være like høflig og hjelpe til der de kanskje forventet at hun skulle hjelpe til. Hun forsettet med: «*Eller ja hvis de gjorde ting på en måte så skulle jeg gjøre det samme. Så jeg følte at jeg tilpasset den mere, men ikke på en måte mista det jeg var vandt til da, men kanskje bare la det litt bort, prøvde å gjøre det på en annen måte*» (Martine).

Karen derimot ble veldig bevisst på sin norske kultur og identitet:

«Jeg var veldig sånn alt som var amerikansk var veldig kult også ble jeg veldig Norge patriotisk [...] jeg fikk mye mer sånn norsk identitet liksom [...] jeg syntes det var veldig gøy å vise den norske kulturen til amerikanerne» (Karen).

I likhet med Karen var det også noen andre av informantene som poengterte at de hadde blitt mer knyttet til den norske kulturen. Hvilket gjorde at de innså hvor mye Norge faktisk betydde for dem. Tidligere hadde de ikke tenkt så mye på det, men etter å ha levd og sett hvordan det er i andre land, så var de veldig takknemlige for å ha vokst opp i Norge. Ylva sine refleksjoner rundt det å tilpasse seg vertskulturen er interessante å trekke frem:

«Jeg følte at jeg passet velig bra inn. Jeg er så glad for at jeg dro til New Zealand og på en måte fikk sett den siden av meg selv på en måte, fordi jeg følte at jeg passet veldig bra inn i den kulturen og ja miljøet der på en helt annen måte enn i Norge. Ikke at jeg ikke passer inn i Norge på en måte, men at man liksom fikk sett den siden av seg selv også som jeg ikke ville gjort i Norge» (Ylva).

Hun reflekterer over det å få sett en side av seg selv som hun ellers aldri ville sett hvis hun ikke dro på utveksling til New Zealand. Som flere av informantene har vært inne på i løpet av intervjuet, er at du lærer å kjenne deg selv på en helt annen måte når en er på utveksling.

4.5 Oppsummering

I kapittel 4 presenteres informantenes refleksjoner og erfaringer om det første møte med vertslandet sitt, og at de var spente og gledet seg. De aller fleste av dem var på camp eller welcome days før de dro til vertsfamilien. Her lærte de om kulturen de skulle bo i, og de ble kjent med andre utvekslings elever. De fleste informantene var fornøyde med det første møte med vertsfamilien, og følte at de møtte noen de allerede kjente. De fleste hadde allerede snakket en del med vertsfamilien sin via internett. Søknaden de skrev ble trukket frem som en måte å presentere seg selv på.

Vi er innom informantens erfaringer med å tilpasse seg sin vertsfamilie og hvordan det var å danne relasjoner. Mine informanter fortalte deres opplevelser med å tilpasse seg en ny familie i et fremmed land. De har delt både positive og negative erfaringer, og vi har vært innom noe som kan være det tøffeste å gjøre på utveksling; å bytte vertsfamilie. Det er også gått gjennom følelsen av forventninger til dem som utvekslings elever, når de kommer til vertsfamilien.

Videre ble det presentert hvordan informantene hadde det på skolen, om de ble godt inkludert i undervisningen og med de andre elevene. Det har blitt fortalt om den aller første skoledagen de hadde, og at de fleste var nervøse og syntes det var litt skummelt. Å få venner på utveksling er ifølge mine informanter ikke så veldig enkelt, de fleste var for det meste med andre utvekslings elever. Skolen tar mye tid på utveksling, men nesten alle informantene var med på en idrett eller hadde en hobby ved siden av skolen. I idretten og hobbyene fikk de rike vennskap, og prøvde ut nye idretter som de ellers kanskje ikke ville prøvd.

Til slutt er vi inne på hvordan informantene forandret seg i løpet av året. Alle informantene var enige om at de hadde blitt mer åpen, selvstendig og vokst som person. I tillegg hadde de blitt påvirket av musikksmaken og klesstilen fra landet de var i, men også personene som var rundt dem på utveksling. Det å være på utveksling medfører opp- og nedturer. Informantene forklarte at det var når de trakk seg tilbake at de snakket med personer hjemme i Norge. Noen påpekte en usikkerhet om de hadde gjort eller sagt noe feil, som kom de trakk seg tilbake og var alene. I siste del ble det presentert hva informantene tenkte og følte om det å komme tilbake til Norge. Det å skulle gå tilbake til det 'gamle livet', begynne på skolen igjen, men også hvordan de følte at de passet inn i vertskulturen og landet de var på utveksling i. Det de alle var enige om, var at de passet bra inn i vertskulturen, og at de fikk en blanding av kulturen fra Norge og kulturen fra vertslandet.

5 En dannelsesreise

I dette kapitlet skal ta i bruk teori og tidligere forskning for å kunne analysere funnene fra datamaterialet mitt. Jeg skal bruke Goffman, Berry og Bourdieu videre fra teorikapitlet samt ulike forskningsartikler. Dette skal jeg gjøre for å best mulig kunne svare på min problemstilling: «*Hvordan foregikk tilpasningen til et nytt samfunn under et utvekslingsåret på videregående skole?*».

5.1 Hvorfor en dannelsesreise?

Ved å navngi dette kapitlet en dannelsesreise, gir jeg nesten et utvekslingsår ett nytt navn. En kan tenkte seg at dannelsen en går gjennom hjemme i Norge fra en er et barn, til en er myndig, er læren om kulturen, høflighet og atferd. I tillegg får vi en dannelse gjennom skolegangen ved å tilegne oss ferdigheter i å ta hensyn til de andre elevene i klassen og i friminuttene, samt det faglige vi lærer. I Norge er det en felles forståelse av hva som blir sett på som normalen når det kommer til kulturelle normer og verdier, og i andre land lærer barn om andre kulturelle normer og verdier som er 'riktig' for dem. Hvis en da ser på et utvekslingsår, flytter man til et nytt land. Her skal en tilpasse seg en ny kultur og et nytt samfunn, samt en ny familie, lære språket og de kulturelle normene som er der. Dette vil tilsi at en skal gjennom en ny dannelse, i et nytt land.

Selv om en allerede har en dannelse, er denne dannelsen innenfor rammene i Norge. Noe av kunnskapen en sitter inne med kan være fruktbart i vertslandet, men en må også lære nytt og utvide sin inkorporerte kulturelle kapital. Fra vertsfamilien sin vil en oppleve å gå gjennom en ny dannelse ved å lære å kjenne det nye samfunnet og landet fra innsiden. En vil få en innføring av deres kulturelle normer og verdier, utvikle sin forståelse av det engelske språket og de regionale uttrykkene og språklige 'slang' som finnes der. På den nye skolen i vertslandet vil en lære å kjenne ungdomskulturen, kleskodene og musikksmaken til de lokale jevnaldrende. Videre vil en lære og få andre synsvinkler i fagene på skolen, enn en ville gjort hjemme i Norge. Utvekslingselevne går også gjennom det å lage en ny rolle som de skal utspille foran et helt nytt publikum. Da er det essensielt at de forstår kulturens normer for å ikke fornærme og gjøre publikum opprørt.

Dette er derfor har jeg valgt å kalle dette kapitlet en dannelsesreise. Fra dagen du lander i vertslandet til dagen du drar hjem igjen til Norge, befinner du deg i en konstant læringskurve om det nye landet og dens kulturelle rammer som praktiseres der. Dette gjør at når du drar

hjem igjen til Norge har du dannelse innenfor de norske rammene, og en dannelse innenfor rammene til vertslandet ditt.

5.2 Midlertidig opphold som besøkende

Berry (2019) er kort inne på at immigranter flytter til et nytt land permanent, men at utvekslings elever kun er i vertslandet midlertidig. Utvekslings elever vet at de skal hjem igjen etter ett skoleår. Det å få nyttig informasjon om kulturelle og sosiale normer i vertslandet kan føre til at det å skulle adaptere til samfunnet blir lettere. Det kan også forekomme at viten om at oppholdet er midlertidig, fører til at de hesiterer litt med å tilpasse seg fullstendig til vertslandet (Berry, 2019, s. 36). Utvekslings elever kan også hesitere med å danne nære relasjoner, både til vertsfamilie og venner, da oppholdet kun er for ett år. Hvilket krever en del energi og tid for å danne disse nære relasjonene. Er de da villige til å ofre så mye av seg selv, for å danne relasjoner som da hovedsakelig skal være fruktbare når de er på utveksling? Relasjonene som blir dannet, er relasjoner de må pleie over store avstander etter endt utveksling, og det krever en innsats fra begge parter for at relasjonen skal opprettholdes og vare.

Det at informantene var spente på året som lå foran dem, var litt nervøse og gruete seg, kan henge sammen med forventningene til året som kommer. De skal flytte til ett nytt land og ny familie helt alene, noe som kan være skummelt i 16-17 års alderen. Furlong (2013, s. 98) forteller at det er familien og vennene som gir unge mennesker de viktige kildene til stabilitet, men at de også representerer en ressurs som hjelper til med å støtte endringsprosessene som oppstår. Ved endringsprosesser i dette tilfellet vil det være å flytte til et nytt land. Når informantene var på utveksling og snakket med de hjemme, kunne familien og venner komme med støttende ord hvis det var noe de syntes var litt vanskelig. Et utvekslingsår er ikke det samme som å flytte til en hybel for å ta videregående, dra inn i militæret eller flytte for å ta høyere utdanning. Det handler om å flytte inn hos en fremmed familie i et annet land. Som Emil var inne på, er ikke dette noe en kan forberede seg på hjemme i Norge. Det er et unikt fenomen å skal dra på utveksling når en enda er i tenårene, i det stadiet hvor en prøver, mislykkes og lærer av erfaringene en gjør.

Som utvekslings elev kommer man som en fremmed inn i landet, og vertsfamilien har frivillig tatt valget om å være en vertsfamilie, ta vare på og være de nærmeste for elevene på utveksling. De åpner hjemmet sitt og familien sin for deg, og da krever det en del tilpasning fra utvekslings elevens side. «[...] The host family is not a hotel: they have to act like a

member of the host family» (Doerr, 2013, s. 67). Utvekslingsselevene flytter inn til en familie og skal integreres og inkluderes i familielivet. Dette betyr at du som utvekslingsselev, står på lik linje med de andre familiemedlemmene. Selv om det er lett å si at det kun er utvekslingsseleven som må tilpasse seg den nye familien, påpeker Doerr (2013, s. 71) at vertsfamilier, i forskjellig grad, også forandrer deres atferd og daglige rutiner for å møte utvekslingsseleven som bor hos dem. Det er viktig at utvekslingsselever blir satt i en vertsfamilie som aktivt vil ha interesse for utvekslingsseleven, og som vil ha interaksjon med dem (Spenader, 2011, s. 382).

Vertsfamilien vil i stor grad bli elevens nære relasjoner, og kan bidra til at tilpasningen skjer gradvis. Som alle informantene fortalte bestod skolehverdagen av å skifte klasser og klasserom for hver time, noe som gjorde det litt vanskelig å få til et ordentlig klassemiljø som vi er vant til i Norge. Dette kan også virke inn på prosessen med å danne nære relasjoner til jevnaldrende på skolen. Ifølge mine informanter var de lokale elevene ganske nysgjerrige i starten, og spurte masse spørsmål om Norge. Denne nysgjerrige fasen gikk bort etter hvert, og bidro ikke til noen inkludering i forskjellige gjenger på skolene. Selv om det var vanskelig å komme inn på de lokale elevene, var majoriteten av informantene innom en eller flere fritidsaktiviteter; enten i regi av skolen eller på lag utsiden av skolen. Der dannet de nye sosiale relasjoner, som også ble deres venner. Siden det var vanskelig å få god kontakt med de lokale elevene på skolen, kan det være godt for utvekslingsselever å vite at forholdet de har til sin vertsfamilie vil være stabile. Forholdet med vertsfamilien vil være viktig verktøy for å forstå det nye samfunnet og hvordan det fungerer, men også hvordan de kulturelle normene i landet praktiseres.

Goffman skildrer det å skulle dra på besøk å være noens gjest. Der beskrives det at personer som drar på besøk, forandrer uttrykkene sine i det de besøkende kommer frem til døren. De personer som drar på besøk, er klar over at andre utenforstående av handlingen kan oppfatte skiftet i uttrykket. Derfor gjennomfører de forandringen allerede lenge før området kommer til syne (Goffman, 2014, s. 16-17). Med uttrykket er det ment en persons personlige fasade i form av ansiktuttrykk, holdninger og væremåte. Dette er fasader som hele tiden kan forandres i forhold til hvilken rolle en skal spille. Som utvekslingsselev vil du være gjesten, den besøkende. Du kommer på besøk til en familie, og allerede før en ankommer vertsfamilien, vil utvekslingsseleven foreta et skifte i sitt uttrykk. Gjennom den kontakten utvekslingsseleven har hatt med vertsfamilien sin før ankomst, har et inntrykk av 'hvordan de er'/rollen deres blitt gitt. Det å tro på den rollen en spiller og presenterer for andre, er essensielt for at

publikum skal tro på deg og din rolle. Det er derfor viktig at utvekslings eleven gjør et skiftet i sitt uttrykk før en ankommer, og trer inn i det uttrykket og rollen de har frontet gjennom søknaden og den kontakten de har hatt over sosiale medier.

Det er ikke bare utvekslings elever som gjør forandringer i deres fasade og uttrykk i møte med vertsfamilien. Vertsfamilien foretar seg også forandringer i uttrykket i påvente av ankomsten. I følge Goffman (2014, s. 33) og hans teori der han omtaler det å være en vert, blir vertsfamilien i denne sammenhengen verter, de som får besøk. Vertsfamilien må avgjøre om de skal stille i stand huset sitt med tanke på om de skal presentere det som ryddig, rent og stilfullt, eller om de skal la utvekslings eleven komme bak fasaden allerede ved første møte. De må også velge om de skal ta på seg sine hverdagslige klær, eller pynte seg for anledningen. Derav vil det også forekomme et skifte i deres personlige fasade, ikke bare med valget av klær, men også deres ansiktsuttrykk, holdning og væremåte i likhet med utvekslings eleven.

5.3 Å skape sin rolle

Utvekslings eleven som den besøkende, har allerede før møtet skapt grunnlaget av den rollen de trer inn i når de ankommer besøksstedet. Den søknadsprosessen elevene har vært gjennom før utvekslingsåret blir et verktøy for å danne ens rolle på utveksling. Dette var noe flere var bevisste på, og derav presenterte en rolle som de videre måtte opprettholde når de kom til vertsfamilien. Når et individ trer inn i en rolle, og deretter fremføre den bestemte rollen for andre, skal det inntrykket som individet gir fra seg, speile den 'valgte' rollen (Goffman, 2014, s. 24). Hvis dette ikke skjer, kan publikum oppfatte en misledende opptreden. I tilfellet med utvekslings elever og vertsfamilie kan det føre til konflikter innad i familien, som igjen kan føre til at kjemien ikke stemmer mellom dem. Vertsfamilien har allerede dannet et omriss av hvem du er før du kommer, så hvis dette ikke stemmer med det du uttrykker, kan det oppstå misforståelser i forhold til deres relasjon.

Det å tre inn i en rolle som du allerede har satt noen grenser for, kan være vanskelig. Du har kanskje gitt uttrykk for at du er mer utadvendt enn du faktisk er, og når du skal inn i den satte rollen, kan det hende at du ikke helt når forventningene som ligger til rollen. Martine presenterte en rolle hvor hun snakket mye mer og var mer engasjert enn hva hennes rolle hjemme i Norge gjorde, og «[...] det var ikke alltid jeg følte jeg klarte å leve opp til det [...]» (Martine). Som ett ytterpunkt på det å tre inn i en rolle, har vi de som ikke fullt tror på det spillet de utspiller foran publikum, og ikke lever opp til det som er forventet av rollen

(Goffman, 2014, s. 24). Det kan komme av at en er vant til å være i en annen rolle, som en nå ikke kan bruke foran det nye publikumet en står ovenfor. På den andre siden av ytterpunkter finner vi de som også hadde satt sine grenser og uttrykket for sin rolle som en skulle tre inn i, og klarte å leve opp til det forventede uttrykket av rollen. De tror på sin opptreden, og publikum tror på det inntrykket de får av rollen (Goffman, 2014, s. 24). Blant de informantene som klarte å leve opp til rolleforventningen finner vi Anders. Han hadde hatt mye og god kontakt med sin vertsfamilie før utvekslingsåret, og han gikk inn for å være åpen til alt nytt. Disse forventningene til de rollene utvekslingslevene hadde presentert for vertsfamilien sin, kan ha skapt forventninger fra vertsfamiliens side. En forventning til hvem de er som person, en forventning til at de skulle være den som var beskrevet i søknaden. Da er det viktig at utvekslingslevene klarer å leve opp til rollenes uttrykk. Hvis dette ikke skjer kan det skape konflikter med vertsfamilien, da de har basert seg på det du har skrevet og fortalt, og virkelig tror på at dere er en 'perfect match' når det kommer til å skape en familiedynamikk med hverandre.

Rollens personlige fasade er et essensielt aspekt for å gi en rolles uttrykk, og for at publikum skal få den riktige oppfatningen av rollen en spiller. De personlige fasadene som blir brukt, er av den type fasade som kontinuerlig kan forandres gjennom ens opptreden. Det finnes også de fasadene som ikke kan forandres i løpet av en opptreden, for eksempel kjønn og rasemessige kjennetegn. For å kunne uttrykke rollen sin kan en ta i bruk forskjellige holdninger, klær, utseende, språk, kroppslige bevegelser, ansiktuttrykk m.m. som vil kunne forandres (Goffman, 2014, s. 29). I de landene informantene var på utveksling i, var det både skoleuniform og kleskoder. Det gjør det ikke lett å skulle uttrykke sin rolle med bestemte klær, men samtidig oppnår en å ikke skille seg ut i mengden. Når det blir satt rammer for hva en har lov til å bruke og ikke, setter det begrensninger for hvordan en får uttrykt rollen sin. Anders fant allikevel en måte å uttrykke sin rolle gjennom kleskoden de hadde på skolen. Istedenfor å bruke vanlig ensfargede skjorte og slips, tok han på seg skjorter og slips med forskjellige mønstre. På den måten fikk han uttrykt rollens personlighet og kreativitet, samtidig som han fulgte kleskoden på skolen, selv i grenseland. Det å bruke en skoleuniform på skolen gjør at det er vanskelig å skille seg ut, noe Ylva var veldig glad for i starten. Det er et nytt land og ny kultur, og klærne som ble brukt var noe helt annet enn hva hun var vant til. Da hun etter jul slapp skoleuniformen og kunne bruke vanlige klær på skolen, hadde hun lært seg de kulturelle normene når det kom til klærne som ble brukt. Det førte til at hun ikke skilte seg ut når uniformen ikke kunne skjule forskjellene lenger. Hennes kulturelle kapital i dens

inkorporerte tilstand i form av hvilke klær som var normalt å bruke, hadde videreutviklet seg i løpet av det første halvåret, noe som førte til at hun lettere tilpasset rollen sin til ungdomskulturen på skolen.

Bourdieu sine begreper om sosial og kulturell kapital erverver man gjennom de sosiale relasjonene en danner i løpet av oppveksten. Familien gir unge mennesker et viktig grunnlag for livet. Gjennom dannelsen blir barn utstyrt med livsferdigheter og motstandskraft som hjelper dem med å håndtere forandringer de kan møte på (Furlong, 2013, s. 100). På en måte blir den sosiale og kulturelle kapitalen informantene har innhentet gjennom 16-17 år, både livsferdigheter og motstandskraft for å klare å navigere seg gjennom livet. Disse ferdighetene vil også kunne hjelpe dem å navigere gjennom et utvekslingsår. Betydningen av familien og skolens læring og dannelse varierer fra familie til familie, og fra skole til skole. Det bunner ut i hvilke kulturelle virksomheter som er anerkjent og praktiseres innenfor de to forskjellige institusjonene: familie og utdanning (Bourdieu, 1995, s. 45). En er vant til en type kulturelle normer fra sin lærte kulturelle kapital i Norge, og de verktøyene en har tilegnet seg der. En vil kunne bruke mange av de verktøyene en har lært om kulturelle normer og kulturer i Norge, når en skal lære å kjenne en ny kultur. Det vil uansett hjelpe å lære om de kulturelle normene som finnes i det nye landet. Når det kommer til ens sosiale kapital, vil denne kapitalen være knyttet til Norge og de nettverkene som en har opparbeidet der. Denne sosiale kapitalen blir derfor ikke med deg ut på utveksling, noe som fører til at den ikke kan hjelpe deg fysisk i vertslandet. På den andre siden vil fremdeles din familie og dine venner vise omsorg for deg mens du er på utveksling. Denne omsorgen kommer fra den sosiale kapitalen du har i Norge, så den blir med deg på utveksling. Den sosiale kapitalen kan dog være der for deg ved at du har muligheten til å snakke med dine sosiale kontakter hjemme i Norge, og de kan gi deg råd. Når det kommer til sosial kapital på utveksling, er dette en kapital du må selv bygge opp igjen på nytt ved å danne nye sosiale relasjoner i vertslandet.

Noe som gikk igjen hos informantene, selv om ikke alle deltok på det, var welcome days eller campen i vertslandet, før de flyttet til vertsfamiliene sine. Som nevnt i kapittel 4.1 hadde de 'klassetimer' på campen. Det var et opplegg de skulle gjennom, som ble en introduksjon til året som kom. De lærte litt om kulturen i vertslandet sitt, noe som gjorde at de fikk litt informasjon om hvordan forskjellige ting fungerer i landet. Dette blir starten på å opparbeide kulturell kapital i den inkorporerte tilstanden, og gjøre det til en del av ens rolle i det nye landet.

Som noen av informantene var inne på, er høflighet en ganske stor ting i England. Lærer du ikke de riktige måtene å henvende deg- eller takke på, kan du bli oppfattet som uhøflig og frekk. Dette henger sammen med normer som praktiseres innenfor et fasade område. Begrepet høflighetsanliggender av Goffman går ut på hvordan en behandler sitt publikum og kommuniserer med dem (Goffman, 2014, s. 93). Ved å lære landets kulturelle normer, i denne sammenheng høfligheten i England, vil en på campen lære hvordan en skal kommunisere med engelskmenn, og ikke bli oppfattet som uhøflig. Utvekslings eleven vil da forstå at en type atferd ikke vil bli godt tatt imot, og det går inn under det Goffman omtaler som sømmelighet. Både med moralske krav der en ikke skal blande seg i andres affærer, og instrumentelle krav der en skal opprettholde pliktene sine (ibid.). Pliktene i denne sammenheng vil være å kontinuerlig bedre høfligheten sin med å henvende seg på den riktige måten i England. Fra campen får elevene lært noen av disse trekkene. Videre fører dette til at de har begynt å få flere verktøy innenfor deres inkorporerte kulturelle kapitalen når de skal møte vertsfamilien sin, men også ut i hverdagen. Det tar tid og energi å inkorporere de kulturelle trekkene til vertslandet som f.eks. språket med ord og uttrykk som ofte er i bruk, i rollen deres.

Den inkorporerte kulturelle kapitalen som utvekslings elevene satt med før de reiste på utveksling, og det nye de tilegnet seg på camp/welcome days, gjorde at det var viktig for dem å skulle være åpne og hyggelige til det som var nytt. Sustarsuc (2020) skriver at det å bo ett år med en annen kultur gjør at utvekslings elevene får testet deres åpne sinn, da de hele tiden vil være eksponert til nye og ukjente ting. Det å ha et åpent sinn er en viktig livserfaring som elevene vil både få og lære mens de er på utveksling. Det å være åpen til alt nytt; til familien, til kulturen og byen, fører til at de møter alt nytt med et åpent sinn, som videre kan gjøre at tilpasningsprosessen går lettere. Da vil de ikke konstant gå og sammenligne hva de er vandt til fra Norge, mot det de møter i vertslandet sitt. De vil da ha muligheten til å observere alt det nye, og etterhvert inkorporere dette i rollene og deres kulturelle kapital.

Fra den kulturelle kapitalen informantene opparbeidet seg gjennom elleve år på norske skoler, har de tilegnet seg kulturell kapital i form av prestasjon på skolen, den kunnskapen de har lært fra skoletimene, samt den grunnleggende forståelsen i språket engelsk (Schiefloe, 2017, s. 280). Denne typen kulturell kapital går inn under det Bourdieu kaller for institusjonalisert tilstand av kulturell kapital. Det er en type kvalifikasjon som er gitt fra staten gjennom utdanningen (Bourdieu, 2021, s. 161-162), men det er også forståelsen for språk og kultur som en har i en inkorporert kulturell kapital (Bourdieu, 2021, s. 133). Hjemme i Norge har de dannet et sosialt nettverk bestående av venner, bekjente og familie, dette vil være

utvekslingsselevens sosiale kapital. Når de nå skulle starte på en ny skole i et annet land, har de ikke det sosiale nettverket sitt og lene seg på, men de har med seg den inkorporerte kulturelle kapitalen, som gjør at de kan lese og tolke kulturelle normer, og innstille seg etter det de forstår.

Selv om Karen fikk lokale venner fra skolen og hadde venner å være med i løpet av skoledagen, hadde hun et ønsket om å bli mer inkludert. Det er ikke selvsagt at om en har venner og relasjoner innad skolens fire vegger, så føler man seg helt inkludert. Hva en selv opplever som å være inkluderende varierer fra person til person, og springer ut fra hva en er vant til og hva en ser på som den 'riktige' måten å bli inkludert på. Dette igjen stammer fra ens sosiale kapital, men også fra ens kulturelle kapital. Det kommer fra det en selv kjenner til fra sine vennegjenger og familie hjemme i Norge, og hva en har lest om, sett på film/serie og hva en har sett rundt seg i sosiale sammenhenger.

Martine tok på seg en rolle som var mer utadvendt og snakket mer, enn det hun gjorde hjemme i Norge. Om rollen hun tok på seg var en reaksjon på det å være uten sitt vanlige nettverk eller ikke, er ikke tydelig gjort. Det kan også tenkes at hun gikk inn i den rollen for å lettere kunne inkludere seg selv i et nytt nettverk, og for å opprettholde den rollen hun først presenterte for vertsfamilien sin. Et annen komponent av personlig fasade er måten en snakker på (Goffman, 2014, s. 29). Ylva var inne på at språket hennes ble forandret. Det å være på utveksling og leve blant den lokale befolkningen gjør at en forbedrer engelsken sin hver dag som går (Hansel, 1988, s. 186). En begynner å ta til seg ord og uttrykk som er normalt for den lokale befolkningen (Grieve, 2015, s. 639-650). Dette viser også til en økning i ens inkorporerte tilstand av kulturell kapital. Kunnskapen om språket de snakker i utvekslingslandet vil øke med tiden du tilbringer i vertslandet ditt.

Den personlige fasaden kan forandres ut ifra hvilken rolle du skal fremføre, og når språket og klesstilen forandres, er det en måte å tilpasse seg kulturen, men også en måte å uttrykke rollen du spiller i vertslandet. Rollen kan utvikles, og jo lengre enn befinner seg i en fremmed kultur, jo mer tar en til seg for å ikke skille seg så mye ut i mengden. Når det kommer til det å passe inn i de nye sosiale relasjonene, ble det trukket frem at samtlige hadde forandret klesstilen sin. Det at klesstilene ble forandret og påvirket kobles også opp mot Goffmans begrep om den personlige fasade, som består av flere forskjellige komponenter, deriblant antrekk og utseende for å videre gi et uttrykk av rollen sin (Goffman, 2014, s. 29). De fleste ble påvirket av de rundt seg når det kom til klesstilen, musikksmaken og språket. Noen av

disse kulturelle normene som ble inkorporert i deres rolle på utvekslings, ble tatt med hjem igjen til Norge og inkludert i deres norske identiteter. Den personlige fasaden som under utvekslingsåret ble påvirket av landets kultur, ble ikke satt bort når de kom hjem. Den ble heller uttrykt som en del av deres 'nye roller' de påtok på seg når utvekslingsåret var over, og rollen som utvekslingselev ble lagt bort. Derav blir både klesstilen og musikksmaken kulturelle trekk fra vertslandet som ble tatt med hjem igjen etter året på utveksling, da de ble inkorporert i deres rolle hjemme i Norge.

Det å dra på utveksling kan være en måte å starte på blanke ark, for i vertslandet er det ingen som vet hvem du er og kjenner til din bakgrunn. Derav er det ingen forventninger til hvilke roller du trer inn i, og fremfører i forskjellige settinger. Ida følte derfor at hun kunne tre inn i hvilken som helst rolle når hun dro på utveksling og startet på en ny skole. Det var ikke forventet av de andre elevene at hun skulle oppføre seg på en spesifikk måte, noe som gjorde at Ida følte seg mye friere i vertslandet. Der kunne hun selv bestemme hvilken rolle hun skulle tre inn i, for der var ikke rollen hennes fastsatt og uttrykket var ikke forventet. Hennes sosiale kapital hadde ikke fastsatte grenser med tanke på venner og deres forventninger til hennes rolle, her måtte Ida bygge opp en ny sosial kapital, og kunne derfor starte på blanke ark med hennes nye rolle.

5.4 Ulike tilpasningsstrategier

Som sett i kapittel 2.2.1 består Berry sin teori av fire forskjellige tilpasningsstrategier for minoriteten i samfunnet; assimilering, integrering, segregering og marginalisering (Berry, 2005; Berry, 2019; Spenader, 2011). Det å være en utvekslingselev er ikke det samme som å være en del av en minoritetsgruppe. Utvekslingselevene skal alene adaptere inn i kulturen og samfunnet til majoriteten. Viljen til å la seg integrere er begrenset, da de kun er på besøk i ett år. Det kan tenkes at assimilering til den nye kulturen kan oppstå, på grunn av lysten til å lære om vertskulturens normer. Tilpasningsprosessen begynner allerede før møte med vertsfamilien gjennom 'klasses timene' og opplegget på welcome days/camp. Der begynner de å omstille språket og lære nye kulturelle normer ved å øke sin kulturelle kapital i den inkorporerte tilstanden. Det tilegnes derfor nye verktøy både i den kulturelle og sosiale kapitalen. De lærte hva som ble sett på som 'normalen' i kulturelle normer i vertslandet når det kommer høflighet (høflighetsanliggende), atferd (sømmelighet) og språk (kulturell kapital), og de ble kjent med andre jevnaldrende med en annen kulturell bakgrunn. De andre

jevnaldrende utvekslingselevne er derfor starten på å danne sosiale relasjoner i vertslandet, noe som da også blir starten på å danne ny sosial kapital.

Å bo hos en vertsfamilie på utveksling kan være en av komponentene som har størst påvirkning i løpet av utvekslingsåret. Spesielt når eleven tar del i hverdagslivet til vertsfamilien (Sustarsuc, 2020). Det å skulle bli en del av vertsfamilien fordrer tilpasning av levestil til vertsfamilien, hvilket vil si matvaner, bosted og kultur til dynamikken i familien. Tilpasningen til en ny kultur og et nytt samfunn, kan føre til hjemlengsel. Hjemlengsel er et fenomenet som går ut på en ubehagelig følelse som oppstår i ukjente og nye miljøer. Årsaker som å flytte hjemmefra og ha vanskeligheter med å adaptere til det nye miljøet, kan føre til hjemlengsel (Brennan, 2021). Flere av informantene var inne på tanken om at hjemlengsel ville komme i starten av året, mens det i virkeligheten oppstod på et senere tidspunkt. Den nye hverdagen var spennende, alt var nytt og fremmed, samtidig som det var mange nye inntrykk som skulle bearbeides. Når hverdagen tok form, var det ikke flere nye inntrykk, og savnet av Norge kom.

For å tilpasse seg hverdagslivet til familien, er det essensielt at kjemien er der mellom alle parter; utvekslingselevne og vertsfamilien, og utvekslingselevne og eventuelle dobbelt plasseringer. Goffman (2014, s. 134) er innom begrepet kolleger, hvilket belyser at individer skal utspille samme rutiner for samme type publikum, men rutinen fremføres individuelt. Selv om kolleger fremfører rutinen deres individuelt, finnes det fremdeles en forståelse for den andres synspunkter og utfordringer. På en måte kan en dobbelt plassering være en kollega, men bare til en viss grad. På skolen kan de ha forskjellige publikum og kan bli kalt kollegaer, men hjemme hos vertsfamilien spiller de samme rolle foran det samme publikumet. Derav kan dobbelt plasseringer også bli sett på som et lag. Et lag er der individer sammen samarbeider om den rutinen som skal utspilles foran publikumet. Lagets individer må ha en gjensidig tillitt til hverandre for at skuespillet skal kunne gå som planlagt (Goffman, 2014, s. 74). Er det en av lagets medlemmer som ikke gjør sin del, eller ødelegger for de andre lagspillerne, vil ikke opptreden bli suksessfull. Derfor er det viktig at utvekslingselevne og dobbelt plassering(e) har god relasjon og tillit til hverandre hjemme hos vertsfamilien. Hvis ikke kan unødvendige konflikter oppstå hjemme med vertsfamilien.

Spenader (2011) refererer til Berry sin teori om akkulturasjon hvor hun skriver: «[...] Integration refers to a situation in which an individual maintains the first culture while seeking to participate in the social networks of the new culture» (Spenader, 2011, s. 382). Det

å skulle tilpasse seg vertsfamiliens levemåte, gjør at utvekslingsleven kontinuerlig er i kontakt med personer fra den nye kulturen. Flere av informantene delte rom med sin dobbelt plassering, Pia var en av dem. Hun beskrev et behov for å trekke seg tilbake, men dette var en utfordring da hennes dobbelt plassering alltid var på rommet. Goffman (2014) har to begreper som han kaller for fasade-området og bakside-området. Fasade-området er stedet der rollen utspilles og uttrykket til publikum skal gis (Goffman, 2014, s. 92). På den andre siden er bakside-området det området hvor personen befinner seg både før og etter sin opptreden (Goffman, 2014, s. 96-98). I Pia sitt tilfelle var det å kunne trekke seg tilbake, det samme som å gå inn i bakside-området. Et fristed hvor hun kunne slappe av, tre ut av sin rolle, et sted hun ikke behøvde å sosialiseres med de andre, og et område hvor hun kunne det hun selv hadde lyst til. Da hun ikke hadde muligheten til å gå inn i bakside-området sitt, var hun alltid i fasade-området. Dette var plassen hvor hun alltid måtte være tilgjengelig for de andre i familien, et sted hun alltid måtte opprettholde rollen sin.

Det å trekke seg inn i bakside-området var et sted hvor de tidligere utvekslingslevnene kunne slappe av, men også et sted som førte til usikkerhet: 'Hva tenker andre om meg?', 'Har jeg sagt de rette tingene?', 'Har jeg gjort de riktige tingene?'. Når en trekker seg tilbake for seg selv, kan en fort forsvinne inn i sine egne tanker, og overtenke handlinger en har gjort. De usikre tankene som oppsto i bakside-området, kan også være tanker over hvilke uttrykk som blir oppfattet av andre. Bakside-området er et sted hvor en fritt kunne snakke med de hjemme i Norge og betro seg til familien om utfordringer, men også dele de positive opplevelser de hadde hatt. Dermed ble det å snakke med familien hjemme et fristed hvor de kunne gå tilbake til sin tidligere rolle for en liten stund.

Som Berry (2019, s. 36) er inne på, er utvekslingslever innforstått med at de skal være der midlertidig. Derfor kan de være varsomme med å skulle integrere seg helt. I Berry sitt begrep assimilering 'gir en opp' sin egen kultur til fordel for den andre, og er en tilpasningsstrategi hvor en velger kulturen til majoriteten. Ylva følte hun ikke kunne dele sine meninger om forskjellige temaer med vertsfamilien sin. På den måten assimilerte hun seg inn i hverdagen til vertsfamilien fremfor å dele det hun mente, og integrere seg. «Definisjonen av kulturell adelighet har helt fra det 17. århundre og fram til våre dager vært gjenstand for uavbrutt kamp hvor grupper mer eller mindre uttalt er blitt stilt opp mot hverandre ut fra det at de skiller seg fra hverandre ved sine ideer om kultur» (Bourdieu, 1995, s. 45). Ylva sine meninger kommer fra den tillærte kapitalen gjennom oppveksten, hvor hun har lært hva som blir sett på som 'normen' og det 'riktige' i forhold til hennes familie og skolens ståsted. Hennes vertsfamilie

har et annet syn på hva som er det riktige, noe hun erfarte og observerte. Vertsfamilien hennes er fra et annet land, noe som gjør at de har lært og praktisert andre normer som gjenkjennes for deres område. Hun følte det var best for alle parter at hun ble assimilert, enn å bli integrert med tanke på deres forskjellige synspunkter og perspektiver.

I kapittel 4.2 ble det presentert at det var fire informanter som byttet vertsfamilie i løpet av utvekslingsåret sitt. I Grieve (2015, s. 634) kommer det frem at utvekslingselever kan bytte familie hvis vertsfamilien, utvekslingsseleven eller utvekslingsorganisasjonen mener det er til det beste for eleven, vertsfamilien eller begge parter. Å bytte vertsfamilie kan bli utfallet hvis de ikke er lykkelige i vertsfamilien eller at de ikke kommer overens med hverandre. De av informantene som byttet vertsfamilie hadde forskjellige grunner for å bytte. Årsaken til dette kunne være at de ikke klarte å tilpasse seg levemåten til vertsfamilien. Det kan også komme fra utvekslingsselevenes inkorporerte kulturelle kapital med tanke på hva de ser på og lært som akseptabelt og 'det riktige' i forhold til vertsfamiliens levekår. Som utvekslingselev er du besøkende hos en familien. Hvis en velger og bytte vertsfamilie av ulike årsaker, vil en reise videre som besøkende til en ny familie. Når en har reist videre til sitt endelige besøk, vil en ny tilpasningsprosess med den nye vertsfamilien begynne.

Som sett på side 35-37 (kapittel 4.2 Å bli en del av noe) byttet Ida, Pia, Ylva og Emil vertsfamilier. Det betyr at ut av de ni informantene som er med i denne studien, var det fire personer som gikk gjennom prosessen med å bytte vertsfamilie, og startet tilpasningsprosessen mer enn en gang. Selv om utvekslingsselevne er i midten av tenårene og mer selvstendige enn yngre ungdommer når de drar på utveksling, trenger de fremdeles omsorg fra nære relasjoner. Når relasjonen til vertsfamilien, som er de nærmeste en har på utveksling, ikke er god, eller plutselig forandres, kan det føre til en usikkerhet hos utvekslingsseleven. De har dannet familierelasjoner til sin vertsfamilie basert på den rollen de har dannet, og de rollene vertsfamilien hadde. Når et skifte blir gjort i rollene, kan inntrykket en får som publikum være misvisende. Som nevnt i kapittel 4.2 er det forskjellige grunner til at en bytter vertsfamilie, men fra mine fire informanter bunner det ut i relasjonen de har bygget, rollene de har blitt kjent med i vertsfamilien og et skifte i vertsfamiliens roller.

Det å ta del i forskjellige aktiviteter med vertsfamilien, gjør at en får et innblikk i familielivet. Deltagelse på konserter, turer i parker og byer gjør at en får et innblikk i landets kultur, samtidig tilbringer en tid med vertsfamilien. Det å tilbringe tid med vertsfamilien og utføre dagligdagse handlinger ved å lage middag sammen og hjelpe til med husarbeid, er også

former for å danne relasjoner med vertsfamilien. Doerr (2013, s. 67) poengterer at utvekslings elever burde spise sammen med vertsfamilien sin, vente på at alle er ved bordet før en begynner å spise, vise hensyn når en skal bruke badet på morgenen og tenke på hvor lenge en bruker i dusjen da varmtvann koster m.m. Hverdagslige handlinger er en fin tilnærming for å lære om kulturen og bli kjent med hverandre på. Dette gir utvekslings eleven muligheten til å bli tatt med bak fasaden. De får se alle sidene av familien, både de positive og de negative. Vertsfamiliene til Karen, Fredrik og Martine var åpne for å snakke om kulturelle forskjeller og ulikheter som de observerte i løpet av en dag, ofte ved middagsbordet, noe som var en positiv side ved hverdagslige handlinger. På den andre siden når Pia prøvde å gjøre hverdagslige handlinger med sin vertsmor som for eksempel å se på TV, satt vertsmoren og sov i sofaen ved siden av henne, noe hun syntes var trasig.

Det er videre viktig at vertsfamilien møter eleven på veien når prosessen med å tilpasse seg vertsfamilien starter (Doerr, 2013, s. 71). Som flere av informantene var inne på skjer det meste av kulturell læring og deling under samtaler ved middagsbordet når en deler historier fra hverdagen. «[...] These often advanced into culture sharing discussions that results in meaningful student--host interaction, and overall seemed to ease the cultural adaption process» (Sustarsuc, 2020). Studien til Sustarsuc (2020) viser til at det å ha interaksjon ved middagsbordet hjelper utvekslings elevene til å tilpasse seg hverdagslivet i vertslandet. Å bo hos en vertsfamilie gjør at en utvekslings elev får en «[...] one-to-one contact, resulting in a more intense cross-cultural experience» (Spenader, 2011, s. 382). Som Ylva uttrykte i kapittel 4.2, var det nok for henne å være med på det familien gjorde, da hun automatisk begynte å 'ta etter' hvordan de gjorde ting. I Doerr (2013, s. 73) er utvekslings elever oppfordret til å handle i henhold til vertsfamilien og på den måten passe inn. De er også oppfordret til å 'kopiere' den hverdagslige rutinen, da det viser til at utvekslings eleven er villig til å være i vertslandet og lære av vertsfamilien. Utvekslings elever er også forventet å lære den nye kulturen å kjenne, på samme måte som de lærte sin kultur hjemme i Norge; å være et familiemedlem (Hansel, 1988, s. 180).

Ved å tilpasse seg en ny kultur brukes alle aspekter ved et individ. En blir stadig konfrontert med nye og ikke familiære ting. Alle fem sansene, intelligensen og emosjonene en besitter er involvert når man begynner å lære om en ny kultur (Hansel, 1988, s. 181). Kultursjokk kan forekomme når en prøver å tilpasse seg et nytt samfunn (Presbitero, 2016, s. 28). Noen av informantene snakket om å oppleve små kultursjokk i tilpasningsprosessen, og at vertsfamilien var hjelpelige med å overkomme disse. Vertsfamiliene kunne forklare hvorfor

ting var som de var. Som flere av mine informanter fortalte, kunne det hjelpe å snakke med vertsfamilien om forskjellene som er vanskelig å forstå. Dette kan føre til at adaptasjonen til samfunnet kan bli enklere, og en kan lettere få følelsen av tilhørighet når kultursjokkene er bearbeidet og forstått. Ikke bare overkommer de kultursjokkene, eleven kan også få en økt følelse av å være et familiemedlem i vertsfamilien ved at de kan snakke åpent om kulturforskjellene.

Ved å gå på en lokal skole og bo hos en vertsfamilie på utveksling, gjør at utvekslingselevene får en gylden mulighet til å komme i kontakt med lokale personer og grupper. Dette fører til en mer intens kulturell opplevelse (Spenader, 2011, s. 382). Sosial interaksjon med lokale elever og personer, er noe flere utvekslingselever syntes er vanskelig (Meier & Daniels, 2013, s. 224). Som mine data viser, fikk alle informantene en eller flere lokale venner, selv om samtlige syntes det var vanskelig å 'komme inn på' de lokale elevene, da de som regel hadde sine egne gjenger og klikker fra før av. Det at det var vanskelig å komme inn i en lokal vennegjeng, gjorde at de andre utvekslingselevene på skolen ofte ble deres venner og sosiale nettverk gjennom utvekslingsåret. De andre utvekslingselevene på skolen ble som både kollegaer og lagspillere. Det var personer som gikk gjennom det samme som de selv, og kunne forstå seg på situasjonen de befant seg i. Samtidig som de også var personer som hadde samme publikum de skulle ha en sosial opptreden foran. Det er et ordtak som lyder 'people need people'/'mennesker trenger mennesker'. Vi trenger mennesker for å innfri et spektrum av psykologiske behov som for eksempel lykkerusen av å gjøre aktiviteter med venner, og ha et lojalt nettverk hvor en kan snakke om følelser (Furlong, 2013, s. 103).

Å bruke sin kulturelle kapital i dens objektiviserte tilstand som strategi for å få venner, var noe Ida mente var den beste måten å komme i kontakt med andre elever på. Hennes interesse og kunnskap om fantasy bøker, gjorde at hun endte opp med et stort nettverk av lokale og internasjonale elever ved skolen. Ved å få et stort sosialt nettverk på skolen økte hennes sosiale kapital i vertslandet. Dette førte til at Ida kunne overføre hennes objektiviserte kulturelle kapital og kunne få objektivisert kulturell kapital av de andre, ved å byttelåne fantasy bøker.

Et uttrykk jeg har tatt med videre i oppgaven er 'single approach'. Det var strategien Emil valgte for å få relasjoner til lokale elever. Han gikk inn i en ny rolle der han trakk seg ut fra den internasjonale gjengen, og ble alene. På den måten ble han mer tilgjengelig for andre lokale elever, i tillegg ble det ikke for vanskelig å skulle ta kontakte med andre. Istedenfor å

bruke sin kulturelle eller sosiale kapital til å danne nye sosiale relasjoner, lagde han en ny rolle som han spilte. Det kunne hatt motsatt effekt, at de lokale elevene så på han som en einstøing, en 'outsider', og ikke ville tatt kontakt med han. Det å bli integrert og inkludert i en lokal vennegjeng eller en gjeng med internasjonale elever gjør at en danner nye sosiale nettverk, som øker ens sosiale kapital. En øker også sin inkorporerte tilstand av kulturell kapital, da en lærer nye ting om ungdomskulturen i vertslandet, og lærer litt om andre kulturer rundt om i verden av de internasjonale elevene.

«Studying abroad strongly increases the amount of time students spend practicing the English language because all tasks (independent of the subject) have an English-language component when they are studied abroad in an English-speaking country» (Hübner, Trautwein & Nagengast, 2021, s. 3). Å være på utveksling i et engelskspråklig land, gjør at utvekslingselevne må lære den engelske terminologien i alle fag. Flere uttrykte utfordringer med dette i starten, men med god hjelp fra lærere og ordbøker gikk det bra. Lærerne på skolen ble da inkludert i utvekslingselevnes sosiale kapital, samtidig som de ble et verktøy for å øke deres inkorporerte kulturelle kapital. Ordbøker som ble brukt for å forstå fagene, er en form for elevenes objektiviserte kulturelle kapital, som i likhet med lærerne ble et verktøy for å øke deres inkorporerte kulturelle kapital. Det som før ble sett på som en utfordring, ble nå tatt i bruk i klassetime. Lærerne var et godt verktøy å ha når det kom til å forstå hva som ble sagt og lært. De var flinke til å følge opp og hjelpe til litt ekstra hvis det trengtes. På den måten ble utvekslingselevne inkludert i klassetimene, selv om det var litt 'særbehandling' i den grad at de fikk litt ekstra oppmerksomhet og hjelp i fagene. Informantene var fornøyde med lærerne og deres interaksjon, men det kom frem i en norsk undersøkelse publisert av Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU) at elevene «[...] er mer fornøyd med undervisningen og fagtilbudet enn de er med lærerkontakten» (Høgestøl, Dahle & Ryssevik, 2016, s. 39). Dette syntes ikke å gjelde de personene jeg intervjuet.

Fritidsaktiviteter kan bli sett på som en måte å integrere seg inn i vertslandet. Det er også en gylden mulighet å lære mer om landets kultur, danne nye sosiale relasjoner og lære seg språket bedre. De av informantene som aktivt var med på en sport eller annen hobby følte de ble godt integrert i miljøet, og fikk seg gode venner som de kunne samhandle med utenom trening osv. Som vi så i kapittel 4.3 var ikke Pia med på noen aktiviteter da bosituasjonen hennes ikke tilsa at det var mulig. I Grieve (2015, s. 636) kom det frem at utvekslingselever som hadde lav sosial aktivitet var et resultat av bosituasjonen eller mangel på kollektiv transport. Noe som også stemte for Ylva. Hun ville prøve ut en sport, men ressursene hos den

daværende vertsfamilien var ikke tilgjengelige, og hun ville ikke spørre om muligheter for transport. Det at hun ikke følte hun kunne spørre vertsfamilien, kan skyldes manglende relasjonen og kommunikasjon (Grieve, 2015, s. 637).

Som en refleksjon av året og hvordan informantene viste utad hvordan utvekslingsåret var, ble det påpekt at det å dra på utveksling var en stor mulighet. Det å vise de negative sidene av året, var ikke like populært mottatt av det sosiale nettverket som var hjemme i Norge. I tillegg til at de fleste kun viser de positive sidene og forskjellige opplevelser i vertslandet osv., blir det på en måte et 'stigma' å skulle vise de negative sidene. Som Martine poengterte var det ingen utvekslingslever som delte på sosiale medier hvis de hadde hatt en 'litt kjip' uke. Kanskje har det noe med utvekslingskulturen å gjøre, at 'alle' skal sitte med den oppfatningen at utveksling er tidenes beste år uten konflikter? Mens i realiteten er det et år hvor du tar del i en familie, og som i en helt vanlig familie i Norge med en vanlig hverdag, kan det oppstå konflikter og problemer. På sosiale medier og til venner, skulle året se bra ut, mens til den nærmeste familien var det lettere å åpne seg opp om problemer og negative følelser som kunne oppstå i løpet av utvekslingsåret. Vi har den generasjonen som blir kalt for 'generasjon prestasjon' eller generasjon Z. En generasjon hvor alle føler de 'må prestere' på flere områder av livet sitt, som for eksempel på skolen og i sosiale medier (Bakken, Sletten & Eriksen, 2018, s. 52). Kan det ha en sammenheng med at utvekslingslever fra denne generasjonen ikke viser de mer vanskelige sidene av et utvekslingsår? Det at alt skal se så bra og perfekt ut, og ingen skal kunne ha noe kritikk å si om det som blir delt?

5.5 Hva gir et utvekslingsår deg?

Det å oppleve et utvekslingsår bidrar blant annet til en langvarig og positiv atferds-, holdnings-, og kognitive endringer hos majoriteten av de som drar på utveksling (Bachner & Zeuschel, 2009, s. 47). Som inne på tidligere i kapittel 5, ble endringer i den personlige fasaden som f.eks. klær inkorporert i mine informanternes norske identitet, men det var ikke det eneste som ble med utvekslingslevne hjem igjen til Norge. I likhet med studien til Sustarsuc (2020) hadde hver eneste informant opplevd en personlig vekst og utvikling i løpet av utvekslingsåret. Videre hadde mine informanter i likhet med funnene til Bachner og Zeuschel (2009, s. 51-52) også tilegnet seg egenskaper, og evner som de følte var nyttige å ta med seg til Norge. De fikk nye perspektiver på verden, som gjorde at de kunne se og forstå forskjellige hendelser på en litt annen måte enn tidligere. I tillegg ble en økning i selvsikkerhet påpekt gjentatte ganger.

Å 'vokse' som person i løpet av et utvekslingsår, kan henge sammen med at en har overkommet nye utfordringer som en må løse alene med en vertsfamilie, at en har vært utenfor sin komfortsone i store deler av året. Samtidig som at man ikke minst både har levd og sett en helt ny kultur og samfunn. En har tilpasset seg en helt ny familie og kultur, mens alt har gått på engelsk; fra fagene på skolen til hver interaksjon en har hatt. De tidligere utvekslingselevene er også blitt mer åpne, og den åpenheten de følte på vokste gjennom hele året, noe som studien til Greischel, Noack & Neyer (2016, s. 2316) viser til. Dette førte til at når utvekslingsåret var over, var informantene mer åpne for å bli kjent med andre personer i hjemlandet, og ikke bare holde seg til sin vanlige vennegjeng. Videre førte det til at de var mer villige til å prøve ut nye ting, da de gjennom et helt år hadde utforsket ny kultur, nye hobbyer, relasjoner og opplevelser, noe som endte opp med å bli en fantastisk opplevelse. Den økte selvtilliten kunne også bidra til det å være mer åpen og inkluderende med nye personer ble lettere.

Det å dra på utveksling i ett år til et annet land er som å leve «a life in a year» (EF, Udatert), som Ylva så fint sa det: «*bodd et helt liv borte*» (Ylva). Ikke bare får du en 'ny familie' og nye venner, men du lærer å kjenne en ny kultur fra innsiden, samtidig som du får et faglig utbytte da en går på en vanlig lokal videregående skole. Ved å gå på skole i et annet land får du økt din kulturelle kapital i den inkorporerte og institusjonaliserte tilstand. Plutselig lever du et helt annet liv enn hva du hadde hjemme i Norge. Du har gått inn i nye roller, og tilegnet deg mange nye erfaring og lærdommer, som gjør at du vokser som person og utvikler din horisont. Når utvekslingsåret er over, skal en reise tilbake til Norge og det livet en levde der. Tilbake til hverdagen med sin familie, venner, skole og alt det måtte innebære.

Noe som kom fram av intervjuene som ble gjort var at majoriteten syntes det var rart å komme hjem igjen. Ingen ting hadde forandret seg, alt var det samme i hjembyene, og vennene var de samme og omgikk de samme personene. Vennene deres hadde opplevd nye ting mens de var på utveksling, noe de ikke kunne relatere til. Dette førte til en opplevelse av å 'ikke tilhøre' i gruppen lenger, men når året på utveksling ble satt opp mot vennenes erfaringer, var det ingen ting som kunne måle seg med hva de hadde opplevd. Karen og Pia reflekterte ærlig om at de mistet kontakten med noen av sine venner i Norge mens de var på utveksling, og at dette var sånt som kunne skje. Det kan være en effekt av utveksling siden en er fysisk borte fra vennene sine i ett år, og hvis den digitale kontakten etter hvert minsker, kan relasjoner gå tapt. Som nevnt tidligere reiser en fra sin sosiale kapital hjemme i Norge når en drar på utveksling, og må opparbeide ny sosial kapital i det landet en flytter til. Det å danne

fruktbare relasjoner tar tid og krever en innsats og energi fra enkeltpersonene, det er ikke noe dine sosiale relasjoner hjemme i Norge kan gjøre for deg. Som Pia var inne på endte det med en enveiskommunikasjon med noen av hennes venner i Norge, noe som førte til at hun til slutt ikke tok kontakt med dem mer. Dette er noe som kan skje, og det er ingen sin feil.

Utvekslings elever opplever nye spennende hendelser gjennom hele året, får nye sosiale relasjoner, mens de hjemme i Norge opplever andre ting med hverandre. Når den kommunikasjonen en har med sine venner i Norge kun går digitalt, og en ikke opplever ting sammen, kan det hende at en glemmer litt hverandre i hverdagen uten å egentlig mene noe vondt med det. Både Pia og Karen hadde ingen vonde følelser til de personene de mistet kontakten med, og var innforstått med at dette var noe som kunne skje. De gjorde det beste ut av det når de kom hjem igjen til Norge, og startet i tredje klasse på videregående skole.

Både under og etter hjemreisen til Norge, kan mange emosjoner komme. Lykke; for å endelig komme hjem igjen, se familie, venner og alt en har savnet. Sorg; for at utvekslingsåret er over, at livet der er ferdig. Savn; den rollen en spilte på utveksling, vertsfamilie og venner. Pia refererte til en kjærlighetssorg ved å forlate England og livet der, siden det siste halvåret hennes ble så bra som hun håpet hele året skulle være. Karen som måtte avslutte utvekslingsåret tidligere enn planlagt på grunn av COVID-19 snakket om sjokket og sorgen som kom på flyturene hjem, når det gikk opp for henne at livet i USA var over. Det er mange forskjellige komponenter som kan inntreffe, og i motsetning til å få kultursjokk når en kom til vertslandet og tilpasningsprosessen starten, kunne de oppleve å få omvendt kultursjokk. Omvendt kultursjokk omhandler «[...] the difficulties of re-adapting and re-adjusting to one's own home culture after one has sojourned or lived in another cultural environment» (Gaw, 2000, s. 85). Det å omstille seg tilbake til det livet og de rollene en hadde før utveksling, kan være litt vanskelig i starten da en har levd i andre roller i et helt år. Det å skal gi slipp på dem, kan være vanskelig. I tillegg kan savnet etter vertsfamilien, venner, skole, kultur osv. spille en rolle. Ikke bare har de sagt farvel til et helt annet liv, men en kommer også hjem til Norge igjen med mange nye erfaringer, nye perspektiver og ny kunnskap. Dette har gjort at elevene har forandret seg som person, og som finner det vanskelig å skal gå tilbake til det rollespillet som tidligere var kjent. Både den sosiale og kulturelle kapitalen har økt gjennom hele utvekslingsåret. Det resulterer i mange nye vennskap og nettverk verden over, som du nå er adskilt fra på ubestemt tid. Vi mennesker er i en konstant tilstand hvor vi sørger, men sorgen trenger ikke å komme fra døden. Mennesker kan sørge over å flytte fra en plass de har vært og bodd, men også når venner flytter bort (Allison, Davis-Berman & Berman, 2012, s. 495). En

ting som mine informanter fremhevet som positivt med å komme tilbake til Norge, var å starte på norsk skole igjen og ha fagene på norsk, selv om det var en tilvenning til den norske fagterminologien når det nå var innlært på engelsk.

Det å skulle flytte til ett nytt land med en annen kultur, gjør at en tilpasningsprosess finner sted. I teorien til Berry har vi fire forskjellige tilpasnings strategier for å tilpasse seg en ny kultur, men hensyn til ens egen kultur (Berry, 2005; Berry, 2019; Spenader, 2011). Ved å være en utvekslingselev, skal en være i vertslandet i ett år (hvis en ikke velger å ta tredje videregående skole i utlandet i tillegg). Er målet virkelig å integrere seg i samfunnet, eller er målet å kun tilpasse seg nok til at en ikke skiller seg for mye ut i mengden av de lokale?

De aller fleste av informantene følte at de hadde en god blanding av begge kulturene når de var på utveksling. De var villige til å lære så mye som mulig om vertskulturen sin, men ikke til den grad at de glemte sin norske kultur. Det ble mer at de inkorporerte aspekter ved vertskulturen, og tilpasset den norske kulturen så den ikke skulle overskygge alt det nye de lærte og observerte. Dette viser også til en økning i deres inkorporerte tilstand av kulturell kapital. Det å separere seg inn i vertskulturen går ut på at en holder seg til den norske kulturen. Både Pia, Karen og Fredrik hadde tendenser til å bruke separasjon som strategi, da de ble veldig fokusert på den norske kulturen og Norge som land, da de var på utveksling. Under utveksling ser man en helt annen kultur, og et helt annet samfunn. Dette kan være med til å sette perspektiver på hvor godt en har det i Norge, kontra hvordan en så det var i vertslandet. Pia var veldig villig til å integrere seg inn i samfunnet, men hun tok avstand fra de lokale jevnaldrende. Derfor separerte hun seg fra kulturen på en måte, samtidig hadde hun ingen vonde tanker om vertskulturen og de normene og verdiene hun så i den. Det betyr at hun på den andre siden integrerte seg også.

Å ta til seg alle de kulturelle normene til vertslandet, samtidig som en legger sin egen norske kultur litt på hyllen, går inn under det å assimilere seg. En velger da selv å 'legge bort' den norske kulturen i ett år, for å kunne lære så mye som mulig av vertskulturen. Martine som eneste informant faller inn under denne strategien, hvor hun valgte bort sin egen kultur til fordel for den nye i det året hun skulle bo der. Den siste strategien innenfor Berry sin teori omhandler det å ikke føle en passer inn i noen av kulturene (marginalisering). Det var ingen av informantene som ga uttrykk for å bruke denne tilpasningsstrategien. De følte en sterk tilknytning til sin egen kultur og identitet, men også en sterk ny tilknytning til vertskulturen,

som de lærte å kjenne fra innsiden via vertsfamiliene, vennene, skolen og aktiviteter de var med på, men også alle steder de besøkte.

5.6 Oppsummering

Som utvekslingselev flytter en til et nytt land for en kortere periode, og skal tilpasse seg vertslandet. En flytter inn til en lokal familie og blir et familiemedlem. Relasjonen til vertsfamilien vil være et fruktbart verktøy, både for å lære og forstå det nye samfunnet. Som utvekslingselev er en på et lengre besøk hos en familie. Uttrykket til den satte rollen som utvekslingselevene går inn i, vil bli fastsatt før en flytter inn hos familien på bakgrunn av søknaden og den kontakten utvekslingselevene har hatt med sin vertsfamilie. I likhet med utvekslingselevene, vil vertsfamiliene forandre deres uttrykk i møte med eleven som flytte inn.

Den personlige fasaden er med på å gi ett uttrykk av rollen en besitter. I denne konteksten (i begynnelsen av utvekslingen) tar man bevisste valg for sin personlige fasade, for å gi det beste uttrykket av rollen som skal spilles. Den inkorporerte kulturelle kapitalen en har opparbeidet i 16-17 år, er ferdigheter de bruker for å navigere seg gjennom et utvekslingsår. Ved å delta på camp/welcome days gjør at en innhenter mer kulturell kapital i form av landets kulturelle normer og språket som snakkes, og får flere verktøy for å tilpasse seg en ny hverdag i vertslandet. En øker også sin sosiale kapital ved å danne nye relasjoner med andre utvekslingselever.

Det å tilpasse seg et nytt samfunn kan føre til hjemlengsel når en er i ukjente miljøer. En dobbelt plassering blir ens kollega, men også en lagspiller, ut ifra hvilken kontekst en befinner seg i. I fasade-området er hvor en alltid gir et uttrykk av rollen sin og befinner seg i sosiale interaksjoner, mens i bakside-området er hvor utvekslingselevene kan tre ut av rollen og slappe av. Den inkorporerte og institusjonaliserte kulturelle kapitalen fra oppveksten i Norge og skolens praksiser, gjør at utvekslingselevene besitter en formening om hva som er blir sett på som de 'riktige' normene.

Det å bytte vertsfamilie, gjør at en drar på besøk til en ny familie og må starte tilpasningsprosessen på nytt. Ved å delta på aktiviteter og gjøre hverdagslige handlinger med vertsfamilien, vil være en fruktbar måte å tilpasse seg vertsfamiliens hverdagsliv. Kultursjokk kan oppstå i en adaptasjonsprosess, og disse kan bearbeides sammen med vertsfamilien. Ens objektiviserte kulturelle kapital kan være en måte å danne nye relasjoner på, men en kan også bruke en ny rolle for å gjøre seg selv mer tilgjengelig for andre. For å lære og forstå fagene på

skolen var lærerne (sosial kapital) og ordbøker (objektivisert kulturell kapital) viktige hjelpemidler. Ved å delta på fritidsaktiviteter befinner en seg i et miljø hvor en kan øke sin sosiale kapital, men også øke sin kulturelle kapital ved å lære mer om landets kultur og lære språket bedre.

Deler fra rollens personlige fasade på utveksling, blir inkorporert i den nye rollen hjemme i Norge. De får personlig vekst og tilegner seg egenskaper som er nyttige å ta med hjem igjen. Det å alltid være på utsiden av sin 'komfortsone', fører til at en blir mer åpen som person, og gjør det lettere å ta kontakt med 'ukjente' personer. Å være på utveksling er som å leve et helt liv på ett år, så det å komme hjem igjen kan være rart. Alt er akkurat som det var før en dro. Det å skulle adaptere tilbake til det norske livet kan føre til omvendt kultursjokk, hvor en savner utvekslingsrollen sin, vertsfamilien m.m. Et utvekslingsår ender med at både den sosial og kulturelle kapitalen har økt, noe som har resultert i et nettverk i store deler verden og en økt kultur- og samfunnsforståelse. Fra Berry sin akkulturasjonsteori som består av fire strategier for tilpasning, var det strategiene assimilering, separering og integrering informantene valgte under utvekslingsåret.

6 Avsluttende diskusjon

I dette kapitlet vil jeg prøve å besvare de tre forskningsspørsmålene: 1) «*Hvordan foregår det første møtet med utvekslingsåret?*», 2) «*Hvilke strategier benyttes for å tilpasse seg vertslandet?*» og 3) «*Hvilke erfaringer sitter en igjen med etter et utvekslingsår?*». Disse har jeg brukt for å operasjonalisere min hovedproblemstilling som er følgende: «*Hvordan foregikk tilpasningen til et nytt samfunn under et utvekslingsår på videregående skole?*».

6.1 En bevisst besøkende?

For å kunne besvare hovedproblemstillingen best mulig, ble det formulert et forskningsspørsmål som tar for seg hvordan det er å komme til vertslandet.

Forskningsspørsmålet lyder som følgende: «*Hvordan foregår det første møtet med utvekslingsåret?*». Som det første steget på et utvekslingsår, er søknaden det aller først en skal gjennom. Der tok de bevisste valg når det kom til å presentere seg selv og sin rolle. Derav var søknadsprosessen begynnelsen på å skape sin rollen som skulle utspille på utveksling.

Goffman (2014) sier at det er viktig at en tror fullt og helt på den rollen en utspiller, for at det ikke skal bli en misvisende opptreden foran sitt publikum. Så når utvekslingselevne allerede før det første møtet hadde skapt et omriss av rollen sin, var det viktig at de fortsatte den rollen de har startet. Goffman sitt begreps apparat ble godt brukt i analysen for å forstå rolle dannelse, og hvordan man utspiller sin rolle foran et publikum. Fra valgene som ble gjort med å skape rollens personlige fasade, når utvekslingselevne begynte å kle seg som de lokale i vertslandet, og utvikle de engelskspråklige ferdighetene, til å forstå at de hadde både lagspillere og kollegaer i samme hus og på skolen, var teorien til Goffman fruktbar.

Selv om utvekslingsåret allerede startet ved søknadsprosessen, var campen eller welcome days en viktig start i vertslandet. Kulturell kapital sett i dens inkorporerte tilstand, er der en har kunnskap om sin kultur, og bruker mye tid for å inkorporere den i sin rolle (Bourdieu, 2011/1986, s. 83). På campen/welcome days fikk utvekslingselevne lære om vertskulturens normer. Dette blir sett på som en begynnelse på å inkorporere den nye kulturen en skal leve med, og tilpasse seg gjennom et helt år på utveksling. Den inkorporerte kulturelle kapitalen er ikke tilpasset ved det første møtet med både vertslandet og vertsfamilien. Det er mye utvekslingselevne har i vente, som vil være med på å forme dem, og som blir inkorporert i deres roller og kulturelle kapital. De er også bevisste på at oppholdet deres er midlertidig, som gjør at de tar vare på den norske kulturen som de allerede har inkorporert. Deres sosiale kapital som de må opparbeide på nytt i vertslandet, begynner å øke allerede på campen. De

danner nye relasjoner og bekjentskap til andre utvekslingselever, som kommer fra forskjellige land i verden. De nye bekjentskapene er noen de vil både se igjen og snakke med i løpet av utvekslingsåret. Selv om dette er starten på elevens sosiale kapital i vertslandet, er det mulig at en ikke skal til samme område eller gå på samme skole med dem. Dette gjør at de nye sosiale relasjonene ikke kan være fruktbare verktøy når de skal begynne på skolen og starte hverdagen. Ja, de har fått sine første venner i vertslandet, men det er ikke venner som de møter igjen første skoledag.

Etter campen og welcome days er ferdig, reiser utvekslingselevene til sine vertsfamilier. De kommer dit som besøkende (Goffman, 2014), et besøk som skal vare ett skoleår. Allerede fra første stund hjemme hos vertsfamilien, begynner en tilpasningsprosess til vertsfamiliens hverdagsliv, og til samfunnet i vertslandet. Utvekslingselevene skal da tre inn i den rollen de allerede har dannet fundamentet til gjennom søknadsprosessen. Vertsfamilien blir på en måte 'de signifikante andre' for utvekslings eleven. De skal være deres nærmeste relasjon, og de eleven skal gå til hvis det oppstår problemer, eller en trenger noen å snakke med (Sustarsuc, 2020). Det kom frem i denne studien at fire av ni informanter byttet vertsfamilie. Hvis vertsfamilien da skulle være deres signifikante andre, hvordan kan det da skje at de bytter vertsfamilie? I en tilpasningsprosess må en legge fra seg litt av det en allerede vet om sin kultur, og være villig til å lære å kjenne den nye kulturen (Berry, 2019). En må også være villig til å gi av seg selv, for at vertsfamilien skal bli kjent med deg og din rolle. Samtidig må også vertsfamilien gi av seg, for at du som utvekslingselev skal bli kjent med dem, og deres verdier. På den måten kan en danne og bygge gode relasjoner til hverandre, som skaper en gjensidig tillit. Hvis dette ikke oppnås, vil ikke vertsfamilien bli ens signifikante andre, og en bytte av vertsfamilie er kanskje eneste løsningen for å oppnå de gode og tillitsfulle relasjonene.

Ved et som er diskutert over, kan en se at søknadsprosessen som en går gjennom i Norge, er selve starten på utvekslingsåret. Det er starten på å bygge opp sin rolle, og det er starten der vertsfamilien kan lese din 'profil', og smått lære din rolle å kjenne. Campen i vertslandet er hvor en begynner å lære om landets kulturelle normer og språk, som en videre utvikler gjennom hele utvekslingsåret. Møtet med vertsfamilien, de som skal være din 'signifikante andre', er hvor tilpasningen til vertslandet virkelig starter. Her skal relasjoner bygges, og tillit skal dannes, for at en tilpasning skal være lettere å gå gjennom, da en ikke trenger å stå alene i prosessen.

6.2 En ny kulturell tilhørighet?

Det ble laget et annet forskningsspørsmål for å kunne besvare hovedproblemstillingen, og det var: «*Hvilke strategier benyttes for å tilpasse seg vertslandet?*». Dette forskningsspørsmålet var ment å besvare hvordan en tilpasser seg vertsfamilien og deres levemåte. Samtidig tar det også for seg hvordan en tilpasser seg en ny skolehverdag, fritidsaktiviteter og generelt hvordan de tilpasser seg vertskulturen. Når utvekslings elever flytter inn hos deres vertsfamilier, begynner prosessen med å danne gode og tillitsfulle relasjoner. Dette kan bli gjort på forskjellige måter, noe som kom frem i de to forrige kapitlene som omhandler empiri og analyse. Eksempler på dette kan være aktiviteter og uformell prat med vertsfamilien (Sustarsuc, 2020), men også hvordan de eksponerer seg selv for engelskmenn, amerikanere, New Zealendere eller de irske. Det var flere som pekte ut at de gjorde forskjellige aktiviteter med sin vertsfamilie, noe som hjalp med prosessen å tilpasse seg familien og forstå kulturen litt bedre. Det var åpent for å snakke om forskjellene mellom kulturene, og rom for å forstå og lære om normer og måten vertslandet gjorde ting på (Sustarsuc, 2020).

En strategi for å tilpasse seg vertslandet, er å snakke med vertsfamilien om de kulturelle forskjellene (Sustarsuc, 2020). Dette er med på å utvide utvekslings elevens kulturelle kapital i form av å forstå den nye kulturen bedre, men også for å lære nye ord og fraser på engelsk. Ved å utvide den kulturelle kapitalen, og begynne å inkorporere aspekter fra vertskulturen, er dette med på å styrke deres rolle på utveksling. Når jeg skriver styrke, mener jeg at elevene etter hvert lærte de riktige normene og hvordan de henviste seg til den lokale befolkningen, uten å skulle fornærme dem. I begynnelsen av utvekslingsåret, er kanskje ikke dette like enkelt, da disse normene ikke er inkorporerte. De har fått en liten innføring via campen, men det er fremdeles mye de har å lære, som tar tid å finne ut av. Dets lenger de oppholder seg i vertslandet og er med den lokale befolkningen, dets mer lærer de (Hansel, 1988, s. 186). De lærer kulturelle normer som klesstil, musikksmak og språk. Dette er noe de ikke får opplæring i, men noe de må ut å erfare selv, ved å tilbringe tid med de lokale jevnaldrende. Når de kulturelle normene er forstått, er først da en kan begynne å inkorporere disse i sin nye rolle på utveksling.

Som nevnt i 6.1 kan bytting av vertsfamilie forekomme på utveksling. Når en ikke klarer å oppnå den relasjonen til vertsfamilien en skulle ønske, eller at det var noe annet som skjedde innad familien som gjorde at en måtte bytte vertsfamilie. Selv om en prøver å tilpasse seg sin vertsfamilie på alle områder, er det ikke alltid at det går. For å gjøre det lettere for alle parter,

kan bytting av vertsfamilie være den eneste løsningen (Grieve, 2015, s. 634). Det å opparbeide gode relasjoner og tillit med vertsfamilien, krever mye energi og tid fra utvekslingsleven. Ikke bare skal en bygge nye relasjoner, men det skal også foregå på engelsk. Hvis en bytter familie relativ fort i løpet av et utvekslingsår, har en ikke klart å bygge opp grunnlaget som danner gode relasjoner. Er det da kanskje for tidlig å bytte vertsfamilie? Hvis det ikke allerede er praktisert, burde det kanskje bli satt et tidsperspektiv for når det er lov å gjennomføre et bytte. For både utvekslingsleven og vertsfamilien vil det koste tid og energi på å danne relasjoner, og hvor lang tid det tar, er forskjellig siden alle individer ikke er like. På bakgrunn av det jeg akkurat har gått igjennom, vil jeg si at det å bytte vertsfamilie også er en strategi for å tilpasse seg vertskulturen.

Å skulle begynne på en lokal skole i vertslandet, betyr å få seg nye sosiale relasjoner i form av venner. Som informantene var inne på, var det flere som syntes det var vanskelig å få lokale venner (Meier & Daniels, 2013, s. 224). De lokale hadde allerede sine gjenger, som mest sannsynlig hadde kjent hverandre i noen år. For en utvekslingslev å skulle komme inn som en ukjent, som også ikke snakket språket perfekt, kan det virke vanskelig. De ser alle gjengene og ønsker å bli inkludert i ungdomsmiljøet. Den tidligere sosiale kapitalen fra Norge og campen, kan ikke hjelpe deg å bli inkludert. Dette er noe du selv må gjøre ved å være åpen og ha motet til å gå opp til fremmede personer, og finne ut om dere har noen av de samme interessene. Hvis en ikke klarer å gå utenfor sin komfortsone, kan dette være et vanskelig aspekt ved utveksling. 'Single approach' var en strategi som ble brukt, hvor du går utenfor sin komfortsone for å få lokale venner. Du kan ikke forvente at alle skal komme bort det deg, selv om du er ny. Det kan hende de andre elevene på den lokale skolen ikke er klar over at du er ny, og fra et annet land. Dette er kanskje informasjon du må dele. Informantene i denne oppgaven var veldig tydelige på at det var de andre utvekslingslevne på skolen, som ble deres sosiale relasjoner og venner på skolen. De er i akkurat samme situasjon som en selv, og kan forstå vanskeligheten ved å skulle inkludere seg selv, og kanskje ta det første initiativet. Det første initiativet var en av strategiene som informantene brukte for å få venner på skolen.

Det å lære ny fagterminologi i de fagene som ble tatt på utveksling, var litt vanskelig ifølge mine informanter. Dette ble løst ved å bruke strategier som ens objektiviserte kulturelle kapital i form av ordbøker og oversettere, men også ens sosiale kapital ved å spørre lærerne om hjelp. Selv om skolehverdagen tok opp mye av tiden på utveksling, var det å være med på en fritidsaktivitet eller hobby, en annen strategi for å danne nye relasjoner og tilpasse seg vertslandet. De dannet flere sosiale relasjoner, som igjen var med på å utvide deres sosiale

kapital. De sosiale relasjonene som ble dannet, kunne også dele deres kulturelle kapital med hverandre ved å hjelpe hverandre med fagene på skolen, men også og forså hverandres kulturer og språk bedre.

Som nevnt flere ganger i denne oppgaven, består akkulturasjonsteorien til Berry av fire tilpasningsstrategier for små kulturelle gruppe som skal adaptere inn i et stor samfunn; assimilering, integrering, segregering og marginalisering (Berry, 2019; Berry, 2005; Spenader, 2011). For en utvekslingselev som skal tilpasse seg et nytt land, kan Berry sin teori brukes for å analysere tilpasningen hos enkeltindividet. Imidlertid stekker den ikke helt til. Utvekslingslever er enkeltindivider som skal adaptere for en kort periode, og ikke en hel gruppe over lenger tid. Dette gjør at akkulturasjonsteorien til Berry ikke strekker til på alle områder, men ut ifra datamaterialet kom tre av de fire strategiene til Berry frem i analysen. Noen ble mer bevisste på sin egen kulturelle tilhørighet til Norge, mens andre igjen la sin kulturelle tilhørighet til Norge til siden, og ville lære mest mulig og være mest mulig lik den kulturelle tilhørigheten i vertslandet. Det var også de utvekslingslevene som inkorporerte sin kulturelle tilhørighet til Norge og til vertslandet i en og samme tilhørighet. De lagde på en måte en ny kulturell tilhørighet med en blanding av to kulturer.

6.3 En ny rolle oppstår

Det siste forskningsspørsmålet tar for seg de endringene og erfaringene utvekslingslevene sto igjen med etter å ha gått på skole i utlandet: «*Hvilke erfaringer sitter en igjen med etter et utvekslingsår?*». Fra informantene til denne studien var det en enighet om at de hadde vokst som person og blitt mer selvsikre, åpne og inkluderende. De hadde selv erfart hvordan det var å være en som sto på utsiden og ville bli inkludert inn grupper, og være med på diverse handlinger og sosiale sammenkomster. Tidligere forskning har også poengtert at utvekslingslever utvikler seg i løpet av et år i utlandet (Sustarsic, 2020; Bachner & Zeutscel, 2009; Hutterman, Nestler, Wagner, Egloff & Back, 2015).

Når de har levd et helt år i en annen kultur, og tatt til seg flere kulturelle normer og trekk som tilhører vertskulturen, var det klart for dem at de hadde tatt med seg flere av de kulturelle trekkene fra utvekslingslandet sitt, når de kom hjem igjen til Norge. Ved å ta med seg de kulturelle trekkene, opprettet de en nye rolle som de utspilte når de kom hjem til Norge (Goffman, 2014). De gikk ikke tilbake til sin kjente rolle, som de hjemme i Norge var vant til, og som deres venner assosierte dem med. Det oppsto en ny rolle som hadde aspekter som de

hadde lært på utveksling, som klesstil, musikksmak og holdninger. Samtidig hadde de allerede de inkorporerte normene fra den norske kulturen.

Et perspektiv som kan tenkes, er at de hjemme i Norge kanskje hadde forventet at en skulle tre tilbake til sin gamle rolle, og rett tilbake til den dynamikken som var før de dro på utveksling. Når en gjennom et utvekslingsår utvikler seg som person, kan det være vanskelig å skulle utspille den rollen de sa farvel til ett år tidligere. Noen negative sider ved dette kan være at relasjonene en hadde med sine venner hjemme, ikke er de samme lenger. Det forholdet de hadde seg imellom, kan ha forandret seg i løpet av året når kontakten de hadde var digital. De har ikke de samme hendelsene å referere til, når personen som har vært på utveksling ikke har opplevd det samme som vennene sine det siste året. Det er et helt år med nye minner og relasjoner for begge parter, og det kan ta litt tid før utvekslingsleven klarer å tilpasse seg den nye hverdagen i Norge igjen. Noen positive sider ved å ha dannet en ny rolle når en kommer hjem igjen, er det at du sitter inne med mange nye erfaringer og perspektiver, som kan være nyttige på flere områder (Bachner & Zeuschel, 2009, s. 51). Du har lært og inkorporert en helt ny kultur, med andre normer og verdier, som kanskje gjør at din nye rolle blir en nyutviklet rolle av den du hadde tidligere. Din nye rolle er mer åpen for å gå utenfor komfortsonen, men også åpen for å inkludere andre personer inn i det sosiale nettverket. Du har også fått større samfunnsforståelse, da du kjenner til to forskjellige samfunn og levemåter. Den nye rollen har også en større inkorporert kulturell kapital, sammenlignet med ens sosiale nettverket i Norge. Du som person har også ny kulturell kapital i dens institusjonaliserte tilstand, ved å kunne vise til at du har vært på utveksling på videregående skole.

Et aspekt som kan oppstå etter endt utveksling, er det å oppleve omvendt kultursjokk (Gaw, 2000; Presbitero, 2016; Allison, Davis-Berman & Berman, 2012). Det kan være på bakgrunn av den nye rollen du nå innehar, mens alt annet hjemme i Norge har forblitt det samme som når du reiste. Noe som et par av informantene var inne på, hadde de mistet kontakten med noen av sine venner i Norge mens de var på utveksling. Dette førte til at forholdet til dem var blitt dårligere når hverdagen i Norge startet igjen. Selv om det kan gjøre vondt å miste kontakten og relasjonen til noen av sine venner, ble det trukket frem at det er sånt som kan skje. En relasjon kan bli dårligere på grunn av fraflytting og nye bekjentskap, det er ikke bare et utvekslingsår som spiller inn der. Uansett om vennskap gikk tapt, ble det dannet nye rike relasjoner med andre individer i løpet av det siste året på videregående skole. Informantene hadde blitt mer åpne og inkluderende, noe som gjorde at det var lettere å ta kontakt med nye personer og starte å danne nye relasjoner. Omvendt kultursjokk kan også komme av at du

savner den rollen du hadde på utveksling, og det livet du hadde der. Det er en 'familie' og andre sosiale relasjoner som du har reist fra, og ikke vet når du får sett igjen.

6.4 Konkluderende avslutning

Min overordnede problemstillingen til denne studien lyder som følger: «*Hvordan foregikk tilpasningen til et nytt samfunn under et utvekslingsår på videregående skole?*». Ved å prøve å besvare denne, har jeg fått utforsket flere aspekter og perspektiver ved utvekslingsprosessen. Det gjorde det lettere å undersøke disse aspektene ved å dele problemstillingen opp i mine forskningsspørsmål.

I det første møtet med utvekslingsåret, kan en i hovedsak forstå at utvekslingsåret allerede starter når en holder på med søknadsprosessen før en skal på utveksling. I denne søknadsprosessen starter dannelsen av ens nye roller. Dette er analysert opp mot Goffman (2014), og hans begrepsapparat ble hyppig brukt for å forstå at utvekslingsåret allerede starter hjemme i Norge når noen rammer for ens rolle blir satt. Videre var campen/welcome days et viktig stopp på veien, og et viktig moment å ta med, da tilpasningsprosessen til vertslandet begynner der. Dette skjer ved å begynne å utvide ens kulturelle kapital fra å lære om utvekslingslandets kulturelle normer og språk, til å ta i bruk det en har lært. Samtidig som den kulturelle kapitalen øker, vokser også ens sosiale kapital ved at en danner nye sosiale relasjoner. Berry (2019; 2005) har et begrepsapparat som omhandler fire strategier for å tilpasse seg et samfunn. Disse går tilbake til deres første uker i vertslandet på en felles camp for alle utvekslingselevne, som drar med den samme organisasjonen til det samme landet. En lærer litt om landets kulturelle normer, noe som blir starten på å velge en tilpasningsstrategi til vertslandet.

I det å skulle tilpasse seg et nytt samfunn, var et hovedfunn at vertsfamiliene var til stor hjelp under tilpasningsprosessen. Som besøkende hos en familie, er det kanskje forventet at en skal tilpasse seg fullt og helt til deres levemåte, mens i realiteten er denne prosessen annerledes. Informantene hadde forskjellige opplevelse med det å skulle tilpasse seg vertsfamilien, for noen var det uten problemer, mens for andre igjen var det ikke like enkelt. Bytte av vertsfamilie kunne da være løsningen, og en begynte tilpasningsprosessen fra begynnelsen igjen. Selv om tilpasningen til vertsfamilien er en stor del av å tilpasse seg et nytt samfunn, skal en også tilpasse seg på skolen, i vennegrupper og på fritidsaktiviteter. Dette betyr at den rollen en utspiller på utveksling, betyr mye i tilpasningsprosessen. Hvordan de uttrykker sin rolle vil gjøre ett inntrykk på de andre en omgår. Det var vanskelig å danne relasjoner til de

lokale elevene, men strategier som 'single approach' og det 'å ta det første initiativet' var brukt. Ikke alle endte opp i en lokal vennegjeng, for noen ble vennegjengen de andre utvekslingselevne på skolen. Majoriteten av informantene var enten med eller prøvde ut en fritidsaktivitet, alt fra amerikansk fotball til bokklubb. Utvekslingselevne uttrykte at de trivdes veldig godt i den aktiviteten de var med på, og at de fikk gode venner der. Derav kan en se på fritidsaktiviteter og hobbyer som en strategi for å tilpasse seg på. Både den kulturelle og sosiale kapitalen vil vokse, siden du vil danne nye sosiale relasjoner, som igjen vil hjelpe deg å utvikle din kulturelle kapital i dens inkorporerte tilstand med tanke på språket og ungdomskulturen i vertslandet.

Hva sitter disse unge menneskene igjen med etter et utvekslingsår? Det var ingen tvil blant informantene at de hadde 'vokst som person', de hadde blitt mer selvsikre, mer inkluderende og åpne for andre personer, og fått et større samfunnsperspektiv. Når utvekslingselevne reiste på utveksling, reiste de fra den rollen og det uttrykket de var vant til å ha og utspille. Selv om en må tilpasse seg ett nytt samfunn, må en tilpasse seg tilbake til det norske samfunnet når utvekslingsåret er ferdig. De måtte tre inn i en ny rolle igjen, når de kom hjem. I den nye rollen ble det inkludert kulturelle trekk, normer og holdninger fra vertslandet deres, samt de norske kulturelle trekkene, normene og holdningene. På den måten inkorporerte de aspekter fra begge kulturene i sin nye rolle. Det kan også forekomme at når en skal starte hverdagen igjen med den nye rollen, opplever en omvendt kultursjokk. Det vil si at en får en reaksjon på å tilpasse seg tilbake til den norske kulturen igjen, samme som det går an å få kultursjokk når en kommer til vertslandet.

Den tidligere forskningen på feltet og funnet fra datamaterialet til denne studien, har ført til at jeg har kunne operert med tre forskningsspørsmål opp mot hovedproblemstillingen. Jeg mener at datamaterialet har vært egnet til å kunne besvare hovedproblemstillingen og de tre forskningsspørsmålene. Jeg har fått vist hvordan tilpasningen til et nytt samfunn på utveksling foregår ved å analysere og diskutere utvekslingselevens rolle opp mot vertsfamilien, relasjonen til vertsfamilien, venner, skolen og fritiden deres. I tillegg har jeg fått innblikk i hvordan utvekslingselevne tilpasser seg det norske samfunnet igjen. Det må nevnes at denne studien tar utgangspunkt i kun ni informanter, og kan derfor ikke generaliseres til alle utvekslingselever. Selv om studien ikke kan generaliseres, kan den være med å se mulige likheter mellom opplevelser og refleksjoner. De ni informantene som er med i denne studien har vært på utveksling i fire forskjellige engelskspråklige land, noe som gjør at det ikke har

vært med refleksjoner fra utvekslings elever som har vært i for eksempel Spania, Frankrike og andre ikke-engelskspråklige land.

6.5 Avsluttende refleksjoner

Det finnes mange forskjellige sosiologiske teoretikere jeg på en eller annen måte kunne brukt i denne studien, men valget mitt falt på Goffman, Berry og Bourdieu. Noe en kanskje forbinder med utveksling på videregående skole er ungdomssosiologi, da det er ungdommer som er på utveksling. Det er flere aspekter der jeg kunne tatt med som 'moratorium', som er den perioden ungdom eksperimenterer med forskjellige livsstiler, identiteter og atferd frem til de finner det de selv føler seg komfortabel med (Furlong, 2013, s. 122). Jeg kunne fokusert på skolen og ungdommenes perspektiver på utdanningsområdet, sett på familie- og venneforholdet og hva dette betyr for en ungdom, og som hovedaspekt kunne jeg sett på identitetsutviklingen (Furlong, 2013, s. 203). Dette er områder som er spennende i seg selv og ville passet til det feltet jeg studerer, men på bakgrunn av valget av interessefeltet, og det datamaterialet jeg innhentet, ville jeg bruke en teori om tilpasning, en teori som går på hvordan en utspiller en rolle, og til slutt en teori som handler om hva en besitter av lært og innarbeidet kunnskap, og hvordan en bruker dette for å danne relasjoner, derfor valgte jeg å bruke en teori om sosial og kulturell kapital.

Når datainnsamlingen begynte, så jeg det ikke nødvendig å få vite så mye om deres bakgrunn, da studien fokuserte på utvekslingsåret deres. I etterkant av studien innså jeg at det kunne vært interessant å få vite noe om hvor de kommer fra, og hvorfor de valgte å reise på utveksling. Da kunne jeg tatt med det siste kapitalbegrepet fra Bourdieu: økonomisk kapital. Et utvekslingsår koster en del penger, som familien må betale før utvekslingsåret starter. Videre kunne jeg også sett på økonomisk støtte fra Lånekassen, og eventuelt hvordan utvekslings eleven forberedte seg når det kom til det økonomiske aspektet ved utveksling.

Forskningsspørsmålene til denne studien har ført til at jeg har kommet inn på flere temaer ved utveksling på videregående skole, som det ikke har blitt gjort forskning på tidligere. Dette har gjort at denne masteroppgaven er med på å tette kunnskapshull på dette området. Selv om den tilfører forskningsfeltet kunnskap, har jeg til tider har kjent på at det har vært litt vanskelig å skrive analysen. Det var ikke forskningslitteratur på flere momenter, noe som gjorde at jeg ikke hadde tidligere forskning å dra koblinger mellom. Selv om jeg greit kunne besvare min problemstilling og forskningsspørsmål på bakgrunn av datamaterialet jeg fikk inn fra forskningsintervjuer med ni informanter, syntes jeg at den tidligere forskningen ikke strakk

helt til. På noen områder kunne jeg støtte meg til tidligere forskning, på andre områder sto jeg helt alene med datagrunnlag, da det ikke er nok forskning på dette feltet som omhandler utveksling på videregående skole.

6.6 Veien videre

I litteratursøket jeg gjennomførte før intervjuene startet, så jeg at det var gjennomført mange studier relatert til det å være på utveksling på universitetet. Når jeg skulle søke etter utveksling på videregående skole, var det ikke så mye relevant forskning å finne fra de senere årene. Mye av det jeg fant var innenfor psykologi, noe som ikke egnet seg til denne studien.

Derfor ville det være interessant å gjennomføre en studie med både utvekslingsleven og vertsfamilien for å se videre på det å danne relasjoner, og tilpasse seg hverandre i den nye hverdagen begge parter står ovenfor. Det ville også vært spennende å gjøre et dypdykk i rolledannelsen på utveksling. Omfanget på min oppgave tilsa at jeg ikke kunne gjøre et ordentlig dypdykk i hvordan de nye rollene blir til, satt ut i utspilling og prøving, og ikke minst hvordan en gjennom et utvekslingsår utvikler denne rollen. Når utvekslingslever er ferdig med året i utlandet, blir det dannet en ny rolle som settes i spill i Norge. Det ville vært lærerikt å studere hvordan denne rollen utspilles, og hvordan det blir tatt imot av ens sosiale nettverk i Norge.

Et av funnene mine var at fire av ni informanter byttet vertsfamilie, så det å forske videre på det fenomenet ville vært lærerikt og nyttig, for å se hvorfor og hvordan bytting av vertsfamilie påvirker utvekslingsleven under utvekslingsåret. Som utvekslingslev på videregående skole, er en enda ungdom som drar ut alene på utveksling. Hvordan identiteten blir påvirket av å være på utveksling i ett år i den fasen av livet der en skal utforske og finne ut hvem en er, hadde vært et annet viktig ståsted for videre studiet. Alt i alt, vil jeg si at det trengs nye og flere studier på alle områder av det å være på utveksling på videregående skole, innenfor det sosiologiske fagfeltet.

Referanseliste

- Allison, P., Davis-Berman, J. & Berman, D. (2011). Changes in latitude, changes in attitude: analysis of the effects of reverse culture shock – a study of students returning from youth expeditions. *Leisure Studies* 31(4), 487-503.
<https://doi.org/10.1080/02614367.2011.619011>
- Bachner, D. & Zeuschel, U. (2009). Long-term effects of international educational youth exchange. *Intercultural Education* 20(1), 45-58.
<https://doi.org/10.1080/14675980903370862>
- Bakken, A., Sletten, M. A. & Eriksen, I. M. (2018). Generasjon prestasjon? Ungdoms opplevelse av press og stress. *Tidsskrift for ungdomsforskning* 18(2), 46-76.
<https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/6962/Bakken%2bmf%2b%25282019%2529%2bGenerasjon%2bprestasjon.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied psychology* 46(1), 5-34. <https://doi-org.mime.uit.no/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations* 29, 697-712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>
- Berry, J. W. (2019). *Acculturation: A Personal Journey across Cultures*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag.
- Bourdieu, P. (2011/1986). The Forms of Capital. I I. Szeman & T. Kaposy (Red.), *Cultural Theory: An Anthology* (1.utg., s. 81-93). Malden. Mass: Wiley-Blackwell.
- Bourdieu, P. (2021). *Forms of Capital: General Sociology, Volume 3. Lectures at the Collège de France (1983-1984)*. Cambridge: Polity Press.
- Boyd, B. L., vGiebler, C., Hince, M., Liu, Y., Mehta, N., Rash, R., Rowald, J., Saldana, C. & Yanta, Y. (2001). Does Study Abroad Make a Difference? An Impact Assessment of

- the International 4-H Youth Exchange Program. *Journal of Extension* 39(5).
<https://archives.joe.org/joe/2001october/rb8.php>
- Brennan, D. (2021, 25. oktober). *What to Know About Homesickness and Mental Health*. WebMD. Hentet 22. Mars 2022 fra <https://www.webmd.com/mental-health/what-to-know-about-homesickness-and-mental-health>
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2018). Introduksjon. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (1.utg., s. 11-16). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*, (5.utg). Hentet 05. april 2022 fra <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>
- Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning. (2019, 11. desember). Utveksling er attraktivt for arbeidsgivere. Hentet 12. august 2021 fra <https://diku.no/aktuelt/utveksling-er-attraktivt-for-arbeidsgivere>
- Doerr, N. M. (2013). Damp Rooms and Saying ‘Please’: Mimesis and Alterity in the Host Family Space in Study-Abroad Experiences. *Anthropological Forum* 23(1), 58-78.
<https://doi.org/10.1080/00664677.2012.717873>
- EF. (Udatert). *EF High School Exchange Year: For elever på videregående*. Hentet 14.mai 2022 fra <https://www.ef.no/highschool/>
- Furlong, A. (2013). *Youth Studies: An introduction*. New York: Routledge.
- Gaw, K. F. (2000). Reverse culture shock in students returning from overseas. *International Journal of Intercultural Relations* 24(1), 83-104. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(99\)00024-3](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(99)00024-3)

- Goffman, E. (2014). *Vårt rollespill til daglig: En studie i hverdagslivets dramatik*. Falun: Pax Forlag AS.
- Greischel, H., Noack, P. & Neyer, F. J. (2016). Sailing Uncharted Waters: Adolescent Personality Development and Social Relationships Experiences During a Year Abroad. *Journal of Youth and Adolescence*, 45(11), 2307-2320.
<https://doi.org/10.1007/s10964-016-0479-1>
- Grieve, A. M. (2015). The Impact of Host Family Relations and Length of Stay on Adolescent Identity Expression during Study Abroad. *Multilingua* 34(5), 623-657.
<https://doi.org/10.1515/multi-2014-0089>
- Grunnloven. (1814). Kongeriket Norges Grunnlov (LOV-1814-05-17). Hentet 3. februar 2022 fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17/KAPITTEL_6
- Hansel, B. (1988). Developing an international perspective in youth through exchange programs. *Education and urban society* 20(2), 177-195.
<https://doi.org/10.1177/0013124588020002004>
- Hansel, B. & Grove, N. (1986). International Student Exchange Programs – Are the Educational Benefits Real?. *National Association of Secondary School Principals Bulletin* 70(487), 84-90. <https://doi.org/10.1177/019263658607048718>
- Hübner, N., Trautwein, U. & Nagengast, B. (2021). Should I stay or should I go? Predictors and effects of studying abroad during high school. *Learning and Instruction* 71.
<https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2020.101398>
- Hutteman, R., Nestler, S., Wagner, J., Egloff, B. & Back, M. D. (2015). Wherever I may roam: Processes of self-esteem development from adolescence to emerging adulthood in the context of international student exchange. *Journal of Personality and Social Psychology*, 108(5), 767-783. <http://dx.doi.org/10.1037/pspp0000015>
- Høgestøl, A., Dahle, M. & Ryssevik, J. (2016). «Det beste året i mitt liv»: *Brakerundersøkelse av norske elever på utenlandsopphold i Vg2*. (SIU:04/2016). Hentet 8. mars 2022 fra <http://ideas2evidence.com/publications/det-beste-aret-i-mitt-liv>

- Isachsen, A. J. (2015). Globalisering. *Magma* 18(5), 20-29. Hentet 12.august 2021 fra https://biopen.bi.no/bi-xmlui/bitstream/handle/11250/297832/Isachsen_Magma%200515.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Joas, H. & Knöbl, W. (2009). *Social Theory: Twenty Introductory Lectures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2020). *Hvordan bruke teori? – Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kennair, L. E. O. (2020, 15. November). *Femfaktormodellen*. Store norske leksikon. Hentet 29. April fra <https://snl.no/femfaktormodellen>
- Meier, G. & Daniels, H. (2013). 'Just not being able to make friends': social interaction during the year abroad in modern foreign language degrees. *Research Papers in Education* 28(2), 212-238. <https://doi.org/10.1080/02671522.2011.629734>
- Niehoff, E., Petersdotter, L. & Freund, P. A. (2017). International sojourn experiences and personality development: Selection and socialization effects of studying abroad and the Big Five. *Personality and Individual Differences* 112, 55-61. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.043>
- Presbitero, A. (2016). Culture shock and reverse culture shock: The moderating role of cultural intelligence in international students' adaption. *International Journal of Intercultural Relations* 53, 28-38. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijintrel.2016.05.004>
- Schiefloe, P. M. (2017). *Mennesker og samfunn: Innføring i sosiologisk forståelse* (2. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Spenader, A. J. (2011). Language Learning and Acculturation: Lessons From High School and Gap-Year Exchange Students. *Foreign Language Annals*, 44(2), 381-398. <https://doi-org.mime.uit.no/10.1111/j.1944-9720.2011.01134.x>
- STS-Education. (Udatert). *Studer på High School i utlandet*. Hentet 15.mai 2022 fra <https://www.sts-education.com/no/high-school/>
- Sustarsic, M. (2020). The Impact of Intercultural Exchange on Secondary School Exchange Students and Their Host Families. *Journal of International Students*, 10(4). <https://www.ojed.org/index.php/jis/article/view/1042/1194>
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2018). Intervjuet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (1.utg., s. 17-45). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

UiT. (Udatert). *Informasjonssikkerhet og personvern ved UiT*. Hentet 12. mai 2022 fra https://uit.no/om/informasjonssikkerhet#innhold_675089

Weidemann, A. & Blüml, F. (2009). Experiences and coping strategies of host families in international youth exchange. *Intercultural Education*, 20(1), 87-102. <https://doi.org/10.1080/14675980903370912>

Zimmermann, J. & Neyer, F. J. (2013). Do we become a different person when hitting the road? Personality development of sojourners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(3), 515-530. <https://doi.org/10.1037/a0033019>

Aakvaag, G. (2008). *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.

Aase, T. H. & Fossåskaret, E. (2015). *Skapte virkeligheter. Om produksjon og tolkning av kvalitative data* (2. utg). Oslo: Universitetsforlaget AS.

Figur/tabell referanseliste

Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697-712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>

Vedlegg 1: NSD sin vurdering

[Meldeskjema](#) / [Utvekslingsselevens tilpasning og selvpresentasjon i møte med vertslandet](#) / Vurdering

Vurdering

 Skriv ut

Referansenummer

333948

Prosjekttittel

Utvekslingsselevens tilpasning og selvpresentasjon i møte med vertslandet

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for samfunnsvitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Jorid S. Anderssen, jorid.anderssen@uit.no, tlf: 77646218

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Karina Kjeldsen Wahlgren, kwa031@uit.no, tlf: 99365243

Prosjektperiode

31.07.2021 - 15.05.2022

Vurdering (1)

06.08.2021 - Vurdert

Chat med oss på hverdager fra 12-14

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 6.8.2021. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.5.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra deltakerne til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

Når informantene snakker om utvekslingsåret sitt, kan det også fremkomme enkelte opplysninger om tredjepersoner, slik som personer fra vertsfamilien, venner fra utvekslingsåret, lærere, eventuelt familie og venner hjemme i Norge. For å redusere ulempen for tredjepersoner, treffes det flere tiltak, som beskrevet under Tredjepersoner i meldeskjemaet.

Det anses ikke som realistisk å kunne gjennomføre prosjektformålet uten at enkelte tredjepersonopplysninger registreres, og behandlingen vurderes dermed å være nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e, samt for formål knyttet til vitenskapelig forskning, jf. personopplysningsloven § 8, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 3. Behandlingen er omfattet av nødvendige garantier for å sikre den registrertes rettigheter og friheter, jf. personvernforordningen art. 89 nr. 1.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at deltakerne får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen, og ved at øvrig behandling omfattes av nødvendige garantier for å sikre de registrertes rettigheter og friheter
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

Chat med oss på hverdager fra 12-14

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som deltakerne vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Tredjepersoner mottar ikke informasjon om prosjektet, ettersom dette vil kreve en uforholdsmessig stor innsats sett opp mot nytten de har av å motta slik informasjon.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17) og begrensning (art. 18). For deltakere gjelder også rett til dataportabilitet (art. 20), mens for tredjepersoner gjelder rett til protest (art. 21).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:
<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Lasse Raas

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Utvekslingselevens tilpasning og selvpresentasjon i møte med vertslandet»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan utvekslingslever tilpasser seg vertslandet, og hvordan tilpassingen påvirker hvordan de fremstiller seg selv i møte med mennesker fra vertslandet. I tillegg skal det forskes på hvordan utvekslingsåret har påvirket måten en fremstiller seg selv for andre når en kommer hjem igjen til Norge. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette forskningsprosjektet er å undersøke hvordan utvekslingsstudenter møter vertslandet. Det skal undersøkes hvordan elevene tilpasser seg til det nye samfunnet, skolen og relasjonene en bygger på utvekslingen. I tillegg skal det undersøkes hvordan elevene fremstiller seg selv i møte med den nye hverdagen. Hvordan de presenterer seg selv og handler i møte med nye og fremmede mennesker, da med fokus på vertsfamilien, medelever på skolen, lærere og andre som en kan komme i kontakt med via f.eks. fritidsaktiviteter.

Forskningsprosjektet består av en problemstilling og to forskningsspørsmål som jeg skal prøve å besvare med forskningen min. Disse spørsmålene handler om hvordan utvekslingsleven tilpasser seg vertssamfunnet og hvordan de fremstiller seg selv i møte med andre. Jeg skal se nærmere på hvordan det å danne nye relasjoner i vertslandet spiller inn på tilpasningen til det nye samfunnet, men også hvordan det å tilpasse seg en ny kultur påvirker hvordan en selv oppfatter seg selv i møte med andre personer fra vertslandet, men også hvordan en fremstiller seg for personer i hjemlandet.

Dette forskningsprosjektet er et masterprosjekt på sosiologiutdannelsen, så prosjektet er kun til bruk for å skrive masteroppgaven, men siden oppgaven blir publisert kan det hende andre studenter vil bruke de eventuelle funnene til sine fremtidige skoleoppgaver.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UiT-Norges arktiske universitet, institutt for samfunnsvitenskap er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget til masterprosjektet har jeg trukket tilfeldig fra sosiale medier der jeg har sett f.eks. via EF, STS o.l. at du har vært på utveksling på videregående skole, og deretter tatt kontakt med deg for å høre om du vil delta i undersøkelsen. De eneste kriteriet jeg går etter for å velge deltager er at du har vært på utveksling på videregående skole og er over 18 år. Om du er gutt eller jente, er fra sør eller nord har ikke så mye å si, selv om jeg vil prøve å få litt variasjon i deltagerne som blir med i studien.

For å kunne få nok datagrunnlag for å skrive oppgaven, skal jeg prøve å få ca. 10 deltagere til å være med på et intervju. Så hvis du sier ja til å bli med blir du en av disse 10 tidligere utvekslingsstudentene som får å delta i min forskning til masteroppgaven.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i dette prosjektet, innebærer det at du svarer på spørsmålene jeg stiller deg under intervjuet og at du snakker om utvekslingsåret ditt, både det gode og eventuelt det vonde. At du er villig til å fortelle meg dine historier og opplevelser knyttet til de temaene jeg tar opp. Intervjuet vil vare i ca. 60 minutter, 1 time. I intervjuet vil jeg ta opp temaene: å komme til vertslandet, vertsfamilien, skole og fritidsaktiviteter og tilbake i Norge. Det du forteller og svarer på intervju spørsmålene vil bli registrert via lydopptak og noe notering under intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å si ja til å delta, kan du når som helst under perioden for forskningsprosjektet velge og trekke tilbake ditt frivillige samtykke uten å oppgi grunn for hvorfor du velger å trekke deg. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

De personene som vil ha tilgang til informasjonen om deg og det du forteller om i intervjuet er kun meg, masterstudenten, og min veileder som skal hjelpe meg med masteroppgaven. Det

jeg får inn av datamaterialet fra deg, er det jeg selv som skal både samle inn og bearbeide, men også lagre trygt. Det er ingen andre som skal jobbe med datamaterialet enn meg med hjelp fra veileder, derav kan du være trygg på at det er ingen andre som skal få tak i dine historier og svar på intervju spørsmål.

Ditt navn, kontaktopplysninger og personopplysninger (alder, utvekslingssted, stemme osv.) og det som kan identifisere deg skal jeg erstatte med koder. I tillegg skal jeg lagre dataen fra intervjuet på et trygt og kryptert sted, der kun jeg har adgang til ved hjelp av passord. På den måten er det ingen andre som skal få tilgang til opplysningene du gir meg.

Det som blir publisert i min masteroppgave er det du har fortelt i intervjuet, men igjen så skal jeg kategorisere svarene til alle intervjudeltagerne, sånn at det ikke skal bli lett å kunne gjenkjenne enkelt svar. Men er det noe som peker seg ut, som jeg ser som nødvendig å ta med, vil jeg ta med dette, men omkode det, så det ikke skal være mulig å gjenkjenne at det er dine utsagn og historier.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene om deg anonymiseres når jeg begynner å bearbeide intervjuet med deg og dataen skal lagres på et trygt sted. Dette prosjektet avsluttes når masteroppgaven bli levert, noe som etter planen er 15.mai 2022.

Når masteroppgaven er levert og bestått vil jeg slette dine personopplysninger og intervjuopptaket, sånn at det ikke skal være mulig og brukte opplysningene og dataene fra deg videre etter oppgavens slutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På min masteroppgave i sosiologi innenfor institutt for samfunnsvitenskap ved UiT-Norges arktiske universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger jeg behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene.

- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende.
- Å få slettet personopplysninger om deg.
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- UiT-Norges arktiske universitet ved Jorid S. Anderssen (e-post: jorid.anderssen@uit.no).
- Vårt personvernombud: Joakim Bakkevold (e-post: personvernombud@uit.no).

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

(Veileder/Jorid S. Anderssen)

Master student

(Karina K. Wahlgren)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Uttekslingselevens tilpasning og selypresentasjon i møte med vertslandet*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju.
- At intervjuet vil bli tatt taleopptak av.
- At det jeg forteller blir tatt med i masteroppgaven, men anonymisert så det ikke skal være mulig å gjenkjenne meg i det masterstudenten skriver om.
- At mine personopplysninger lagres anonymisert etter prosjektslutt, i tilfelle oppgaven ikke blir godkjent ved første innlevering og de bearbeidede dataene trengs for å forbedre oppgaven.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Semistrukturert intervjuguide til prosjektet «Utvekslingselevens tilpasning og selvpresentasjon i møte med vertslandet»

Informasjon:

Hei og velkommen! Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne undersøkelsen. Det setter jeg stor pris på, og takk for at jeg får bruke litt av tiden din for å få bedre innsikt i tema til masteroppgaven min.

Intervjuet vil bli tatt opp elektronisk, og snarest mulig etter intervjuet vil jeg transkribere opptaket. Det elektroniske opptaket vil jeg ta vare på til masteroppgaven har blitt godkjent. Dokumentet med det transkriberte intervjuet vil bli oppbevart på et sikkert sted i samsvar med de gjeldene reglene, og deretter blir slettet.

Intervjuet vil ta ca. 60 minutter (1 time), og det er ikke satt av noe tid til en pause.

Har du noen spørsmål angående intervjuet eller prosjektet før vi starter?

Innledning:

Jeg heter Karina Wahlgren og er master student i sosiologi ved UiT-Norges arktiske universitet. Intervjuet med deg vil være en del av datagrunnlaget jeg skal bruke i min masteroppgave. Temaet for masteroppgaven og dette intervjuet er utvekslingselevens tilpasning til vertslandet og elevens fremstilling i møte med andre mennesker fra utveksling, samt elevens fremstilling i møte med familie og venner i hjemland etter endt utvekslingsår.

Starts spørsmål:

Kjønn (kvinne/mann):

Alder:

Hvor lende siden du var på utveksling:

Å komme til vertslandet

1. Hvordan var det å endelig komme til vertslandet? Klarer du å huske noe av det første du tenkte og følte?
2. Møtte du vertsfamilien med en gang du kom til landet?

- a. Hvis ja: Hvordan var det første møtet med vertsfamilien?
  - b. Hvis nei: Hvem/hva var det som møtte deg, og hvordan var det møtet?
3. Når du kom hjem til vertsfamilien, hvordan var det? Kan du fortelle meg om det første møtet med ditt nye hjem og familie i deres omgivelser?
4. Når du møtte vertsfamilien, hvordan gikk du frem? Var måten du presenterte deg selv på den samme måten du ville presentert deg for fremmede i Norge?
  - a. Hvis ja: Kan du utdype og fortelle om hvordan du presenterte deg selv?
  - b. Hvis nei: Hvorfor tror du at du ikke kunne presentere deg på samme måte?
Hva var det som var forskjellig?
  - c. Følte du at du kunne starte på blanke ark? Kan du utdype svarte? Hvorfor?
5. Hvordan var det å tilpasse seg en ny familie? Kan du fortelle meg noe du syntes var vanskelig med å tilpasse seg den nye familien og noe som var lett?
6. Det er en helt ny kultur som du til vanlig ikke er vant med på denne måten, kan du fortelle meg hva du la merke til som var annerledes?

Vertsfamilien

1. Kan du fortelle om vertsfamilien din? Hvordan var relasjonen deres?
2. Hvordan var det å bygge relasjoner til vertsfamilien din?
3. På hvilken måte tilpasset du deg vertsfamiliens levemåte?
4. Hvilke aktiviteter gjorde dere som familie?
  - a. Kan du fortelle om noe dere gjorde som du likte, og noe som du ikke var like begeistret for?
5. På hvilken måte hjalp vertsfamilien din deg med å tilpasse deg den nye kulturen?
6. Kan du fortelle om noe du syntes var rart/annerledes ved vertsfamilien din som du ikke er vant til ifra din egen familie i Norge?
7. Følte du seg som en del av familien? Hva var din plass? Kan du fortelle?

Skolen og fritidsaktiviteter

1. Hvordan var første skole dag? Noen følelser du husker du kjente på? Kan du fortelle om disse?
2. Hvordan ble du tatt imot av skolen? Kan du fortelle om skolen du gikk på, trekke frem noe positivt og negativt?

3. Hvordan inkluderte lærerne deg i undervisningen og i klassemiljøet?
4. Dine nye medelever, tok de deg godt imot?
  - a. Hvis ja: Kan du fortelle om hvordan de tok deg imot?
  - b. Hvis nei: Hvordan følte det? Gjorde du noe med det?
5. Hvordan var prosessen med å få venner på den nye skolen og i eventuelle fritidsaktiviteter?
  - a. Var det vanskelig, var det lett? Fortell.
  - b. Følte du at du måtte «forandre deg» for å passe inn?
    - i. Hvis ja; fortell hva du følte du måtte forandre.
    - ii. Hvis nei; fortell hvorfor du følte at du ikke trengte det? Var det likheter mellom deg og de andre?
6. Det å være helt ny på en skole og i tillegg gikk det kun på fremmedspråket, hvordan var det?
7. Hadde du noen fritidsaktiviteter som f.eks sport eller andre ting? Hvordan kom du over denne aktiviteten?
  - a. Hvordan følte du at du passet inn der?
8. Hvilke kulturelle trekk tok du til deg? (Klær, væremåte, musikksmak, holdninger osv.)
  - a. Var det noen i klassen, på skolen eller i vertsfamilien du «tok etter» med tanke på klesvalg osv.? Hva var inspirasjonen for valg av klær, og måten du fremsto på?

Tilbake i Norge

1. Hvordan vil du oppsummere utvekslingsåret ditt? Kan du trekke frem noe som virkelig satt inntrykk på deg både positivt og negativt?
2. Hvordan følte du deg når du kom hjem igjen til Norge? Var det vanskelig å tilpasse seg den norske kulturen igjen?
3. På hvilken måte hadde du forandret deg? Kan peke på noen aspekter/sider som du og eventuelt andre har sett?
4. Hvis du tenker tilbake på hvordan du var/identiteten din var før utvekslingsåret, hvordan har den forandret seg? Kan du beskrive det? (dine verdier, stilen din, hvordan du er som person osv.).

5. Hvordan har du forandret deg med tanke på hvordan du møter mennesker (både kjente og ukjente)? Møter du dem på en annen måte en tidligere? Kan du prøve å beskrive hvordan?
6. Hvis du ser tilbake på utvekslingsåret ditt, hvordan vil du beskrive at du passet inn i vertslandet/kulturen?
  - a. (Integrert): Følte du at begge kulturene/levemåtene sto likt hos deg? At du beholdt det som var identiteten din, men at du også ble en del av vertskulturen? Kan du utdype svaret ditt?
  - b. (Assimilert): Følte du at du ikke kunne være deg selv i den grad at du beholdt den norske kulturen/ at det ikke var rom for at du beholdt din kultur når du kom til vertslandet, og at du heller tok til deg ned nye kulturen og levemåten? Kan du utdype svaret ditt?
  - c. (Separert): Følte du at du tok avstand til den nye kulturen og ikke ville lære om den, at du tok avstand fra alt i vertskulturen/samfunnet? Kan du utdype svaret ditt?
  - d. (Marginalisert): Følte du at du ikke hadde en plass i noen av kulturene, både den norske og den fra vertslandet? Kan du utdype svaret ditt?

Avslutning

Da har jeg ikke flere spørsmål å stille seg. Er det noe mer du ønsker å tilføye eller si, noe du føler jeg ikke spurte deg om som du vil fortelle?

Tusen takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene mine og ville fortelle om ditt utvekslingsår. Det setter jeg utrolig pris på!

Igjen, tusen takk, så får du ha en fortsatt fin dag! Er det noe du vil vite eller du har noen spørsmål angående prosjektet, ikke vær redd for å ta kontakt og spørre meg!

